

Dals-Eds kommuns årsredovisning 2008

Innehållsförteckning

Kommunstyrelsens ordförande.....	3
Ekonomisk översikt.....	10
Personal- och hälsobokslut 2008	14
Kommunala jämförelser.....	21
Framtidsanalys och omvärldsbeskrivning.....	24
Kommunens övergripande mål.....	27
Driftredovisning	32
Investeringsredovisning.....	32
Resultaträkning	33
Kassaflödesanalys	34
Balansräkning.....	35
Noter.....	36
Vatten- och avloppsverksamhet	42
Resultaträkning.....	42
Balansräkning	42
Noter	43
Redovisningsmodell	44
Kommunfullmäktige	46
Valnämnd	46
Kommunstyrelsen.....	48
Fokusnämnden.....	58
Plan- och byggnadsnämnden.....	66
Service­nämnden	69
Socialnämnden.....	73
Tre år i sammandrag	80

Kommunstyrelsens ordförande

Ännu ett år har passerat och det är dags för mig som kommunstyrelsens ordförande att reflektera över vad som skett under 2008.

När jag tänker tillbaka på året som gick känns det som ett år med två ansikten. Under första halvåret var vi fortfarande inne i en högkonjunktur och hjulen snurrade på med bra fart. Arbetslösheten gick ner till nivåer vi inte sett på länge och de flesta kände stor optimism inför framtiden.

Under hösten vet vi alla vad som skedde. En förväntat måttlig nedgång i konjunkturen förstärktes av en finanskris av sällan skådat slag och plötsligt kändes det som om allt var hopplöst. I Västsverige drabbades vi ju dessutom extra hårt, eftersom vi även drogs in i en fordonskris som så tydligt fått sina effekter här i Dals-Ed. Fehrers utsatta situation berör oss alla och tankarna går i första hand till de anställda som blivit varslade och uppsagda. Från kommunens sida kommer vi att göra vad vi kan för att stötta de drabbade, men vi ska även arbeta aktivt för att hjälpa företaget genom krisen. Fehrer har utgjort en del av ryggraden i Dals-Eds näringsliv under lång tid och det är min förhoppning att det så ska förbli.

En lågkonjunktur berör även Dals-Eds kommun på ett tydligt vis. Med färre i arbete skrivs skatteintäkterna ner och det ekonomiska utrymmet blir begränsat. Det är ingen tvekan om att de närmaste åren blir ansträngande för oss. Så med tanke på detta är det mycket glädjande att vi verksamhetsåret 2008 i princip har klarat det budgetmål vi hade och nu för fjärde året i rad kan redovisa ett positivt resultat. Alla våra nämnder förtjänar beröm och uppskattning för sitt sätt att hantera både verksamhet och ekonomi. Med positiva resultat i bagaget blir det lättare att hantera framtiden.

Det är i dessa tider lätt att fastna i allt negativt, men i vår kommun skedde det också mycket positivt under 2008. Nedan följer några axplock.

Sykes fortsatte sin expansion och har i dagsläget över trehundra anställda. Det ledde i sin tur till att vi under 2008 fick ha extra stort fokus på bostadsfrågan. Via okonventionella lösningar i form av villavagnar och samarbete med Hotell Dalsland lyckades vi lösa frågan. Vi kan också glädja oss åt att det nu sker nyproduktion av lägenheter i privat regi.

Under året blev alla tillstånd och bygglov klara för vindkraftsparken på Töftedalsfjället. I december 2010 ska de tjugofem vindkraftverken vara på plats och då är vi mer än självförsörjande på elkraft i vår kommun.

I december invigdes den nya bowlinghallen. Verksamheten har fått en fantastisk start och bidrar på ett bra sätt till att Dals-Eds attraktionskraft ökar.

Vid infarten till Ed har det skett stora förändringar. Sten och Trädgård, Bertils Bil och Ecus satsade alla tre på investeringar i nya lokaler och visade prov på en fantastisk framåtanda. Dessutom bidrog man på detta vis till en vackrare infart.

Vår gymnasieskola Utsikten är inne i en spännande utveckling. Kommunen beslutade att investera i nya lokaler och på det sättet blir en expansion av verksamheten möjlig. Utsikten har växt ut till att bli ett stort "företag" och sysselsätter snart ett åttital anställda.

Internt i kommunen är vi mycket glada för att vi äntligen kunde anställa en personalchef på heltid. På så sätt säkerställer vi en mer professionell hantering av vår viktigaste resurs, nämligen personalen.

Ja, som framgår sker det även i dessa besvärliga tider mycket positivt i vår kommun.

Naturligtvis känner vi alla av lågkonjunkturen, men det är också viktigt att poängtera att många företag går bra, Dals-Ed har ett strategiskt bra läge och Dals-Edsandan lever.

Med gemensamma krafter och fokus på lösningar fortsätter vi att utveckla Dals-Eds kommun.

Avslutningsvis vill jag framföra ett stort tack till all personal och alla förtroendevalda för en strålande insats under 2008.

Martin Carling
Kommunstyrelsens ordförande

Kommunens utveckling

Folkmängd Dals-Ed 31 december

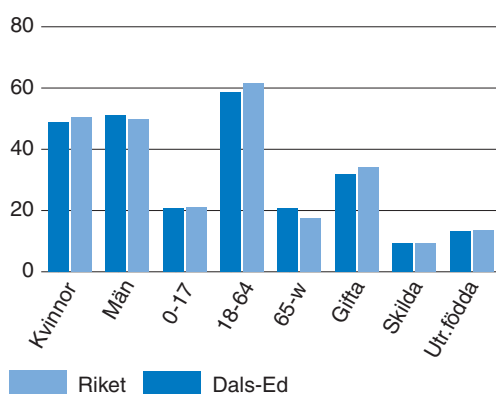
Ålder	2006	2007	2008
0–4	264	260	238
5–9	234	231	242
10–14	300	283	258
15–19	372	368	350
20–24	250	250	268
25–44	1 130	1 094	1083
45–64	1 358	1 346	1296
65–	992	1 003	1026
Summa	4 900	4 835	4788

Kön	2006	2007	2008
Män	2 513	2 477	2452
Kvinnor	2 387	2 358	2336
Summa	4 900	4 835	4788

Församling	2006	2007	2008
Håbol	254	259	245
Nössemark	224	218	210
Dals-Ed	3565	3 540	3543
Töftedal	244	224	210
Gesäter	138	133	129
Rölönda	475	461	451
Summa	4 900	4 835	4788

Befolkningsstruktur

(procent)

Befolkning

Kommunen har en negativ befolkningsutveckling.

Befolkningsminskningen är som regel störst under hösten, då många ungdomar flyttar för högskolestudier. Antalet Dals-Edsbor minskade med 47 personer till 4 788 invånare. Under året flyttade 224 personer in till kommunen och 253 flyttade ut. Det innebär att kommunen hade ett flyttningsunderskott på 29 personer.

Under 2008 föddes 39 barn. Antalet avlidna invånare uppgick till 57.

Födelseunderskottet blev 18 personer.

Åldersstruktur

Av Dals-Eds befolkning återfinns 20 procent i åldrarna 0–17 år, motsvarande siffra för riket är 21 procent. I åldrarna 18–64 finns drygt 59 procent av Dals-Edsborna, medan 61 procent av rikets invånare tillhör den gruppen.

Över 21 procent av kommunens invånare är 65 år eller äldre och för riket noteras motsvarande åldersgrupp till drygt 18 procent.

Vid en jämförelse med riksgenomsnittet har Dals-Eds kommun fler äldre, men också färre i yrkesverksam ålder. Medelåldern i Dals-Ed var vid årets slut drygt 43 år medan den i riket noterades till 41 år.

I Dals-Ed utgör andelen kvinnor 49 procent och andelen män 51 procent. I riket var fördelningen något jämnare.

Näringsliv

Kommunens näringsliv uppvisar en blandad bild. Fehrer AB, som är underleverantör till fordonsindustrin, har dragits med i de omfattande problemen som drabbat bilindustrin i Västsverige efter finanskrisen och den djupa lågkonjunkturen.

Företaget hade under 2008 över 200 anställda, men fram till februari 2009 har över 100 varslats.

Artinova Print AB är under rekonstruktion, och hustillverkaren SBAB gick i konkurs i slutet av året.

Callcenterföretaget SYKES hade dock en mycket gynnsam utveckling och ökade under 2008 sin personalstyrka med 150 anställda. Företaget har i februari 2009 över 300 anställda och planerar att under våren 2009 anställa ytterligare 50 personer. Ett tiotal andra företag såsom Bozela AB, El Supply, ECUS, PREMEC, SWEDAL med flera går bra trots lågkonjunkturen.

Kommunen hävdar sig fortsatt bra i Svenskt Näringslivs ranking av det lokala företagsklimatet och hamnar på 46:e plats i Sverige och som bästa kommun i Fyrbodal. Omräknat med hänsyn tagen till kommunernas förutsättningar är Dals-Ed fjärde bästa kommun i landet.

I en annan undersökning som beaktar företagens ekonomiska styrka hamnar Dals-Eds företag på tjugonde plats av 290.

Den svenska besöksnäringen är viktigare än någonsin för Sverige och omsätter över 200 miljarder kronor årligen. I Dals-Ed omsätts över 240 miljoner årligen. Enligt Svensk Handels ranking hamnar Dals-Ed på plats 37 i Sverige.

För att på ett offensivt sätt möta den ökade arbetslösheten i kommunen har näringslivsenheten tagit fram ett sysselsättningsprogram för 2009. I programmet ingår 16 prioriterade punkter som kommunens tjänstemän och politiker arbetar med under 2009. De prioriterade punkterna finns inom tjänste- och handelssektorn samt inom miljö- och energiområdet.

Arbetslöshet

Den öppna arbetslösheten minskade kraftigt under 2007 till 3 procent. Under senare delen av 2008 sågs en begynnande försämring och vid årets slut noterades 3,8 procent.

Den totala arbetslösheten (inklusive personer i åtgärder) ökade från 4,8 procent vid årets början till 5,2 procent vid årets slut.

Kommunens mål att under 2008 hålla nere arbetslösheten (inklusive personer i åtgärder) under 6 procent uppnåddes.

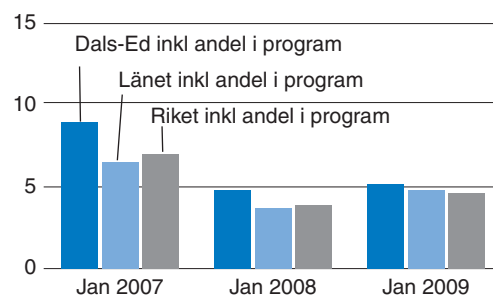
En god konjunktur i början av året och att kommunen riktade arbetsmarknadsåtgärder till Norge bidrog starkt till den positiva utvecklingen.

Från och med 2008 gäller mätningen andel av befolkningen 16–64 år. Relation till riket och län kan dock ge indikation på utvecklingen.

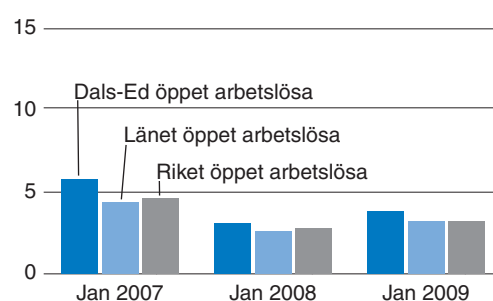
Genom finanskrisen och den fördjupade lågkonjunkturen förväntas arbetslösheten stiga kraftigt framöver. Ett särskilt problem är möjligheten för ungdomar att få ett arbete på en vikande arbetsmarknad.

Total arbetslöshet
(procent)

Öppen arbetslöshet
(procent)

Boende samt bygg- och planverksamhet

Bostadsmarknaden i kommunen är väldigt låst. Omflyttningen mellan olika typer av boende är obefintlig. Det är ont om både lägenheter och villor.

Under 2008 byggdes dock ett tiotal bostäder, men fortfarande kvarstår behovet av till exempel seniorboende.

I det kommunala bostadsbolaget ökade vakansgraden något under hösten.

På grund av expansionen vid SYKES och Utsiktens gymnasieskola blir bostadsbehovet än större. Diskussioner pågår om hur det ska mötas. Lågkonjunkturen och den ökande arbetslösheten kan komma att dämpa efterfrågan på bostäder.

Kommunen beslutade att sälja ut ett antal äldre bostadstomter till rabatterat pris. Planverksamheten var fortsatt intensiv. En ny detaljplan för bostäder i Nössemark antogs.

Det var ett intensivt år med mycket byggenkap med både större och mindre projekt.

Sammanlagt beviljades 100 bygglov under året.

En fördjupning av översiktsplanen gjordes för att underlätta för etablering av vindkraftparker.

Rabbalshede Vind AB erhöll bygglov för 25 vindkraftverk på Töftedalsfjället.

En konsult upphandlades som ska ta fram förslag till fördjupad översiktsplan (FÖP) för Nössemark.

Jordbron genomgick en rejäl utveckling med nybyggnad för Sten och Trädgård, kontorshuset Ecus samt en stor tillbyggnad hos Bertils Bil AB.

Under året inköptes 20 villavagnar av Edshus för att klara det akuta bostadsbehovet som SYKES expansion skapade.

Kommunikationer, infrastruktur och miljö

Bredband finns numera i 90 procent av kommunen. Telia bygger under 2009 ut telestationen i Rölanda. Efter denna komplettering ökar täckningsgraden till 94 procent.

Samverkan Telefoni VäDal är en sammansättning av sju kommuner: Årjäng, Åmål, Säffle, Mellerud, Färgelanda, Dals-Ed och Bengtsfors som sedan 2005 haft en gemensam växel.

Under 2008 fullföljdes inköp av telefoni där Telenor valdes som leverantör. Under 2008 och början av 2009 införs Telenors lösning som bland annat ger möjlighet att integrera mobiltelefoner i växeln. Det innebär nolltaxa för samtal mellan fasta telefoner och de mobiler som integrerats.

Expresslinjerna med buss fortsatte att utvecklas positivt. Gymnasiependlingen till Uddevalla är omfattande.

Linje 775 Ed-Åmål visade en god utveckling. 2008 ökade arbetspendlingen, då främst SYKES nyanställde.

NSB rapporterar om en god utveckling på linjen Oslo-Göteborg.

Genom det regionala ägarrådet drevs frågan om aktieägaravtal och ägandefrågor. Huvudfrågan är om regionen ska stå som ensamägare till Västrafik och om en reglering ska ske via skatteväxling.

Beslut tas under 2009.

Utredningen Regionaltågstrafik mellan Dalsland och Norge, som genomfördes av Västrafik, visar möjligheten med pendeltrafik mellan Trollhättan/Vänersborg och Östfold. Förhoppningsvis leder utred-

ningen till provtrafik med start 2010–2011. Processen fortsatte i Fyrbodals, Norge–Vänerlänken samt Göteborg–Oslosamarbetet.

Under 2007 genomfördes den första etappen av ombyggnaden av Nössemarksvägen.

Processen för att lösa finansieringen för resterande del av vägen pågick via möten mellan regionen, Moelven, Vägverket och kommunen. Regeringen beslutade under hösten om en så kallad närtidssatsning på utpekade angelägna infrastrukturobjekt, där Nössemarksvägen ingår. Det ger förutsättningar för en skyndsam process och snabbt genomförande.

Planeringen för ombyggnad av busstation och järnvägsstation till ett modernt resecentrum fortsatte.

Under året deltog kommunen i det omfattande arbetet med infrastrukturplaner 2010–2020 där Fyrbodals kommunalförbund hade rollen som samordnare. Processen fortsätter under 2009 med planerat regeringsbeslut till hösten.

Fritid och kultur

I nästan 40 år har det spelats bowling på fyra banor i källaren vid torget. Under 2008 iordningställdes kommunen en ny bowlinghall vid Jordbrons företagshotell. Det blir Dalslands första åttabanorshall, som är anpassad för både nöjes- och tävlingsbowling. Anläggningen togs i bruk under december månad.

Eds ryttarklubb planerar att bygga paddock, ridhus med mera. Klubben söker bidrag från flera håll och en ansökan inlämnades även till Boverket. Om verket beviljar medel förutsätts även kommunen bidra.

Kommunen beviljade bidrag med totalt 0,6 mkr och finansieringen är genomförd. Det motsvarar Boverkets krav. Under 2008 byggde ryt-tarklubben paddock, parkering samt schaktade ut för den paddock som ska inrymmas i ridhuset.

Ryttarklubben invigde sin nya anläggning i april 2008, och arbetar vidare med siktet inställt på att få till stånd ett ridhus.

Ungdomsgården har en tid haft sin verksamhet i Missionskyrkans lokaler. Under 2009 omvandlas den gamla bowlinghallens lokaler vid torget till ungdomsgård.

Brukshundsklubbens verksamhet flyttade till Bölevallen.

Skola och barnomsorg

Barnomsorgsbehovet har ökat i takt med utvecklingen inom näringslivet och den minskande arbetslösheten. Ändrade regler för föräldraledighet med mera leder också till ökad press på verksamheten. För att kunna möta det ökade behovet inrättades en förskola vid Stallbacken. Under 2008 togs andra våningen i bruk fullt ut.

Grundskolans verksamhet har de senaste åren anpassats till minskat elevunderlag.

Antalet Dals-Ed-elever i gymnasiesärskolan ökade kraftigt läsåret 08/09.

Utsiktens gymnasieskola är under kraftig expansion. Sär gymnasium med BOS- och GSI-program byggs ut. Om- och tillbyggnad av fastigheterna för dryga 18 mkr startades under 2008.

Äldreomsorg

Äldreomsorgen bedrevs under året inom ramen för uppställda mål.

Antalet äldre över 80 år ser enligt befolkningsprognosen ut att minska. Det gör att anslagen till verksamheten krymper framöver.

För ombyggnad av Edsgårdets serviceboende finns ett anslag på 3 mkr. En grupp arbetar med frågan. Socialnämnden erhöll stimulansmedel med inriktning på socialt innehåll och kost. Det resulterade i projektanställning av måltidsvärdinnor.

En särskild översyn gjordes av förutsättningarna för äldreomsorgens organisation och kostnader.

Arbetet resulterade i en rådgivningsrapport, som nu bildar underlag för ett översynsarbete inom socialnämnden. Rapporten behandlar behovet av att se över de höga kostnaderna inom äldreomsorgen och beakta det minskande demografiska behovet.

Koncern

Koncernen Dals-Eds kommun består av kommunen samt ett helägt bostadsbolag, Edshus AB.

Edshus bygger och förvaltar bostäder och lokaler i Dals-Eds kommun. De flesta ligger i centrala Ed. Antalet förvaltade lägenheter uppgår till 478 stycken. Därutöver förvaltas 15 lokaler. Totalt förvaltad yta är 36 820 kvm. Bolaget sysselsätter fyra personer. Andelen tomma lägenheter ökade från 1,5 procent 2007 till 3 procent vid utgången av 2008.

Årets resultat redovisas till -0,7 mkr (2007 -0,5 mkr). Räntekostnaderna ökade under 2008 med 0,8 mkr över budget.

Ekonomisk översikt

Året resultat

Kommunens resultat för 2008 är +3,5 mkr, vilket är 1,4 mkr bättre än budgeterat.

I årets resultat ingår nedskrivningar med 1,1 mkr. Enligt målet skulle det budgeterade resultatet på 2 mkr även möjliggöra pensionsåtgärder med 2 mkr. För att nå pensionsmålet fattas således 0,6 mkr. Det totala överskottet i förhållande till budget uppkom genom att nämnder och styrelser hade ett budgetöverskott med 1,9 mkr medan finansförvaltningen redovisar underskott med 0,5 mkr.

Avstämning av balanskrav

Enligt KL 8 kap. 5 § ska från och med 2000 det så kallade balanskravet tillämpas. Det innebär att kommunens intäkter måste överstiga kostnaderna.

Grundregeln är att ett negativt resultat ska regleras under de kommande tre åren. Om det uppkommer ett negativt resultat ska fullmäktige anta en särskild åtgärdsplan över hur återställandet ska ske. Om det finns synnerliga skäl kan kommunfullmäktige besluta att sådan reglering inte ska göras.

Resultatet för 2008 medför inget balanskravsproblem för kommunen.

Avstämning av balanskrav

(mkr)	Resultat enligt resultaträkningen	Justerings- poster	Balanskravs- resultat
2005	3,8	1,9	5,7
2006	5,9	8,9	14,8
2007	4,4	1,7	6,1
2008	3,5	-1,5	2,0

Det positiva resultatet mot budget på 1,4 mkr fördelas enligt följande:

Nämnd/styrelse	(mkr)
Kommunfullmäktige	0,0
Kommunstyrelsen	4,4
Plan- och byggnadsnämnden	0,0
Fokusnämnden	-1,2
Servicenämnden	0,0
Socialnämnden	-1,9
Valnämnden	0,0
Summa	1,4

Nettokostnader, skatteintäkter och finansnetto

Nettokostnadernas andel av skatteintäkterna visar hur stor del av skatteintäkterna som tas i anspråk av den löpande verksamheten.

Under 2008 tog verksamheterna i anspråk 96,8 procent av kommunens skatteintäkter och generella bidrag jämfört med 96,5 procent för 2007. Verksamhetens nettokostnader ökade med 3,3 procent eller med 7 mkr, medan skatteintäkter och generella bidrag ökade med 2,9 procent eller 6,4 mkr.

Skatteintäkterna beror på löne- och sysselsättningsutvecklingen i hela landet. Statsbidragssystemet utjämnar det mesta av skillnaderna mellan kommunerna. Det gör att den egna skattekraften inte har en avgörande betydelse för kommunernas skatteintäkter. Från och med 2005 finns ett nytt system för inkomstutjämning, som garanterar alla kommuner 115 procent av medelskattekraften i landet.

De kommuner som inte når upp till nivån (däribland Dals-Ed med ett skatteunderlag som motsvarar 83 procent av medelskattekraften) erhåller inkomstutjämningsbidrag. En utjämning finns även för kommunernas kostnadsstruktur.

Kommunens skatteintäkter och generella bidrag uppgick år 2008 till 227 mkr, vilket är 1 mkr lägre än budgeterat. Avvikelsen beror på en preliminär negativ slutavräkning för 2008.

Kommunens finansnetto, det vill säga skillnaden mellan finansiella intäkter och finansiella kostnader, var -3,7 mkr, vilket var 0,5 mkr bättre än budget. De finansiella intäkterna uppgick till 1,4 mkr och består i huvudsak av ränteintäkter på likvida medel. De finansiella kostnaderna består till övervägande delen av ränta på kommunens lån. De finansiella kostnaderna uppgick till 4,1 mkr.

Eget kapital och soliditet

Kommunens eget kapital ökade med 3,5 mkr och uppgick vid årets slut till 125,1 mkr.

Soliditeten, det vill säga eget kapital i förhållande till totala tillgångar, är ett mått på kommunens långsiktiga ekonomiska styrka. Lagen om kommunal redovisning innebär att kommunerna rekommenderas att redovisa pensionsförpliktelser enligt den "blandade modellen". Det medför att endast pensionsförpliktelser intjänade från och med 1998 ska redovisas som en avsättning i balansräkningen. Pensionsförmåner intjänade före 1998 ska inte tas upp som skuld i balansräkningen, utan i stället redovisas som ansvarsförbindelse utanför balansräkningen. Soliditeten ökade från 40 procent till 41,5 procent.

Rörelsekapitalet är lika med skillnaden mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder.

Rörelsekapitalet redovisas till -26 mkr och försämrades med knappt 19 mkr. Anläggningsskapitalet ökade med nästan 23 mkr och uppgår till 151,1 mkr.

Likviditet

De likvida medlen, det vill säga tillgodohavanden i kassa och bank, uppgick vid bokslutstillfället till 18,3 mkr, vilket är en minskning med 18,5 mkr sedan 2007.

Investeringar

Årets bruttoinvesteringar uppgick till 20,4 mkr. Ersättningar och bidrag erhöles med 0,1 mkr.

Bland större investeringar kan nämnas:

Om- och tillbyggnad Utsikten	5,1 mkr
Ombyggnad ny bowlinghall	3,3 mkr
Nya bowlingbanor	2,3 mkr
Värmesystem Wästbergalokalen	1,1 mkr
Distributionssystem Jordbrons företagshotell	1,3 mkr

Långfristiga skulder

Kommunens långfristiga skulder uppgick vid årets slut till 106,5 mkr.

I samband med finanskrisen löstes lån tillfälligt med 15 mkr. Av dem återupplånades 4,6 av pensionsförvaltningen. Därutöver gjordes en amortering med 1,3 mkr.

Låneskulden minskade totalt med 11,6 mkr i förhållande till 2007.

Avsättningar

Från och med 1998 redovisas pensionsåtaganden enligt den så kallade blandade modellen. Den innebär att pension intjänad från och med 1998 redovisas som avsättning i balansräkningen. I bokslutet för 2008 redovisas efterlevandepensioner och pensioner som avser lönedelar över 7,5 basbelopp som avsättning i balansräkningen. Årets förändring uppgår till -0,3 mkr. Den del av pensionsskulden som intjänats före 1998 redovisas som ansvarsförbindelse utanför balansräkningen. Vid årsskiftet uppgick skulden till 103,4 mkr, vilket är en ökning med 0,7 mkr från 2007.

Under 2007 antogs nya regler, RIPS 07, för beräkning av pensionerna. I dem inarbetas nya antaganden om livslängd och diskonteringsränta. Det medförde en kraftig uppräknings av skulden i bokslutet 2007.

Kommunen har under åren återlånat dessa medel, som bland annat använts för investeringar.

Sedan några år tillbaka har kommunen antagit som mål att minst 3 mkr per år (senast 2010) ska tas fram och användas för delfinansiering av de ökande pensionsbetalningarna i framtiden (pensionspuckeln). Under 2007 tillfördes denna pensionsreserv 1,5 mkr. I bokslutet 2006 genomfördes en partiell inlösen inklusive löneskatt med hela 7,5 mkr. Därutöver omfördes 2,9 mkr år 2007 från beräknad partiell inlösen till pensionsförvaltning.

I årets bokslut tillförs pensionsreserven ytterligare 1,5 mkr.

En analys av pensionsåtagandet med förslag till pensionspolicy redovisades under våren 2008. I samband med det har pensionsmålet i form av årliga avsättningar reducerats till knappt 2 mkr per år.

Kommunen har redan kommit en bit på väg med pensionsproblematiken genom att hittills ha finansierat närmare 14 mkr.

För återställning av Onsöns deponi finns en avsättning på 7 mkr.

Upphandlingen är klar och avtal har tecknats. Under 2007 skedde ingen utbetalning.

Återställningen beräknas vara genomförd före utgången av år 2012. En särskild avsättning med 0,5 mkr gjordes under 2008 för att delfinansiera en ridanläggning.

Finansiella mål

Kommunens långsiktiga resultatmål ska vara minst 2 mkr, inklusive ökade anslag med 3 mkr till pensioner. Målet ska uppnås senast år 2010. Pensionsmålet reducerades som nämnts ovan till knappt 2 mkr i samband med budgetprocessen för 2009.

Det motsvarar ett mål om att verksamhetens nettokostnader får uppgå till maximalt cirka 97 procent av skatteintäkter, generella bidrag och utjämning.

Resultatet uppgick till 3,5 mkr och nettokostnadsandelen till 96,8 procent.

Av årets resultat disponeras 1,5 mkr för utökad pensionsreserv.

Soliditeten ska långsiktigt minst uppgå till 50 procent. Under planperioden 2008–2010 ska soliditeten öka och överstiga 40 procent. I bokslutet 2008 redovisas soliditeten till 41,5 procent.

Skatten ska sänkas med 15 öre (till 23,64 kr) under 2008. I budgeten 2008 genomfördes en skattesänkning med 15 öre.

Likviditeten ska uppgå till minst 5 mkr. Per den 31 december 2008 uppgår likviditeten till 18,5 mkr.

Upplåning ska undvikas. Inga nya lån har upptagits sedan 2004. Under 2008 reducerades låneskulden tillfälligt med anledning av finanskris och förskjutningar i investeringstakten.

Samtliga finansiella mål uppnåddes utom pensionsmålet.

Personal- och hälsobokslut 2008

Dals-Eds kommun har 562 anställda, varav 82 procent kvinnor.

Knappt hälften av kvinnorna arbetar heltid, medan drygt 90 procent av männen gör det.

Sjukfrånvaron minskade.

Löneökningarna blev ovanligt stora. Kommunens lönekostnader blev nästan 10 mkr högre 2008 än året innan.

Löneglappet mellan kvinnor och män minskade.

Antal anställda

Kommunen hade 562 anställda den 1 november 2008 (tillsvidareanställda och vikarier), varav 459 kvinnor och 103 män. Omräknat i antal årsarbetare, baserat på närvarotimmar, ger detta 392 årsarbetare, fördelat på 302 kvinnor och 90 män. Jämfört med 2007 är det en ökning med 8 anställda och 29 årsarbetare. Den stora ökningen av årsarbetare i förhållande till antal anställda förklaras delvis av sjunkande sjukfrånvaro. Den 1 juli 2008 inrättades en ny plan- och byggnadsnämnd. I personalredovisningen 2008 ingår den nya nämnden i servicenämnden.

Från och med 2009 särredovisas nämnden. Ökningen av antalet årsarbetare påverkas också av att fastighetspersonal övertagits från Edshus samt av den kraftiga utbyggnaden av Utsiktens gymnasiesärskola.

Årsarbetare och anställda, 1 november 2008

2008	Årsarbetare			Anställda		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Kommunstyrelsen	30,8	13,2	17,7	37	19	18
Servicenämnden*	56	31,4	24,5	73	48	25
Fokusnämnden	167,2	124,5	42,7	230	177	53
Socialnämnden	137,7	132,9	4,9	222	215	7
Hela kommunen	391,7	302	89,8	562	459	103

* Från och med 2008 inklusive byggnadskontoret.

Antal årsarbetare baseras på närvarotimmar

År	Årsarbetare			Anställda		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
2008	391	302	90	526	459	103
2007	363	277	87	554	441	113
2006	351	270	81	521	413	108
2005	356	275	80	524	420	104

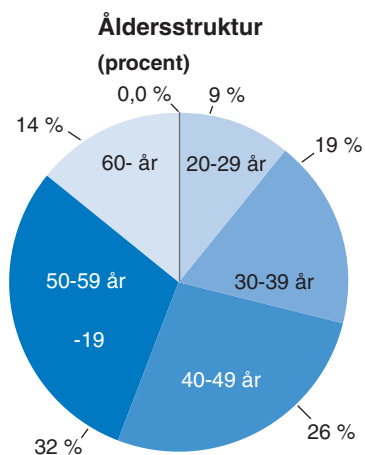
Hel- och deltidsanställda

Totalt i kommunen arbetade 54 procent av de anställda heltid och 46 procent deltid¹ 2008². Samma fördelning redovisades tidigare för år 2006 och 2007. Av kvinnorna arbetade 46 procent heltid och 54 procent deltid. Av männen arbetade 91 procent heltid och 9 procent deltid. Störst andel deltidsanställda arbetade under socialnämnden (70 procent). Störst andel heltidsanställda återfanns under fokusnämnden och kommunstyrelsen.

Fördelning heltid och deltid 1 november 2008 (%)

Nämnd	2008		2007		2006		2005	
	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid
Kommunstyrelsen	76	24	71	29	77	23	71	29
Service­nämnden	52	48	56	44	67	48	58	42
Fokus­nämnden	76	24	75	25	73	27	71	29
Social­nämnden	30	70	30	70	31	69	32	68
Hela kommunen	54	46	54	46	54	46	53	47

Nämnd	Män (%)				Kvinnor (%)			
	2008		2007		2008		2007	
	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid
Kommunstyrelsen	94	6	80	20	58	42	61	39
Service­nämnden	96	4	100	0	29	71	31	69
Fokus­nämnden	94	6	92	8	70	30	70	30
Social­nämnden	43	57	40	60	29	71	30	70
Hela kommunen	91	9	87	13	45	54	46	54

Ålders- och könsfördelning

Av kommunens anställda var 82 procent kvinnor och 18 procent män³. Jämfört med år 2007 skedde en ökning av andelen kvinnliga anställda. Motsvarande siffror för 2007 var 80 procent kvinnor och 20 procent män.

Medelåldern bland kommunens anställda var 46,5 år, varav medelåldern för kvinnorna var 46,5 år och för männen 46,2 år. Service­nämnden hade den högsta medelåldern på 51,3 år. Lägst medelålder återfanns under fokus­nämnden på 44,3 år.

Knappt två tredjedelar (58 procent) av kommunens anställda återfanns i grupperna 40–49 och 50–59 år. Enbart 9 procent av de anställda var 29 år eller yngre.

1 Med deltid avses en tjänstgöringsgrad på minst 40 procent.

2 Mät­tidpunkt: 1 november 2008.

3 Mät­tidpunkt: 1 november 2008.

Åldersgruppering 2008 (procentuell fördelning per nämnd)

Nämnd	Ålder	Ålder	Ålder	Ålder	Ålder	Ålder
	-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-
Kommunstyrelsen	0	3	16	24	35	22
Servicenämnden	0	4	9	20	45	22
Fokusnämnden	0	12	25	26	25	12
Socialnämnden	0	10	17	29	32	12
Hela kommunen	0	9	19	26	31	14

Ålder totalt %	-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-
2008	0	9	19	26	31	14
2007	0	11	18	27	30	14
2006	0	8	19	27	31	14
2005	0	9	19	28	32	13

Sjukskrivningar

Den totala sjukfrånvaron⁴ i Dals-Eds kommun uppgick år 2008 till 6,3 procent. Det är en sänkning med 1,2 procentenheter gentemot föregående år. Samtliga förvaltningar såväl som kommunen i sin helhet hade en minskad sjukfrånvaro jämfört med år 2007.

Målet om en minskad sjukfrånvaro till under 7,5 procent uppnåddes.

Sjukfrånvaron för kvinnorna var 6,8 procent, motsvarande siffra för männen var 4,2. Av statistiken framgår att ju äldre de anställda är desto högre är gruppens sjukfrånvaro. Exempelvis låg anställda 29 år eller yngre på en sjukfrånvaro på 2,4 procent medan motsvarande siffra för anställda över 50 år var 6,8.

Antalet anställningar utan sjukfrånvaro, friskhetsindex, låg på 44,6 procent. Det var en sänkning gentemot föregående år på 1,4 procentenheter.

Sammantaget hade kommunens anställda en lägre sjukfrånvaro, fördelad på fler anställningar. Långtidssjukfrånvaron sjönk i jämförelse med korttidssjukfrånvaron.

Personalomsättning

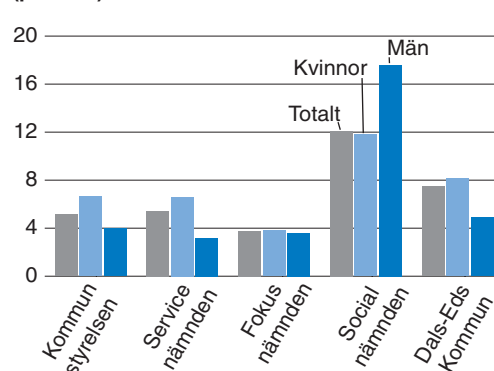
Avgångsorsak	Antal
Egen begäran	7
Pension	14
Avliden	2
Tidsbegränsad anställning upphör	64
Totalt	87

Under år 2008 slutade totalt 87 personer sina anställningar, varav 56 kvinnor. 91 personer nyanställdes, varav 70 kvinnor. Sammantaget ökade antalet anställda med 4 personer under 2008.

⁴ Procent sjukfrånvaro av anställningsdagar.

Total - sjukfrånvaro

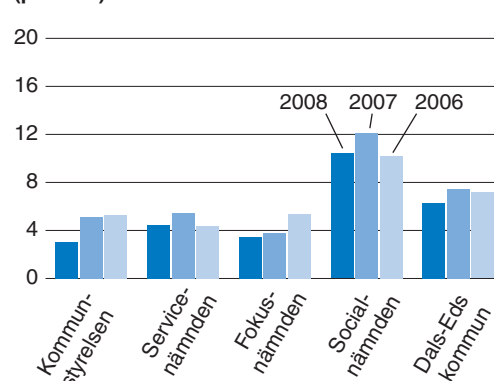
(procent)

Sjukfrånvaro 2008

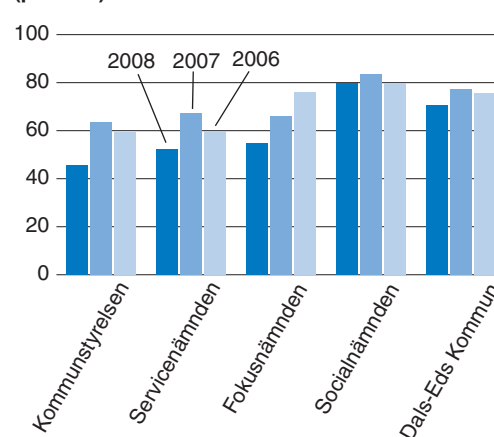
i jämförelse med år 2007 och 2006

(procent)

Långtidssjukfrånvaro >60 dagar

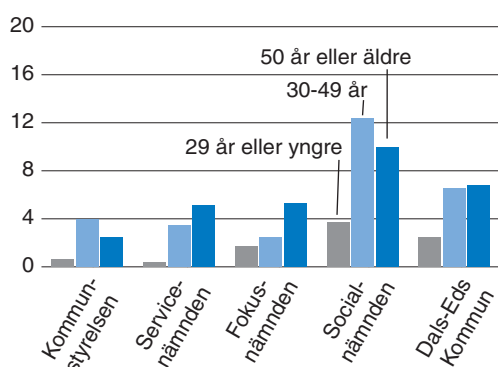
(procent)

Sjukfrånvaro efter ålder

(procent)

Löneöversynen samt medellönen

Det totala utfallet av 2008 års löneöversynsarbete gällande tillsvidareanställd personal blev 6,6 procent.

Medellönen för kommunens anställda låg 2008 på 22 093 kronor. I jämförelse med år 2007 är det en ökning med 1 260 kronor. De kvinnliga anställda i kommunen hade en medellön på 21 688 kronor och de manliga anställda hade en medellön på 23 668 kronor. Männerna hade därmed 1 980 kronor mer i genomsnittslön än kvinnorna. Motsvarande siffra för 2007 var 2 447 kronor. Medellönen var lägst för de anställda som arbetade under servicenämnden och högst för anställda under kommunstyrelsen.

Medellön 2006–2008

	2006	2007	2008
Dals-Eds kommun			
Män	22 556	22 774	23 668
Kvinnor	19 949	20 327	21 688
Totalt	20 490	20 833	22 093
Kommunstyrelsen			
Män	22 800	24 102	25 183
Kvinnor	20 464	21 831	22 780
Totalt	21 811	23 077	24 058
Servicenämnden*			
Män	20 001	19 927	21 976
Kvinnor	18 161	18 038	19 706
Totalt	18 790	18 711	20 573
Fokusnämnden			
Män	23 897	23 980	24 270
Kvinnor	21 488	21 942	22 946
Totalt	22 085	22 439	23 273
Socialnämnden			
Män	20 471	20 601	21 658
Kvinnor	19 079	19 388	21 009
Totalt	19 151	19 446	21 035

*Inklusive byggnadskontoret från och med 2008.

Medellönen (2008) för servicenämnden exklusive byggnadskontoret: Män:

21 788 kr,

Kvinnor: 19 493 kr, Totalt: 20 364 kr.

Lönekostnader

	2008	2007
Hela kommunen		
Lönekostnader	128,5	120,1
Övertid och fyllnadstid	2,3	1,5
Sjuklön	1,5	1,4
Totalt	132,3	123
Kommunstyrelsen		
Lönekostnader	12,8	14
Övertid och fyllnadstid	0	0
Sjuklön	0,1	0,2
Totalt	12,9	14,2
Fokusnämnden		
Lönekostnader	53,8	48,1
Övertid och fyllnadstid	0,6	0,3
Sjuklön	0,6	0,4
Totalt	55	48,8
Servicenämnden		
Lönekostnader	17	16
Övertid och fyllnadstid	0,6	0,3
Sjuklön	0,2	0,2
Totalt	17,8	16,5
Socialnämnden		
Lönekostnader	44,9	42
Övertid och fyllnadstid	1,1	0,9
Sjuklön	0,6	0,6
Totalt	46,6	43,5

Kommunens lönekostnader, inklusive övertid, fyllnadstid och sjuklön, uppgår till 132,3 mkr. Det är en ökning med nästan 10 mkr från föregående år.

De avtalsmässiga löneökningarna för 2008 blev höga eftersom Kommunals löner ökade kraftigt 2008.

Den totala genomsnittliga löneökningen hamnade på drygt 6 procent.

Dessutom tillkom flera nya tjänster vid Utsikten genom utbyggnaden av gymnasiesärskolan BOS.

I övrigt noteras övertagandet av personal från Edshus genom samordning av fastighetsförvaltning samt viss utökning inom barnomsorgen.

Pensioner

Antalet anställda som går i pension inom en treårsperiod⁵ uppgår till 42 stycken. Sett över en tioårsperiod⁶ uppgår antalet pensionsavgångar till 162. Fördelningen efter förvaltning ser ut som följer:

	3 år	10 år
Fokusnämnden	11	57
Servicenämnden	10	29
Socialnämnden	17	63
Kommunstyrelsen	4	13
Totalt	42 personer	162 personer

Arbets skador och tillbud

Under 2008 inkom 11 anmälningar om arbets skador och 22 anmälningar om tillbud.

Kompetensutveckling

Under våren 2008 genomfördes en workshop med samtliga chefer för att klargöra förväntningarna på chefer och de behov av stöd som finns i organisationen. Konkreta exempel på åtgärder som föreslogs var bland annat samordnad introduktion, översyn av arbetsgruppernas storlek samt nätverk och informationsutbyte för chefer.

Med anledning av de nya sjukskrivningsreglerna och införandet av en ”rehabiliteringskedja” genomfördes en utbildning för samtliga chefer för att klargöra vad de nya reglerna innebär för arbetsgivaren och för den anställde som blir eller är sjuk. Utbildningen genomfördes i samarbete med fyra andra Dalslandskommuner samt företagshälsovården och Försäkringskassan.

Under året erbjöds samtliga chefer utbildning i arbetsrätt. Två personer genomgick utbildning på Chalmers inom ”lean production”.

⁵ Pensionsavgångar år 2009–2011, 65 år räknat som pensionsålder.

⁶ Pensionsavgångar år 2009–2018, 65 år räknat som pensionsålder.

Kommunens arbetsmiljö- och hälsoarbete

Under 2008 genomfördes, i enlighet med LOU (lagen om offentlig upphandling), en upphandling av kommunens företagshälsovård. Leverantör de närmsta tre åren blev Kinnekullehälsan, som kommunen sedan tidigare har ett nära samarbete med.

Under våren genomfördes mätningar av bullernivån i skolor och förskolor för att identifiera risker för hörselskador bland elever och personal.

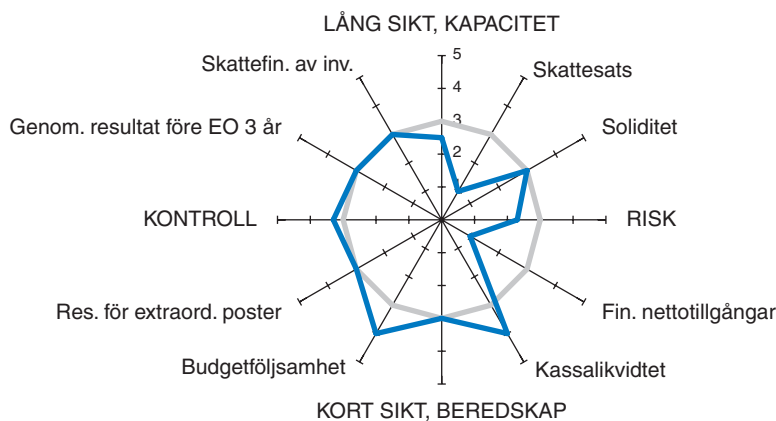
Under hösten genomfördes utvärdering av arbetstidsmodellen 3-3. Modellen innebär att personalen arbetar tre dagar och är ledig tre dagar. Arbetsmodellen har prövats på ett av boendena inom äldreomsorgen i drygt ett år. Responserna bland personalen var blandade. Socialnämnden fattade i december beslut att avsluta försöket och gå tillbaka till traditionellt schema från och med våren 2009.

Kommunala jämförelser

Kommunala jämförelser ger viktig kompletterande information om tillståndet i kommunen. Tanken med jämförelser är bland annat att ge ökad kunskap om kommunens situation och därigenom ge impulser till fördjupade analyser. Samtidigt förbättras beslutsunderlagen för den ekonomiska processen.

Finansiell jämförelsemodell Västsverige

Finansiell profil

Kommunforskning i Västsverige (KFi) utför årligen jämförande analyser av kommunerna i Västra Götaland och Sverige. Jämförelsen utgår från en finansiell profil. Den jämför finansiella nyckeltal och sammanfattande finansiella perspektiv mellan kommunerna i länet och riket. Rapporten är ett komplement till den traditionella finansiella analysen i årsredovisningen. Till skillnad från analyser som beskriver utvecklingen, analyserar rapporten i första hand var 49 kommuner i Västra Götaland befinner sig finansiellt och hur de har utvecklats i förhållande till varandra under perioden 2005–2007.

Dals-Eds kommun har en finansiell profil som motsvarar en medelkommun i Västra Götaland. Kommunens finansiella handlingsberedskap tyngs av hög skatt och av att de finansiella nettotillgångarna är svaga.

Så här kan KFi:s kommentar till läget i Dals-Eds kommun sammanfattas:

Dals-Ed har under de senaste åren haft kontroll över sin ekonomiska utveckling. Det är viktigt, eftersom ekonomin i kommunsektorn blir ansträngd de närmaste åren. Vikande intäktsunderlag i kombination med en ökad inflation medför ett försvagat resultat. Utgiftsnivån för olika typer av investeringar i byggnader och anläggningar är dessutom fortfarande hög. Kommunen bör därför försöka behålla en nettokostnadsandel som helst ligger under 98 procent. Kan kommunen kombinera den resultatnivån med en balanserad investeringsvolym, stärks

Dals-Eds långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Det förutsätter en fortsatt aktiv styrning, där ekonomin hela tiden ställs mot de ökande verksamhetsbehoven. Intressekonflikten bör följas med vaksamhet av Dals-Ed och övriga kommuner.

Egna funderingar kring det finansiella handlingsutrymmet:

För att förbättra den finansiella profilen krävs bland annat att skatten sänks. Det kan bara bli möjligt om kostnaderna minskas. Även de finansiella nettotillgångarna bör förstärkas, till exempel genom försäljning av fastigheter och motsvarande inlösen av lån. Kommunen är en stor fastighetsägare och både försäljningar och viss bolagisering kan bli aktuella. Kommunens totala låneskuld motsvaras av tillgångar i form av anläggningar och fastigheter inom näringsverksamhet. En total utförsäljning – och/eller bolagisering med åtföljande amortering av lån – skulle kunna göra kommunen skuldfri.

Kostnadsjämförelser

Kostnadsjämförelser har i några år ingått som en del i den ekonomiska styrningen.

De bildar tillsammans med den demografiska utvecklingen ett viktigt underlag för arbetet med ramtilldelningen. De ger en bättre bild av om verksamheterna har rimliga anslag och om anslagen är anpassade till behovet.

I underlag till ramar och i budgethandlingar redovisas ingående analyser av kostnadsjämförelser.

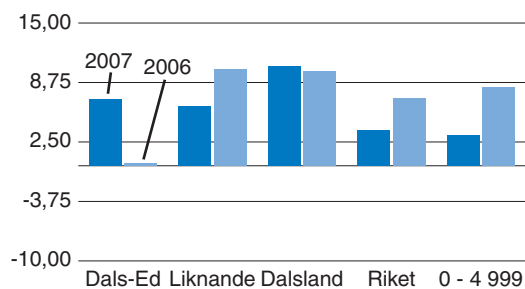
Ett sätt är att jämföra kostnaderna med standardkostnader enligt systemet med kostnadsutjämning. Nedan redovisas några sådana jämförelser. När kostnaderna motsvarar beräknade standardkostnader blir jämförelsen noll. När kommunen har högre kostnader blir utfallet positivt.

Inom äldreomsorgen pågår ett omfattande arbete med anpassning av kostnadsläget. Överkostnaden har reducerats från 20 procent för några år sedan till 5 procent för 2007. Målet i den fortsatta processen är att nå ett jämviktsläge. Barnomsorgen effektiviseras återigen under 2008. Grundskolan befinner sig i stor förändring, med ett elevantal som minskat från runt 650 elever till 450 elever. För att klara en anpassning till statsbidragen krävs bland annat alternativa sätt att nyttja lokalerna. Inom gymnasieskolan förekommer många omval. De leder till förlängd studietid och ökade kostnader. Antalet elever i gymnasiesärskolan har ökat kraftigt.

Dals-Eds kommun har högre kostnader i de flesta verksamheter. Det tyder på att anslagstilldelningen är generös.

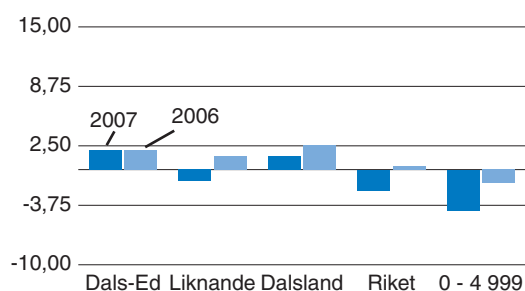
Barnomsorg, kostnadsnivå i förhållande till statsbidragssystem

Avvikelse i procent

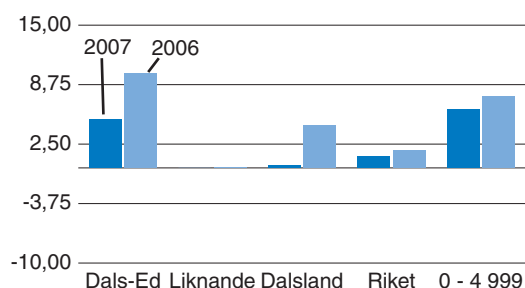
Grundskola, kostnadsnivå i förhållande till statsbidragssystem

Avvikelse i procent

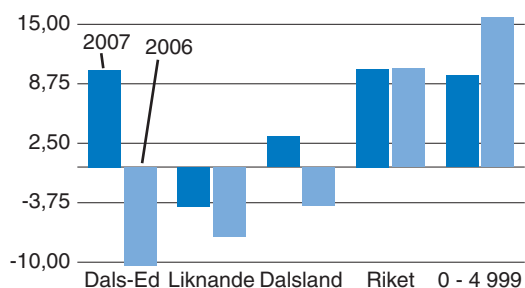
Äldreomsorg, kostnadsnivå i förhållande till statsbidragssystem

Avvikelse i procent

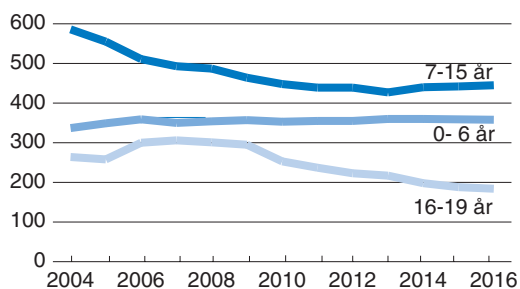

Individ- och familjeomsorg, kostnadsnivå i förhållande till statsbidragssystem

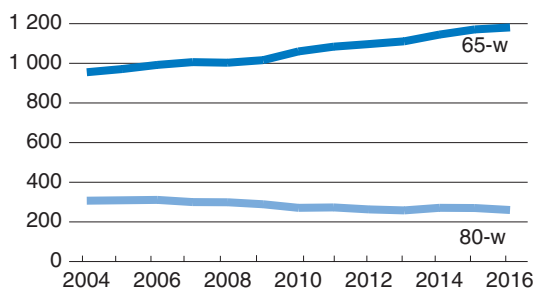
Avvikelse i procent

Befolkningsutveckling, 0-19 år

Befolkningsutveckling, 65-w år

Demografisk anpassning

Anslagen ska anpassas till den demografiska utvecklingen.

De närmaste åren sker förändringar i demografin för kommunen.

Andelen grundskoleelever

minskar fram till 2012 med 20 procent jämfört med 2004, medan andelen gymnasieelever ökat de senaste åren. Framöver minskar dock den här gruppen dramatiskt med hela 40 procent fram till 2016. I barnomsorgsgruppen sker inga större förändringar.

Andelen äldre över 65 år ökar med nästan 20 procent fram till 2016. Äldre över 80 år minskar med cirka 13 procent. Förändringarna ställer krav på omprioriteringar av resurserna.

Kommunens resursfördelningssystem utgår från kostnad per åldersgrupp. Anslagen till gymnasieskola och äldreomsorg reduceras därför framöver.

Framtidsanalys och omvärldsbeskrivning

Sveriges Kommuner och Landsting målar i Makro Nytt per 2009-03-12 upp följande bild av det samhällsekonomiska läget:

Globalt ras av tillväxten under fjärde kvartalet 2008 – Den internationella konjunkturen tvärdyker

I kölvattnet av finans- och kreditkrisen inträffade en dramatisk försvagning av den internationella konjunkturen. Nedgången är både global och synkroniserad. Ett stort antal länder i Europa och Asien redovisar betydande negativa BNP-förändringar det fjärde kvartalet 2008. Minskningarna ligger på 1–5 procent. I centrum för krisen befinner sig USA, som brottas med stora handels- och budgetunderskott, kraftigt stigande arbetslöshet och sjunkande privat konsumtion. Även nedgången i Västeuropa har fördjupats med bland annat obalanser på husmarknaden i många länder. Den stora finansiella exponeringen mot länder i det krisdrabbade Östeuropa är ytterligare en belastning. Trots att tillväxten i Kina och Indien dämpades påtagligt under hösten, är tillväxttalen med västerländska mått fortfarande höga.

Viss stabilisering på finansmarknaderna, men osäkerheten kvarstår

Trots stora svängningar i valutakurser och aktie- och råvarupriser verkar de finansiella marknaderna sakta stabiliseras. Höstens turbulens och den extrema tillväxtminskningen gör det svårt att värdera bilden. En viktig indikation på att misstroendet avtar är att priset på risk i banksystemet (skillnaden mellan interbankräntan och korta statskuldväxlar) minskat högst påtagligt den senaste tiden. Flera centralbanker för en allt expansivare penningpolitik och nivåerna för styrräntorna är exceptionellt låga. Den amerikanska styrräntan är endast 0,25 procent. Efter Riksbankens rekordsänkning i december sänktes reporäntan ytterligare i februari till 1 procent. Även Europeiska Centralbanken aviserade i mars en sänkning med 0,5 procentenheter till 1,5 procent. Redan låga korta penningmarknadsräntor globalt sjönk ytterligare som följd av räntesänkningarna. Kreditoron innebär hög efterfrågan på säkra papper. Den globala inbromsningen medför fallande inflationsförväntningar. Det är förklaringsfaktorer till de låga obligationsräntorna. Den svenska kronan fortsätter att försvagas och värderas nu rekordlångt. TWC-index visar ett 25-procentigt fall sedan i somras. Försvagningen sedan årsskiftet gäller gentemot euron men framförallt mot USA-dollarn. Samtidigt utredades nedsättningen av värdet för euron gentemot dollarn som skedde i december. Sedan årsskiftet har euron successivt stärkts.

Största BNP-fallet sedan de nya kvartalsberäkningarna startade i Sverige

BNP minskade kalenderkorrigerad med 4,9 procent fjärde kvartalet 2008 jämfört med motsvarande kvartal 2007, framförallt beroende på att lagerinvesteringarna minskade betydligt. Även hushållens konsumtion och exportnettot gav betydande negativa bidrag. BNP minskade under helåret 2008 med 0,5 procent jämfört med året innan. Hushållens reala disponibla inkomster ökade för helåret 2008 med 3,3 procent, men det höga sparandet har hållit tillbaka konsumtionen. Inflationen (KPI) dämpades dramatiskt under de sista månaderna förra året från 4,4 procent i september till 0,9 procent i december.

Effekterna på arbetsmarknaden dröjer till 2009

Arbetsmarknaden försvagades markant under loppet av 2008. Den ökning av antalet arbetade timmar som skedde kontinuerligt till och med fjärde kvartalet 2007 stannade upp under första halvåret 2008 och övergick i en minskning under de tredje och fjärde kvartalen. Sysselsättningen har dock hittills inte utvecklats lika svagt som BNP, vilket är en normal eftersläpning. Även om arbetslösheten ökade successivt under hösten och vintern, är det först under 2009 som en mer dramatisk försämring på arbetsmarknaden inträffar. Antalet varsel om uppsägning är fortfarande stort.

Kommunernas ekonomi

Sveriges kommuner och landsting har sammanställt preliminärt resultat för kommunsektorn 2008. Totalt landar kommunerna på ett resultat på 5,6 miljarder kronor. Då har Stockholm ännu inte redovisat sina resultat. Man kan ändå konstatera att utfallet blir sämre än vad som tidigare förutsåddes. I oktober låg SKL:s prognos på 8,2 mkr totalt och 2007 redovisade kommunerna ett överskott på 14 mkr.

– Även om det fortfarande rör sig om ett överskott, har detta halverats sedan 2007. Och då ska man också ha i åtanke att många kommuner under året förmodligen har haft ganska stora engångsintäkter tack vare försäljning av till exempel bolag och fastigheter, säger Anders Knape, ordförande för SKL.

Totalt redovisar drygt 70 kommuner ett underskott för 2008. Jämfört med 2007 är det en fördubbling av antalet och 2006 hade knappt 10 kommuner ett underskott.

Vid finansutskottets utfrågning den 12 mars framhöll Sveriges Kommuner och Landsting vikten av extra resurstillskott till kommunsektorn.

– Det är ett mycket billigt och effektivt sätt att undvika en ytterligare nedgång om man jämför med andra sysselsättningsåtgärder, betonade Claes Olsson, SKL:s chefsekonom.

Även ett mer flexibelt balanskrav togs upp.

– Det är viktigt att vi värnar välfärden som skapas i kommuner och landsting, konstaterade förbundets tredje vice ordförande **Lennart Gabrielsson**.

– För ett år sedan bedömde vi att skatteunderlaget skulle öka med 5 procent 2010, nu i den senaste prognosen gör vi bedömningen att 1,6 procent är mer rimligt. I pengar handlar det om 33 miljarder kronor, vilket gör att kommuner och landsting kommer att få svårt att klara de ökade lönekostnaderna framöver.

Osäkra planeringsförutsättningar i Dals-Ed

Förutsättningarna för Dals-Eds kommun påverkas starkt av det ekonomiska läget. I förhållande till budget och planer beräknas den försämrade konjunkturen hittills medföra en minskning av skatteintäkter i storleken 3 mkr för 2009 och 8 mkr för 2010. I det fall staten inte lyckas matcha sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken till den förändrade konjunkturen finns också stora risker för att kostnaderna för det kommunala biståndet skjuter kraftigt i höjden.

Budgetprocessen för 2010 och planarbetet för åren 2011–2012 börjar under mars 2009 och lite längre fram på vårkanten bör konturerna av tänkt ramtilldelning kunna skönjas.

Förhoppningsvis kommer ett kommunpaket som lindrar förutsättningarna framöver.

Under en period har resurserna anpassats till ett minskande elevantal inom grundskolan och ett minskande antal äldre över 80 år. Inom socialnämnden pågår ett omfattande arbete med anpassningar inom äldreomsorgen. De närmaste åren lämnar stora barnkullar gymnasieskolan, vilket också medför anpassningskrav.

De statsbidrag som kommunen erhåller via utjämningsystemet är kopplade till den demografiska utvecklingen.

En anpassning av verksamhet och resurser till en förändrad befolkningsammansättning är således helt nödvändig för att inte den kommunala ekonomin ska urgröpas.

Kommunens övergripande mål

Stabil ekonomi i balans

Vision

Att genom en gemensam syn på ekonomisk hushållning få fram förståelse och respekt för gemensamma tillgångar, dels genom förankring hos kommunens medborgare och politiker, dels genom återrapportering av fattade beslut.

Med denna insikt kan det skapas förutsättningar för att bygga upp en ekonomisk reserv som möjliggör en lägre skattenivå utan att äventyra verksamheter och utbud.

- ▶ *MÅL 1 Kommunen ska ha en stabil ekonomi i balans, med ett årligt positivt resultat på minst 2 mkr, inklusive ökade anslag med 3 mkr till pensionskostnader senast 2010.*
- ▶ *RESULTAT 1 Varje verksamhet får inte ha större volym på sin verksamhet än vad budgeten tillåter.*

Riktvärde 2008: 2 mkr + 2 mkr pensioner

Utfall 2008: 2 mkr + 1,5 mkr pensioner. Målet inte fullt uppfyllt.

- ▶ *MÅL 2 Kommunen ska ha resurser till offensiva satsningar.*
- ▶ *RESULTAT 2 Kommunen ska årligen avsätta medel till offensiva satsningar (riktvärde 2008 = minst 1 mkr).*

Utfall 2008: Under 2008 avsattes 2,1 mkr för projekt, näringsliv och turism. Målet uppfyllt.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Utveckla kommunens kvalitetsarbete genom bättre styrning och uppföljning, förändrad budgetprocess, kompetensutveckling av personalen (speciellt arbetsledare med budgetansvar) och rationella arbetssätt och rutiner. Mer aktivt informera och föra dialog med kommuninvånarna.

Stabil tillväxt och entreprenörskap

Vision

Dals-Eds kommun ska fortsatt vara känd för sitt företagsvänliga klimat samt ha en hållbar och ekonomiskt stark utveckling.

Kommunen ska bli en av Sveriges mest framgångsrika kommuner inom områdena förnyelsebar energi, råvaruförädling och besöksnäring.

Kommunen ska skapa förutsättningar så att den enskilde får möjligheter att förverkliga sina drömmar och idéer genom: flexibla tankebanor, förenklad byråkrati, bra utbildningsmöjligheter, attraktivt boende, bra kommunikationer och infrastruktur samt marknadsföring av kommunens tillgångar.

► *MÅL 1 Dals-Ed ska ha en stabil årlig tillväxt där det är lika självklart att vara företagare som anställd.*

► *RESULTAT 1 Kommunen ska ha minst 10 nystartade företag 2008.*

Utfall 2008: Målet uppfyllt. Cirka 15 nystartade företag 2008.

► *RESULTAT 2 Förbättrad placering i Svenskt Näringslivs undersökning "Inställning till entreprenörskap". (Utgångsvärde rankingen 2007 – inställning allmänheten plats 27, kommunalpolitiker plats 10 och kommunala tjänstemän plats 8).*

Utfall 2008: Total ranking plats 46 (2007: plats 52).

Inställning allmänheten: plats 46 (2007: plats 27). Målet ej uppfyllt.

Kommunalpolitiker: plats 13 (2007: plats 10). Målet ej uppfyllt.

Kommunala tjänstemän: plats 6 (2007: plats 8). Målet uppfyllt.

► *MÅL 2 Den totala arbetslösheten ska fortsatt minska i Dals-Eds kommun. Sysselsättningsgraden ska öka.*

► *RESULTAT 1 Den totala arbetslösheten ska minska till under 6 procent år 2008.*

Utfall 2008: Kommunen hamnade på 5,2 procent vid årets slut.

Målet uppfyllt.

► *RESULTAT 2 Sysselsättningsgraden ska öka under 2008.*
(Sysselsättningsgrad, statistik SCB – antal sysselsatta i förhållande till antalet invånare i åldersgruppen 20–64 år. År 2005: 73,9 procent.)
Utfall 2008: Sysselsättningsgraden var 2007 75,4 procent. Statistiken för 2008 är ännu inte nedbrytbar på kommunnivå. Målet uppfyllt för 2007.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Entreprenörskap och innovation ska genomsyra all utbildning från förskola till högskola. All personal som arbetar med barn och ungdomar ska utbildas i entreprenörskap. Nyföretagarutbildningar. Gruppen arbetssökande ska motiveras och inspireras till egen försörjning. Kommunen ska ha kontinuerlig dialog och samverkan med det lokala näringslivet. Riktade satsningar på kommunens utvalda tillväxtområden ska genomföras.

Hållbar utveckling, hälsa och miljö

Vision

Dals-Ed ska vara en föregångskommun som kännetecknas av invånare som känner välbefinnande, trygghet, engagemang och lika värde. Miljön och människors goda hälsa ska vara en grund i livskvaliteten och utgöra ett kraftfullt argument för människor att söka sig till, bo och verka i kommunen. Miljöhänsyn ska vara grunden för kommunens framtida utveckling och utgöra en hörnsten i arbetet med att skapa sysselsättning.

► *MÅL 1 Dals-Ed ska arbeta systematiskt och långsiktigt för att förbättra trivseln och hälsan i kommunen.*

► *RESULTAT 1 Kommuninvånarnas ohälsotal ska understiga 43,5 dagar år 2008.*

Utfall 2008: Ohälsotalet i Dals-Ed för 2008 är 42,1, att jämföra med 36,8 för Västra Götaland och 35,8 för riket. Målet uppfyllt.

► *MÅL 2 Dals-Ed ska arbeta för att skapa förnyelsebara energialternativ samt finna alternativa besparingsformer.*

► *RESULTAT 1 Under 2007–2008 ska Dals-Eds kommun upprätta en energiplan, även innehållande vindkraft.*

Utfall 2008: En energiplan upprättades under 2008 och behandlas i kommunfullmäktige 2009-02-18. Vindkraften i Dalsland är ute på samråd.

► *RESULTAT 2 Senast 2010 ska den totala energiförbrukningen i Dals-Eds kommun minska med 10 procent.*

Utfall 2008: Under perioden 2003–2007 minskade den kommunala organisationens energianvändning med cirka 17 procent. Ytterligare insatser genomförs för att fortsätta energieffektivisera i den kommunala organisationen.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Kommunen ska aktivt delta i olika projekt som gynnar hållbar utveckling.

Demokrati och delaktighet

Vision

I Dals-Eds kommun ska jämlikhet råda. Alla, unga som gamla, ska kunna påverka och medverka, vilja ta ansvar och möta varandra med glädje, respekt och förståelse.

Kommunen ska präglas av öppenhet och engagemang, där den enskilda individen ska kunna göra sig hörd och vara respekterad.

► *MÅL 1 Alla medborgare ska kunna nå beslutsfattare.*

► *RESULTAT 1 Politiska medborgarmöten/tematräffar 2 ggr/år.*

Utfall 2008: För allmänheten ordnades en bostadsbyggarkväll, en kompetensutvecklingskväll och en seminariekväll om passivhus. Politiker medverkade vid samtliga arrangemang. Därutöver genomfördes två politikermöten för alla förtroendevalda, dels med tema centrumutveckling och dels med tema resurscentrum för barn och unga. Målet uppfyllt.

► *RESULTAT 2 Kommunstyrelsen ska verka för att öka kommuninvånarnas engagemang genom möjligheter att lämna förbättringsförslag på kommunens hemsida. Minst 10 förslag under år 2008.*

Utfall 2008: Under 2008 lämnades 16 förbättringsförslag. Målet uppfyllt.

► *MÅL 2 Kommunfullmäktige ska ha en god förankring hos medborgarna och utgöra grunden för hur vår kommun styrs och utvecklas.*

► *RESULTAT 1 I frågor av större art som berör ungdomar ska det genomföras så kallade rådslag.*

Utfall 2008: Några rådslag genomfördes inte. Däremot användes andra metoder för att utveckla ungas delaktighet.

► *RESULTAT 2 Närvaron av ledamöter vid sammanträden med kommunfullmäktige ska vara 100 procent. Allmänheten ska i snitt närvara med 10 personer/möte.*

Utfall 2008: Närvaron av ledamöter vid kommunfullmäktige var under 2008 82 procent. Allmänhetens närvaro i kommunfullmäktige har under året varit i snitt 7 personer. Målet ej uppfyllt.

► *MÅL 3 Den offentliga miljön ska vara tillgänglig för alla. Människor med olika funktionshinder ska inte stängas ute, vare sig det gäller fysisk miljö eller tillgång till information.*

► *RESULTAT1 Under 2008 ska tillgänglighetsplanen för kommunen revideras.*

Utfall 2008: Tillgänglighetsplanen reviderades inte. Under 2008 beslutade kommunstyrelsen att ansluta kommunen till tillgänglighetsdatabasen, som ska vara ett verktyg för att upprätta tillgänglighetsplanen. Målet ej uppfyllt.

► *MÅL 4 Barnkonventionen ska genomsyra all kommunal verksamhet*

► *RESULTAT 1 Alla nämnder och kommunfullmäktige ska under 2008 skaffa kunskap om barnkonventionen.*

Utfall 2008: Utbildning i barnkonventionen genomfördes under två dagar för kommunens förtroendevalda. I nämndernas styrdokument ska även barnkonventionen beaktas. Målet uppfyllt.

Procentuell representation av kvinnor och unga inom politiken 2008

(Procent)	Kvinnor	Yngre än 35 år	Sammanlagt
Kommunfullmäktige	31	6	37
Kommunstyrelsen	23	23	46
Plan- och byggnadsnämnden	10	10	20
Fokusnämnden	43	7	50
Socialnämnden	64	7	71
Servicenämnden	20	10	30

Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter

Vision

Dals-Eds kommuns basverksamheter ska kännetecknas av hög kvalitet och service, effektivitet och god hushållning med resurser.

- ▶ *MÅL 1 Dals-Ed ska vara ett föredöme vad gäller kvalitetssäkring av kommunens basverksamheter.*
- ▶ *RESULTAT 1 Under 2008 inventera/öka kunskapen om och planera för kvalitetssäkring under år 2009 och framåt.*

Utfall 2008: I samband med projektansökan genomfördes en gedigen behovsanalys med näringslivet. Det gemensamma projektet kan dock inte genomföras på grund av uteblivna projektmedel. Målet uppfyllt.

Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer

Vision

Boende- och verksamhetsmiljöerna i Dals-Eds kommun ska vara så attraktiva att kommuninvånarna trivs och önskar bo kvar samtidigt som miljöerna ska bidra till att fler invånare, investerare och företag dras till kommunen.

- ▶ *MÅL 1 Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer samt utveckla nya attraktiva områden för boende.*
- ▶ *RESULTAT 1 Offensivt arbeta med regering och länsstyrelse för att skapa rimliga strandskyddsregler.*

Utfall 2008: Nya strandskyddsregler införs vid halvåret 2009.

- ▶ *RESULTAT 2 Under 2007/2008 ska en unik informationsskylt/eyecatcher uppföras vid väg 166.*

Utfall 2008: Avvaktas på grund av konsultuppdrag som genomför över-
syn av hela infarten till Ed.

- ▶ *RESULTAT 3 Ärligen ska en offentlig utsmyckning uppföras.*

Utfall 2008: Målet ej uppfyllt. En konsult anlitas som arbetar med stationsområdet. Den första presentationen görs i mars 2009. Inom ramen för konst i offentlig miljö studeras även torgområdet. Kontakter togs även med en exploitör för utveckling av Stora Le-området.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Servicenämnden uppmanas att ta ansvar för den offentliga utsmyckningen. Kommunstyrelsen arbetar aktivt med olika exploitörer.

Driftredovisning

Nämnd/styrelse (mkr)	Kostnader		Intäkter		Netto	
	Redo- visning	Budget- avvikelse	Redo- visning	Budget- avvikelse	Redo- visning	Budget- avvikelse
Kommunfullmäktige	0,4	0,0	0,0	0,0	-0,4	0,0
Kommunstyrelsen	-172,2	2,2	22,8	2,3	195,0	4,5
Plan - och byggnadsnämnden	2,3	-0,1	1,0	0,1	-1,3	0,0
Fokusnämnden	136,7	-4,1	43,7	2,9	-93,0	-1,2
Servicenämnden	61,6	-1,5	47,3	1,5	-14,3	0,0
Socialnämnden	111,1	-3,8	28,6	1,9	-82,5	-1,9
Valnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	139,9	-7,3	143,4	8,7	3,5	1,4

Investeringsredovisning

Nämnd/styrelse (mkr)	Budget Netto	Utgifter	Inkomster	Netto	Budget- avvikelse	Ombud till 2008
Kommunstyrelsen	3,4	0,2	0,0	0,2	3,2	3,2
Fokusnämnden	0,5	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0
Servicenämnden	33,8	19,1	0,0	19,1	14,7	14,7
Socialnämnden	1,0	0,7	0,0	0,7	0,3	0,4
Summa	38,7	20,5	0,0	20,5	18,2	18,3

Resultaträkning

(mkr)		Koncern		Kommunen	
		2008	2007	2008	2007
Intäkter	Not 1	114,0	114,2	92,9	87,2
Kostnader	Not 2	-315,3	-306,4	-302,2	-286,0
Jämförelsestörande poster	Not 3				
Avskrivningar och nedskrivningar	Not 4	-13,6	-16,9	-10,5	-14,0
Verksamhetens nettokostnader		-214,9	-209,1	-219,8	-212,8
Skatteintäkter	Not 5	164,6	162,1	164,6	162,1
Generella statsbidrag och utjämning	Not 6	62,4	58,5	62,4	58,5
Finansiella intäkter	Not 7	1,4	1,4	1,4	1,3
Finansiella kostnader	Not 8	-10,7	-9,0	-5,1	-4,7
ÅRETS RESULTAT (förändring av eget kapital)	Not 9	2,8	3,9	3,5	4,4

Kassaflödesanalys

(mkr)	Kommunen	
	2008	2007
	Not 10	
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN		
Rörelseresultat före finansiella poster	-219,8	-212,8
Avskrivningar	10,5	14,0
Övriga ej likviditetspåverkande poster		2,9
Erhållen ränta	1,4	1,3
Erlagd ränta	-5,1	-4,7
Skatteintäkter och statsbidrag	227,0	220,6
Ökning(-)/Minskning(+) varulager	0,0	0,0
Ökning(-)/Minskning(+) kundfordringar	0,5	-0,8
Ökning(-)/Minskning (+)övriga kortfristiga fordringar	2,3	-3,1
Ökning(+)/Minskning(-) leverantörsskulder	-1,3	0,7
Ökning(+)/Minskning(-) övriga kortfristiga rörelseskulder	-2,0	-1,6
KASSAFLÖDE FRÅN LÖPANDE VERKSAMHETEN	13,5	16,5
	Not 11	
INVESTERINGSVERKSAMHETEN		
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	-20,5	-15,4
Sålda materiella anläggningstillgångar		0,0
Investeringar i finansiella anläggningstillgångar	0,0	-2,9
Amortering av finansiella anläggningstillgångar	0,0	0,1
KASSAFLÖDE FRÅN INVESTERINGSVERKSAMHETEN	-20,5	-18,2
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN		
Upptagna lån	4,6	0,0
Amortering av skuld	-16,2	-1,7
KASSAFLÖDE FRÅN FINANSIERINGSVERKSAMHETEN	-11,6	-1,7
ÅRETS KASSAFLÖDE	-18,6	-3,4
Likvida medel vid årets början	36,9	39,8
Likvida medel vid årets slut	18,3	36,9

Balansräkning

(mkr)	Koncernen		Kommunen		
	2008	2007	2008	2007	
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
Materiella anläggningstillgångar					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	Nor 12	373,1	353,7	241,7	232,2
Maskiner och inventarier	Not 13	13,9	9,5	9,4	9,2
Finansiella anläggningstillgångar	Not 14	5,7	4,0	17,2	15,5
Summa anläggningstillgångar		392,7	367,2	268,3	256,9
Omsättningstillgångar					
Förråd mm		0,0	0,5	0,5	0,5
Fordringar	Not 15	12,7	11,8	14,0	11,7
Likvida medel	Not 16	18,7	37,8	18,3	36,8
Summa omsättningstillgångar		31,4	50,1	32,8	49,0
SUMMA TILLGÅNGAR		424,1	417,3	301,1	305,9
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
Eget kapital					
därav årets resultat	Not 17	119,9	117,1	125,1	121,6
		2,8	3,9	3,5	4,4
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknade förpliktelser	Not 18	3,1	3,3	3,1	3,3
Övriga avsättningar		7,5	7,0	7,5	7,0
Skulder					
Långfristiga skulder	Not 19	227,8	226,9	106,6	118,2
Kortfristiga skulder	Not 20	65,8	63,0	58,8	55,8
Summa avsättningar och skulder		304,2	300,2	176,0	184,3
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		424,1	417,3	301,1	305,9
PANTER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER					
Panter och därmed jämförliga säkerheter					
Ansvarsförbindelser					
Pensionsförpliktelser som inte tagits upp bland skulder och avsättningar	Not 21	103,4	102,7	103,4	102,7
Övriga ansvarsförbindelser					
Borgensåtaganden	Not 22	1,5	2,6	118,7	111,3

Noter

(mkr)	2008	2007
Not 1 Verksamhetens intäkter		
<i>Kommunen</i>		
Försäljningsmedel	1,9	1,8
Taxor och avgifter	22,0	21,6
Hyror och arrende	10,8	11,2
Bidrag	28,6	28,6
Övriga intäkter	29,6	24,0
Summa	92,9	87,2
Not 2 Verksamhetens kostnader		
<i>Kommunen</i>		
Personalkostnader	201,9	186,6
Entreprenader, köp av verksamhet	44,6	42,5
Försörjningsstöd	2,1	1,6
Lokal- och markhyra och fastighetservice	3,3	2,3
Bränsle, energi, vatten	10,9	9,6
Övriga kostnader	39,4	43,4
Summa	302,2	286,0
Not 3 Jämförelsestörande poster		
<i>Kommunen</i>		
Nedskrivning försäljning Muhlbocksfastigheten		-4,6
Nedskrivning SBAB-fastigheten	-1,1	
Hyresförluster näringsfastigheter	-1,0	
Återföring av +2,9 mkr för partiell inlösen av pensioner. Ingår i posten kostnader	0,0	2,9
Summa	-2,1	-1,7
Not 4 Avskrivningar		
<i>Kommunen</i>		
Verksamhetsfastigheter	3,3	3,3
Fastigheter för affärsverksamhet	1,0	0,9
Publika fastigheter	1,1	1,1
Fastigheter för annan verksamhet	3,1	6,6
Maskiner och inventarier	2,0	2,1
Summa	10,5	14,0

Beloppen utgörs av planenliga avskrivningar och nedskrivningar av anläggningstillgångar.

Avskrivningarna beräknas på anläggningstillgångarnas anskaffningsvärde.

(mkr)	2008	2007
Not 5 Skatteintäkter		
<i>Kommunen</i>		
Preliminär kommunalskatt	166,5	159,8
Prognos slutavräkning av innevarande års skatteintäkter SKL cirkulär 09:10 Feb 2009: -345 kr per invånare.		
Antal invånare 1 nov 2007 4 840*-348 kr.	-1,7	
Dals-Eds kommun har i 2008 års bokslut valt att inte tillämpa rekommendation 4:2 som stadgar att periodisering av kommunalskatt ska följa SKL:s decemberprognos.		
SKL december 2008 cirkulär 09:10: -242 kr per invånare.		
Avstämning slutavräkning 2007		
Prognos enligt SKL dec 2007 bokslut 2007 567 kr per invånare.		
Antal invånare 1 nov 2006 4 906*567 kr = 2,8 mkr.		2,8
Slutavräkning enligt SKL cirkulär 09:03 500 kr per invånare.		
Revidering av intäkter avseende 2007 4906*67 kr.	-0,3	
Revidering skatteintäkter 2007 års bokslut avseende 2006		-0,5
Summa	164,5	162,1
Not 6 Generella statsbidrag med mera		
<i>Kommunen</i>		
Generella statsbidrag	67,0	62,2
LSS-utjämnning	-4,6	-3,7
Summa	62,4	58,5
Not 7 Finansiella intäkter		
<i>Kommunen</i>		
Räntor på likvida medel	1,3	1,1
Räntebidrag	0,1	0,1
Övrigt	0,0	0,1
Summa	1,4	1,3
Not 8 Finansiella kostnader		
<i>Kommunen</i>		
Finansiella kostnader		
Räntor på anläggningslån	5,0	4,6
Övrigt	0,1	0,1
Summa	5,1	4,7
Not 9 Kommunallagens balanskrav		
<i>Kommunen</i>		
Årets resultat enligt räkning	3,5	4,4
avgår realisationsvinster	0,0	0,0
Avsättning inom årets resultat till pensionsreserv	-1,5	
Summa	2,1	4,4

(mkr)	2008	2007
Not 10 Kassaflödesanalys		
Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod.		
Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medför in- eller utbetalningar.		
Som likvida medel klassificeras, förutom kassa- och banktillgodohavanden, kortfristiga finansiella placeringar.		
Not 11 Förvärv av anläggningstillgångar		
<i>Kommunen</i>		
Investering i mark, byggnader och tekniska anläggningar	18,3	13,5
Investering i maskiner och inventarier	2,1	1,9
Summa	20,4	15,4
Not 12 Mark, byggnader och tekn anl		
<i>Koncernen</i>		
Dals-Eds kommun	241,8	232,2
Edshus AB	131,4	121,5
<i>Kommunen</i>		
Ackumulerade anskaffningsvärden		
Vid årets början	333,4	326,4
Nyanskaffningar	18,3	13,1
Avyttring/utrangeringar	-0,2	-0,4
Årets nedskrivningar	-1,1	-5,7
Vid årets slut	350,4	333,4
Ackumulerade avskrivningar/nedskrivningar		
Vid årets början	101,2	95,1
Årets avskrivningar enligt plan	7,4	7,3
Avyttring/utrangeringar	0,0	0,0
Årets nedskrivningar	0,0	-1,2
Vid årets slut	108,6	101,2
BOKFÖRT VÄRDE 31 DEC	241,8	232,2
Not 13 Maskiner och inventarier		
<i>Koncernen</i>		
Dals-Eds kommun	9,4	9,2
Edshus AB	4,5	0,3
<i>Kommunen</i>		
Ackumulerade anskaffningsvärden		
Vid årets början	25,7	23,6
Nyanskaffningar	2,1	2,1
Avyttring/utrangeringar	0	0
Årets nedskrivningar	0,0	-0,1
Vid årets slut	27,8	25,6
Ackumulerade avskrivningar/nedskrivningar		
Vid årets början	16,4	14,3
Årets avskrivningar enligt plan	2,0	2,1
Avyttring/utrangeringar	0,0	0,0
Vid årets slut	18,4	16,4
BOKFÖRT VÄRDE 31 DEC	9,4	9,2

(mkr)	2008	2007
-------	------	------

Not 14 Finansiella anläggningstillgångar

Kommunen

Aktier/andelar		
Västtrafik AB	0,3	0,3
Edshus AB	12,0	12,0
Dalslands Turistråd	0,2	0,2
Certifikat		
Statsskuldväxel avseende pensionsmedel	0,0	2,9
Pensionsförvaltning /reserv	4,6	
Övrigt	0,0	0,1
Summa	17,1	15,5

Not 15 Kortfristiga fordringar

Kommunen

Kundfordringar	6,1	5,9
Statsbidragsfordringar	0,9	0,2
Interimsfordringar	7,0	5,5
Övrigt	0,0	0,1
Summa	14,0	11,7

Not 16 Likvida medel

Koncernen

Dals-Eds kommun	18,3	36,8
Edshus AB	0,4	1,0

Kommunen

Kassa	0,0	0,0
Postgiro	0,1	0,7
Bank	18,2	36,1
Summa	18,3	36,8

Not 17 Eget kapital

Kommunen

Ingående eget kapital enligt fastställd balansräkning	121,6	117,3
Årets resultat	3,5	4,4
Summa	125,1	121,7

därav:

Anläggningskapital	151,1	128,5
Rörelsekapital	-26,0	-6,8

Anläggningskapitalet utgör skillnaden mellan anläggningstillgångar och långfristiga skulder och avsättningar. Rörelsekapitalet utgör skillnaden mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder.

(mkr)	2008	2007
Not 18 Avsättningar		
<i>Kommunen</i>		
Avsättningar till pensioner enligt "blandmodellen"	3,0	3,3
Avsättning för återställning av Onsöns Deponi		
Ingående värde	7,0	7,0
Årets avsättning	0,0	0,0
Årets disposition	0,0	0,0
Utgående värde	7,0	7,0
För Onsöns deponi har avtal tecknats. Tidpunkt för återställning ännu ej fastlagd.		
Avsättning ridhus medfinansiering	0,5	
Not 19 Långfristiga skulder		
<i>Kommunen</i>		
Anläggningslån		
Ingående värde	119,8	121,5
Amortering	-16,2	-1,7
Nästa års amortering	-1,7	-1,7
Nya lån	4,6	0,0
Utgående värde	106,5	118,1
Not 20 Kortfristiga skulder		
<i>Kommunen</i>		
Kortfristig del av långfristiga lån	1,7	1,7
Leverantörsskulder	13,7	12,8
Mervärdesskatt	-1,9	-1,3
Personalens skatter och avgifter	3,5	3,4
Interimsskulder	46,8	42,7
Övriga kortfristiga skulder	-5,0	-3,5
Summa	58,8	55,8
Not 21 Pensionsförpliktelser		
<i>Kommunen</i>		
Avsättningar inklusive särskild löneskatt för pensioner och liknande förpliktelser.	3,0	3,3
Ansvarsförbindelse inklusive särskild löneskatt, d v s pensionsförpliktelser som inte tagits upp bland avsättningarna.	109,5	107,1
Totala pensionsförpliktelser	112,5	110,4
Pensionsreserv	4,6	2,9
Att placera till pensionsreserv av årets resultat	1,5	1,5
Summa pensionsreserv	6,1	4,4
Återlånade medel (skillnad mellan förpliktelse och placering enligt ovan)	106,4	106,0
Summa återlånade medel avs ansvarsförbindelsen	103,4	102,7

(mkr)	2008	2007
Not 22 Borgensåtaganden		
<i>Kommunen</i>		
Borgen Edshus AB	117,2	108,7
Borgen Dals-Eds hembygdsförening	0,2	0,2
Förlustansvar egna hem motsvarande 40 % av låneskuld 764 tkr	0,3	0,8
Operationell leasing kopiering	0,2	0,4
Operationell leasing bilar	0,8	1,2
Operationell leasing kan liknas vid en vanlig hyrssituation och avtalen kan oftast avslutas utan extra kostnad.		

Vatten- och avloppsverksamhet

Resultaträkning

(mkr)		2008	2007
Intäkter	Not 1	7,1	6,7
Kostnader	Not 2	-5,3	-5,0
Jämförelsestörande poster			
Avskrivningar och nedskrivningar	Not 3	-1,0	-0,9
Verksamhetens nettokostnader		0,8	0,8
Finansiella intäkter			0,0
Finansiella kostnader	Not 4	-1,0	-0,8
ÅRETS RESULTAT (förändring av eget kapital)	Not 9	-0,2	0,0

Balansräkning

(mkr)		2008	2007
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	Not 5	20,5	19,8
Maskiner och inventarier	Not 6	0,2	0,3
Finansiella anläggningstillgångar		0,0	0,0
Summa anläggningstillgångar		20,7	20,1
Omsättningstillgångar			
Fordringar		0,0	0,0
Likvida medel		0,0	0,0
Summa omsättningstillgångar		0,0	0,0
SUMMA TILLGÅNGAR		20,7	20,1
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
därav årets resultat	Not 7	0,0	0,0
		-0,2	0,0
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		0,0	0,0
Skulder			
Långfristiga skulder/lån av kommunen	Not 8	20,7	20,1
Kortfristiga skulder avräkning med kommunen	Not 7	0,0	0,0
Summa avsättningar och skulder		20,7	20,1
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		20,7	20,1
PANTER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER			
Panter och därmed jämförliga säkerheter			
Ansvarsförbindelser		0,0	0,0

Noter

(mkr)	2008	2007
Not 1 Verksamhetens intäkter		
Brukningssavgifter	6,9	6,5
Anslutningsavgifter	0,2	0,2
Not 2 Verksamhetens kostnader		
Personalkostnader	-1,2	-1,3
Personal intern fördelning	-0,6	-0,6
Övriga kostnader	-3,5	-3,1
Not 3 Verksamhetens avskrivningar		
Avskrivningar på anläggningarnas anskaffningsvärde	-0,9	-0,8
Avskrivningar på inventariernas anskaffningsvärde	-0,1	-0,1
Not 4 Verksamhetens finansiella kostnader		
Intern ränta 5,0 % (2007: 4,5 %) (beräknas på bokfört värde)	-1,0	-0,8
Not 5 Mark, byggnader och tekniska anläggningar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	37,2	35,5
Bokfört värde	20,5	19,8
Not 6 Inventarier		
Ackumulerat anskaffningsvärde	1,3	1,3
Bokfört värde	0,2	0,3
Not 7 Eget kapital		
Årets resultat i kkr	-166	
Årets resultat 2007 i kkr	-27	
Årets resultat 2006 i kkr	-117	
Årets resultat 2005 i kkr	123	
Någon avräkningspost har inte bokförts		
Not 7 Eget kapital		
Totala tillgångar beräknas som upplånade av kommunen		
Not 8 Långfristiga skulder		
Lån av kommunen motsvarande anläggningstillgångar	-20,7	

Redovisningsmodell

Den kommunala redovisningslagen reglerar den externa redovisningen.

Årsredovisningen ska enligt lagen redovisa resultat- och balansräkning samt en kassaflödesanalys. För kommunens interna redovisning tillkommer även drift- och investeringsredovisning.

Enligt lagen ska årsredovisningen även innehålla en så kallad sammanställd redovisning (koncernredovisning). Den utgör en sammanställning av kommunens resultat- och balansräkningar för övriga juridiska personer som kommunen har ett betydande inflytande i.

Resultaträkningen redovisar det ekonomiska resultatet på tre nivåer. Den första nivån, verksamhetens resultat, visar vad kommunens egentliga verksamhet kostar. Resultatet på den andra nivån, resultat efter skatteintäkter och finansnetto, beskriver resultatet sedan skatteintäkter samt ränteintäkter och räntekostnader ställts mot resultatet för den egentliga verksamheten. Det tredje resultatet, årets resultat, visar resultatet efter att hänsyn har tagits till extraordinära intäkter och kostnader. Med extraordinära poster avses större intäkter och kostnader som ligger utanför den normala verksamheten.

Kassaflödesanalysen ger upplysning om kassaflöde från löpande verksamhet, från investeringar och från finansiering. Ett positivt saldo på kassaflödet innebär en förstärkning av likviditeten.

Kassaflödets saldo slutar med årets förändring av likvida medel.

Balansräkningen beskriver den ekonomiska ställningen vid en viss tidpunkt. Balansräkningen visar värdet av kommunens tillgångar och hur de har finansierats, externt med skulder och internt med eget kapital. Tillgångarna delas upp i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar.

Avsättningar är skulder, som till storlek och förfallotid är okända och därmed osäkra.

Skulderna delas upp i långfristiga och kortfristiga skulder. Kortfristiga skulder är de som förfaller inom ett år. Skillnaden mellan tillgångar och summan av avsättningar och skulder utgör det egna kapitalet.

Kommunal redovisningslag

Kommunen ska enligt lagen redovisa enligt god redovisningssed. Lagen reglerar vilka delar som ska ingå i årsredovisningen. Förvaltningsberättelsen ska ge en översikt över utvecklingen. Den ska även redogöra för förhållanden som är viktiga för bedömningen av ekonomin. Här ska förhållanden som är kända fram till dess årsredovisningen upprättats redovisas. I 2008 års bokföring och bokslut har den kommunala redovisningslagens bestämmelser i allt väsentligt tillämpats. Undantag är rekommendationen om redovisning av exploateringstillgångar, där kommunen endast tillämpar vissa delar. Nedan följer en kort beskrivning av vissa väsentliga principer som påverkar bokslut och redovisning:

Leverantörsfakturor inkomna efter årsskiftet, men hänförliga till redovisningsåret, har i huvudsak skuldbokförts och belastat årets redovisning, periodiserade till rätt år.

Sociala avgifter har bokförts i form av procentuella personalomkostnadspålägg i samband med löneredovisningen.

Kostnadsräntor hörande till redovisningsåret, men där betalning skett efter årsskiftet, har förts upp som skuld i bokslutet.

Utställda fakturor efter årsskiftet, men hänförliga till redovisningsåret, har i flertalet fall fordringsförts och tillgodogjorts årets redovisning (konsumtionsavgifter, hyror med flera avgifter).

Statsbidrag till diverse verksamheter har periodiserats.

Anläggningstillgångar upptas till anskaffningskostnaden minus eventuella investeringsbidrag.

Avskrivningar sker således inte på tillgångarnas bidragsfinansierade del.

Avskrivningar beräknas som regel på tillgångarnas ursprungliga värde.

Intern ränta beräknas på tillgångarnas bokförda värden. Årets räntesats var 5 procent (2007 4,5 procent).

Periodisering av skatteintäkter har inte fullt ut skett enligt rekommendation och anvisning från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Skatteintäkter har periodiserats enligt cirkulär från SKL i februari 2009 (inte december 2008), vilket medfört att skatteintäkterna i bokslutet 2008 reducerats med 0,5 mkr i förhållande till gällande rekommendation.

Pensionsskulden

Pensionsskulden har skuldförts enligt den så kallade blandmodellen, vilket rekommenderas från Rådet för kommunal redovisning.

Koncernredovisning

Koncernen Dals-Eds kommun består av kommunen samt ett helägt bostadsbolag, Edshus AB. Koncernredovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Förvärvsmetoden innebär att det egna kapitalet som förvärvats vid anskaffningstillfället har eliminerats. Med proportionell konsolidering menas att om dotterföretagen inte är ägda till 100 procent tas endast ägda andelar av räkenskaperna med i koncernredovisningen. Elimineringen har gjorts för interna mellanhavanden mellan kommunen och respektive företag.

Ny bowlinghall och ridanläggning

Den 12 december 2008 invigdes den nya bowlinghallen. Hallen är inrymd i Jordbrons företagshotell. Kommunen svarade för ombyggnaden av lokalerna och för installationen av nya banor. Ombyggnaden kostade 3,3 mkr mot budgeterade 3 mkr. Själva banorna följde beräkningarna och kostade 2,3 mkr.

Anläggningen är uthyrd till Eds Bowlinghall. Entreprenören driver även servering och har med egna medel bekostat inredning och utrustning för restaurangdelen med 0,8 mkr.

En epok med 40 års bowlande i en fyrabanorsanläggning i Centrumhusets källare vid torget är över. Den nya åttabanorsanläggningen är den första i sitt slag i Dalsland.

Hallchefen Carl Anton Östberg är mycket nöjd med den nya hallen som han betraktar som en av Sveriges finaste bowlinghallar.

– Efter tre månaders verksamhet har alla förväntningar överträffats. I dag har jag åtta personer på avlöningslistan, säger Carl-Anton.

Spelandet har ökat i alla grupper från 2 till 90 år, mest i gruppen medelålders personer.

– Kommunen har inte bara fått en ny bowlinghall; den har också fått en helt ny nöjesattraktion för en bred publik.

Eds Ryttarsällskap startade 2004 och har nu cirka 100 medlemmar och lika många hästar.

För tillfället ligger fokus på den nya anläggningen vid Onsön. Klubben har köpt 3,5 ha mark. Det har schaktats för parkering, ridhus och ridbana. Ridbanan håller måtten 41x82 meter. Ett domartorn och ett litet förråd för hinderstöd och bommar finns också.

På dagordningen står närmast att köra ut det sista gruset, få upp stolpar till ljus, samt staketet. Allt måste vara klart till den 7 juni då klubben arrangerar den sista deltävlingen för Ponnyallsvenskan div III, där den även deltar med ett eget lag.

Dals-Eds kommun har anslagit sammanlagt 600 000 kr för delfinansiering av anläggningen, varav 500 000 kr redovisas som avsättning för framtida medfinansiering.

– Efter ridbanan koncentrerar vi oss helt på ridhuset, säger klubbens ordförande Anna Johansson.

Ridhusbyggnaden blir 27x72 meter, och själva ridytan 23x63 meter. I ena gaveländan inryms klubbhuset.

– Hittills har vi själva bekostat hela köpet och ridbanan. Till ridhuset behöver vi däremot stöd och hjälp från alla håll, säger Anna Johansson.

Klubbens mål är att skalet till ridhusbyggnaden ska vara uppe före hösten, så att medlemmarna kan träna inomhus hela vintern.

Kommunfullmäktige Valnämnd

Verksamhetsområde

Verksamheten omfattar kommunfullmäktige, revision och valnämnd.

Mandatfördelning för perioden 2007–2010 är (C) 9, (M) 4, (FP) 2, (KD) 4, (MP) 2, (S) 10, totalt 31 mandat. En minskning från 41 till 31 mandat genomfördes från och med 2007.

Året händelser och verksamhet

Kommunfullmäktige fattade under året beslut i bland annat följande frågor:

- att inrätta en plan- och byggnadsnämnd bestående av fem ledamöter och fem ersättare från och med 1 juli 2008
- att föreslå Edshus AB att köpa och genomföra upphandling av ombyggnaden av gamla Möbelkompaniet
- att upplåta mark för Edshus AB att uppföra upp till 20 villavagnar för uthyrning. Det hjälper till att lösa den akuta bostadsbristen i kommunen. Åt Edshus AB uppdrogs även att vidta åtgärder för att lösa bostadsbristen. En bostadsgrupp bildades för att arbeta strategiskt med bostadsförsörjningen i kommunen
- att finansiera ett nytt distributionssystem i fastigheten Jordbrons företagshotell
- att Dals-Eds kommun startar projektet Ständiga Förbättringar i Dals-Eds kommun för att på sikt kunna skapa en organisation som är kundfokuserad och som ständigt arbetar med att bli lite bättre
- att anta fördjupning och tillägg till översiktsplanen för vindkraft på Töftedalsfjället och Buråsen
- att anta biblioteksplan för Dals-Eds kommun.

Under året genomfördes nio sammanträden i kommunfullmäktige. Samtliga sammanträden ägde rum i Utsiktens aula, Ed.

Kommunens demokratigrupp, som har i uppdrag att vitalisera kommunfullmäktiges arbete, genomförde under året en politikerkväll på temat ”Centrumutvecklingen i Ed med fokus på Sjöstugetomten”. Demokratigruppen sammanträdde under året vid två tillfällen. Ytterligare en politikerkväll anordnades under året på temat ”Hur kan vi samverka för att ge våra barn och unga bästa möjliga uppväxt i Dals-Eds kommun?”. Det fortsatta arbetet följs upp i kommunfullmäktige under 2009.

Kommunfullmäktige har som mål att allmänheten ska närvara med minst tio personer per sammanträde och att närvaron av ledamöter vid sammanträden med kommunfullmäktige ska vara 100 procent. Närvaron av ledamöter vid kommunfullmäktige var under 2008 82 procent. Allmänhetens närvaro i kommunfullmäktige var under året i snitt sju personer. Allmänhetens frågestund finns med som en stående punkt på dagordningen.

Kommunfullmäktige

Resultat (mkr)	2008	2007
Intäkter	0,0	0,0
Kostnader	-0,4	-0,4
Nettokostnader	-0,4	-0,4
Budgetram	-0,4	-1,5
Budgetavvikelse	0	1,1

Drift (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
<i>Verksamhet</i>			
Kommunfullmäktige	0,1	0,1	0,0
Revision	0,3	0,3	0,0
Kf oförutsett	0,0	0,0	0,0
Löner oförutsett	0,0	0,0	0,0
Summa	0,4	0,4	0,0

Verksamheten följde planerna i årsbudgeten. Det ursprungliga anslaget för oförutsedda utgifter uppgick till 2,4 mkr och var delvis en buffert för det höga kostnadsläget inom individ- och familjeomsorgen.

Anslaget utnyttjades i sin helhet som förstärkning av socialnämndens budget för institutionsplaceringar inom individ- och familjeomsorgen.

Revisionen genomförde bland annat följande granskningar:

- Risk- och väsentlighetsanalys
- Intern kontroll av leverantörsfakturor
- Granskning av årsredovisning
- Granskning av delårsbokslut
- Granskning av övergripande ansvar
- Lokalvårdsorganisationen.

Valnämnden

Drift (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
<i>Verksamhet</i>			
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Allmänna val	0,0	0,0	0,0
Summa	0,0	0,0	0,0

Under 2008 genomfördes inga val.

Kommunstyrelsen

Verksamhetsområde

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Den har ansvar för hela kommunens ekonomi och utveckling.

Styrelsen leder och samordnar planeringen av kommunens ekonomi och verksamheter. Kommunstyrelsen ansvarar också för arbetsmarknads-, sysselsättnings-, turism- och näringslivsfrågor. Styrelsen fungerar även som kommunens räddningsnämnd.

Årets händelser och verksamhet

Under året startade kommunen projektet Ständiga Förbättringar i Dals-Eds kommun för att på sikt kunna skapa en organisation som är kundfokuserad och som ständigt arbetar med att bli lite bättre.

Det inrättades en ny plan- och byggnadsnämnd bestående av fem ledamöter och fem ersättare från och med 1 juli. Den nya nämnden ersätter plan- och byggtskottet.

Näringslivet utvecklades väldigt positivt under första halvåret, men med finanskris och lågkonjunktur avslutades året sämre, med bland annat varsel hos Fehrer och några konkurser.

Trots nedgången under slutet av året skapades cirka 180 nya arbetstillfällen i kommunen under 2008. I och med att sysselsättningen ökade så ökade även behovet av bostäder. Edshus införskaffade 20 villavagnar för att i första hand täcka det akuta bostadsbehovet för nyanställda på SYKES. Det visade sig dock senare under året att största delen av SYKES nyrekryteringar blev dagspendlare från grannkommunerna.

En ny bowlinghall iordningställdes och invigdes med pompa och ståt. Hittills verkar satsningen ha blivit en succé.

Rabbalshede Vind AB erhöll under hösten byggnadslov för 25 vindkraftverk. Det innebär arbete för lokala entreprenörer när byggandet startar nästa år.

Om- och tillbyggnad av gymnasieskolan Utsikten startade under året och blir klar inför läsåret 09/10.

En omorganisation av serviceförvaltningen och Edshus började under hösten och beräknas vara genomförd under 2009.

Dalslandskommunerna fortsätter arbeta med upphandling av ett gemensamt pa-system.

Under året genomfördes nostalgimässa, bakluckelopis, allsångskvällar med flera uppskattade evenemang.

Kommunstyrelsens mål Övergripande mål

Stabil ekonomi i balans

Vision

Genom en gemensam syn på ekonomisk hushållning få fram en förståelse och respekt för våra gemensamma tillgångar, dels genom en förankring hos kommunens medborgare och politiker, dels genom en återrapportering av fattade beslut.

Med denna insikt kan det skapas förutsättningar för att bygga upp en ekonomisk reserv som möjliggör en lägre skattenivå utan att det äventyrar verksamheter och utbud.

► Inriktningsmål

Alla verksamheter inom kommunstyrelsen ska hålla budget samt medverka till ökad effektivitet.

► Resultatmål

Kommunstyrelsen ska hålla budget.

Utfall 2008

+ 4,9 mkr.

► Resultatmål

Alla verksamhetsansvariga ska hålla budget.

Utfall 2008

Av 11 budgetansvariga redovisar 72 procent överskott. Övriga redovisar ett totalt underskott med 0,1 mkr.

Stabil tillväxt och arbete

Vision

Dals-Eds kommun ska fortsatt vara känd för sitt företagsvänliga klimat samt ha en hållbar och ekonomiskt stark utveckling. Entreprenörskap som förhållningssätt ska vara en naturlig del i kommunens verksamheter.

Kommunen ska bli en av Sveriges mest framgångsrika kommuner inom områdena förnyelsebar energi, råvaruförädling och besöksnäring.

Kommunen ska skapa förutsättningar så att den enskilde får möjligheter att förverkliga sina drömmar och idéer genom flexibla tankebanor, förenklad byråkrati, bra utbildningsmöjligheter, attraktivt boende,

bra kommunikationer och infrastruktur samt marknadsföring av kommunens tillgångar.

► *Inriktningsmål 1*

Dals-Ed ska ha en stabil årlig tillväxt*. Det ska vara lika självklart att vara företagare som anställd.

► *Resultatmål 1*

Kommunen ska ha minst 10 stycken nystartade företag 2008.

Utfall 2008

Målet uppfyllt. Cirka 15 nystartade företag 2008.

► *Resultatmål 2*

Förbättrad placering i Svenskt Näringslivs undersökning "Inställning till entreprenörskap".

(Utgångsvärde rankingen 2007 – inställning allmänheten plats 27, kommunalpolitiker plats 10 och kommunala tjänstemän plats 8.)

Utfall 2008

Total ranking plats 46 (2007: plats 52). Inställning allmänheten: plats 46 (2007: plats 27). Målet ej uppnått. Kommunalpolitiker: plats 13 (2007: plats 10). Målet ej uppfyllt. Kommunala tjänstemän: plats 6 (2007: plats 8). Målet uppfyllt.

► *Inriktningsmål 2*

Den totala arbetslösheten ska fortsatt minska i Dals-Eds kommun. Sysselsättningsgraden ska öka.

► *Resultatmål 1*

Den totala arbetslösheten ska minska till under 6 procent år 2008.

(Total arbetslöshet = antalet arbetslösa + arbetsökande i program med aktivitetsstöd.)

Utfall 2008

Kommunen hade en arbetslöshet på 5,2 procent vid årets slut. Målet uppnått.

► *Resultatmål 2*

Sysselsättningsgraden ska öka under 2008.

(Sysselsättningsgrad, statistik SCB – antalet sysselsatta./ antal 20–64 år i befolkningen, år 2005 73,9 procent.)

Utfall 2008

För 2007 finns en sysselsättningsgrad om 75,4 procent i Dals-Eds kommun. Statistik för 2008 är ännu inte nedbrytbar på kommunnivå.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Entreprenörskap och innovation ska genomsyra all utbildning från förskola till högskola. All personal som arbetar med barn och ungdomar ska utbildas i entreprenörskap.

Gruppen arbetssökande ska motiveras och inspireras till egen försörjning. Kommunen ska ha en kontinuerlig dialog och samverkan med det lokala näringslivet. Riktade satsningar på kommunens utvalda tillväxtområden ska genomföras.

* För Dals-Eds kommun är tillväxt ökad befolkning, nystartade företag, antal nyanställningar etc.

Hållbar utveckling, hälsa och miljö

Vision

Dals-Ed ska vara en föregångskommun som kännetecknas av invånare som känner välbefinnande, trygghet, engagemang och lika värde.

Miljön och människors goda hälsa ska vara en grund för livskvaliteten och utgöra ett kraftfullt argument för människor att söka sig till, bo och verka i kommunen. Miljöhänsyn ska vara grunden för kommunens framtida utveckling och utgöra en hörnsten i arbetet med att skapa sysselsättning.

► *Inriktningsmål 1*

Dals-Ed ska arbeta systematiskt och långsiktigt för att förbättra trivsels och hälsan i kommunen.

► *Resultatmål*

Inom ramen för kommunens folkhälsoarbete ska kommuninvånarna engageras genom att delta i projekt med inriktning på trivsel och hälsa.

Riktvärde: 12 projekt/år

Utfall 2008

12 projekt genomfördes under året med inriktning på trivsel och hälsa. Projekten berörde bland annat familjecentralsutveckling, Stora langningen-kampanj, KUSTOM-utveckling/trafikinformatör, Ungdomsdialogen, ungdomsrådet, kartläggning av fysisk aktivitet för ungdomar samt folder om aktiviteter som spridits, gå och cykla till skolan-kampanj, stegräknartävling för kommunanställda, samverkan med föreningsliv för att utveckla arbetet med psykisk, fysisk eller social hälsa samt drogförebyggande insatser, The Breeze – drogfria aktiviteter för ungdomar, matlagningskurser för småbarnsföräldrar, matlagningskurs för Utsiktenelever i åk 2, ÖPP i åk 7–9, processtart för "Strömstadsmodellen". Målet uppnått.

► *Inriktningsmål 2*

Arbetet med att nå en hållbar utveckling ska vara en naturlig del i all verksamhet.

► *Resultatmål*

Invånarna i Dals-Eds kommun ska årligen erbjudas utbildning inom hållbar utveckling.

Utfall 2008

Ett informationstillfälle anordnades för allmänheten under året på temat passivhus. Målet uppnått.

Demokrati och delaktighet

Vision

I Dals-Ed ska jämlikhet råda. Alla, unga som gamla, ska kunna påverka och medverka, vilja ta ansvar och möta varandra med glädje, respekt och förståelse.

Vår kommun ska präglas av öppenhet och engagemang, där den enskilda individen ska kunna göra sig hörd och vara respekterad.

► *Inriktningsmål 1*

Alla medborgare ska kunna nå beslutsfattare.

► *Resultatmål 1*

Politiska medborgarmöten/tematräffar 2 ggr/år.

Utfall 2008

Bostadsbyggarkväll, kompetensutvecklingskväll och en seminariekväll om passivhus anordnades för allmänheten med politiker medverkande. Därutöver anordnades två politikermöten för alla förtroendevalda med tema dels centrumutveckling och dels resurscentrum för barn och unga. Målet uppnått.

► *Resultatmål 2*

Kommunstyrelsen ska verka för att öka kommuninvånarnas engagemang genom möjligheter att lämna förbättringsförslag på kommunens hemsida. Minst 10 förslag under år 2008.

Utfall 2008

Under 2008 inkom 16 förbättringsförslag.

Målet uppnått.

► *Inriktningsmål 2*

Kommunstyrelsen ska verka för att öka ungdomars delaktighet i samhällsutvecklingen.

► *Resultatmål*

I frågor av större art som berör ungdomar ska det genomföras så kallade rådslag.

Utfall 2008

Några rådslag genomfördes inte. Däremot användes andra sätt att utveckla ungas delaktighet.

► *Inriktningsmål 3*

Den offentliga miljön ska vara tillgänglig för alla. Mäniskor med olika funktionshinder ska inte stängas ute, vare sig det gäller fysisk miljö eller tillgång till information.

► *Resultatmål*

Under 2008 ska tillgänglighetsplanen för kommunen revideras.

Utfall 2008

Tillgänglighetsplanen reviderades inte. Under 2008 beslutade kommunstyrelsen att ansluta kommunen till tillgänglighetsdatabasen, som ska vara ett verktyg för att upprätta tillgänglighetsplanen. Målet ej uppnått.

► *Inriktningsmål 4*

Barnkonventionen ska genomsyra all kommunal verksamhet.

► *Resultatmål*

Alla nämnder och kommunfullmäktige ska under 2008 skaffa kunskap om barnkonventionen.

Utfall 2008

Utbildning i barnkonventionen genomfördes under två dagar för kommunens förtroendevalda. I nämndernas styrdokument ska barnkonventionen beaktas. Målet uppnått.

Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter

Vision

Dals-Eds kommuns basverksamheter ska kännetecknas av hög kvalitet och service, effektivitet och god hushållning med resurser.

► *Inriktningsmål*

Dals-Ed ska vara ett föredöme vad gäller kvalitetssäkring av kommunens basverksamheter.

► *Resultatmål*

Under 2008 genomföra utbildning om kvalitetsarbete för kommunens utvecklingsgrupp.

Utfall 2008

I samband med projektansökan genomfördes en gedigen behovsanalys med näringslivet. Det gemensamma projektet kan dock inte genomföras på grund av uteblivna projektmedel.

Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer

Vision

Boende- och verksamhetsmiljöerna i Dals-Eds kommun ska vara så attraktiva att kommuninvånarna trivs och önskar bo kvar, samtidigt som miljöerna ska bidra till att fler invånare, investerare och företagare dras till kommunen.

► *Inriktningsmål*

Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer samt utveckla nya attraktiva områden för boende.

► *Resultatmål 1*

Under 2008 ska seriösa kontakter ha tagits med minst 3 exploatörer.

Utfall 2008

Målet uppnått. Kontakt etablerades med åtminstone 15 exploatörer.

► *Resultatmål 2*

Det ska arrangeras minst 6 torg/centrumaktiviteter per år.

Utfall 2008

Målet uppnått.

► *Resultatmål 3*

Offensivt arbete med regering och länsstyrelse för tillskapande av rimliga strandskyddsregler.

Utfall 2008

Målet uppnått. Nya strandskyddsregler införs vid halvårsskiftet 2009.

Verksamhetsmål

Turism

Vision

Dalsland/Dals-Ed ska bli en av Sveriges starkaste turistmagneter.

► *Inriktningsmål*

Dals-Ed ska vara en välkänd och attraktiv turistkommun.

► *Resultatmål*

Antal övernattningar i kommunen ska öka mer än riksnittet under 2008.

Utfall 2008

Ingen mätning har ännu kunnat ske.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Aktivt samverka med Dalslands Turist AB.

Utveckla en behovsanpassad kollektivtrafik

Vision

För att människorna i Dals-Eds kommun ska kunna bibehålla ett stabilt socialt liv måste byte av arbetsplats äga rum fler gånger än bostadsort. Lösningen blir att infrastrukturen måste byggas ut så att fler branscher och arbetsplatser nås från Dals-Ed. Kollektivtrafiken måste harmonisera med behovet av arbetspendling.

► *Inriktningsmål*

Det ska vara möjligt att med acceptabel tidsåtgång kunna arbets- och studiependla till och från Ed.

► *Resultatmål*

Under 2007/2008 driva på regionen/Västtrafik och andra berörda för att få igång försöksverksamhet avseende kollektivtrafiken över gränsen Sverige-Norge.

Utfall 2008

Planering pågår av flerårsprojekt inom regionen om tågtrafiken mellan Trollhättan och Östfold.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Aktivt agera mot regionen/Fyrbodals/Dalsland/Västtrafik för att få ännu bättre infrastruktur.

Energi

Vision

Miljön och människors goda hälsa ska vara en grund i livskvaliteten och utgöra ett kraftfullt argument för människor att söka sig till, bo och verka i kommunen. Miljöhänsyn ska vara grunden för kommunens framtida utveckling och utgöra en hörnsten i arbetet med att skapa sysselsättning.

► *Inriktningsmål*

Dals-Ed ska arbeta för att skapa förnybara energialternativ samt finna alternativa besparingsformer.

► *Resultatmål 1*

Senast 2010 ska den totala energiförbrukningen i Dals-Eds kommun minska med 10 procent. (Statistik SCB)

Utfall 2008

Under perioden 2003–2007 minskade den kommunala organisationens energianvändning med cirka 17 procent. Ytterligare insatser genomförs för att fortsätta energieffektivisera i den kommunala organisationen.

► *Resultatmål 2*

Under 2007/2008 ska kommunen upprätta en energiplan, även innehållande vindkraft.

Utfall 2008

En energiplan upprättades under 2008 och behandlas i kommunfullmäktige 2009-02-18. Vindkraften i Dalsland är ute på samråd.

► *Resultatmål 3*

2011 ska det finnas minst 20 stycken vindkraftverk uppförda eller beställda, i vilka såväl kommunen som kommuninvånare ska kunna vara med som delägare.

Riktvärde:

2008

2009

2010 minst 20 vindkraftverk

Utfall 2008

Bygglov för 25 vindkraftverk beviljades.

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Kommunen ska aktivt söka efter och samarbeta med aktörer som bidrar till att kommunen kan nå uppsatta mål.

Verksamhetsmål

Räddningstjänst

Vision

Inom Dals-Eds kommun är nollvisionen uppnådd. Alla kommunens invånare och besökare känner säkerhet och stor trygghet. Det förebyggande arbetet inom räddningstjänsten ligger i fronten inom Västra Götalands län.

Resultatmål

Antalet insatser ska minska med 2 från 2005 (44 stycken exklusive automat- och ivpa-larm).

Nyckeltal

Antal insatser exklusive automat- och ivpa-larm:

År 2005 44

År 2007 41

Halvåret 2008 41 Första halvåret noterades ett stort antal larm. Det handlade dock mest om mindre insatser, bland annat sex gräsbränder runt Lilla Lee. En del larm var också direkt felaktiga.

År 2008 48

Arbetsmarknadsenheten

Stabil ekonomi i balans

Vision

Genom en gemensam syn på ekonomisk hushållning få fram en förståelse och respekt för våra gemensamma tillgångar, dels genom en förankring hos kommunens medborgare och politiker, dels genom en återrapportering av fattade beslut.

Med denna insikt kan det skapas förutsättningar för att bygga upp en ekonomisk reserv som möjliggör en lägre skattenivå utan att äventyra verksamheter och utbud.

► Mål 1

På ett bra strukturerat sätt sköta och vårda den maskin- och bilpark som vi förfogar över, samt rutinmässigt sköta service och underhåll internt.

► Resultat 1

Minskade kostnader för reparationer.

Riktvärden:

2005 minskade reparationskostnader jämfört med budget

2006 minskade reparationskostnader jämfört med budget

– 10 kkr
2007 minskade reparationskostnader jämfört med budget

– 15 kkr

Utfall 2008

Reparationer: 31 kkr av budgeterade 47 kkr. Målet uppnått.

► Mål 2

Arbetsmarknadsenheten ska inom ramen för verksamheten delvis arbeta med uppdrag som gynnar kommunens tillväxt och samtidigt skapar en stabil ekonomi inom kommunen.

► Resultat 2

Ame ska varje år involveras i minst ett nytt projekt som gynnar tillväxten i kommunen.

Riktvärden:

2006 = 1 projekt

2007 = 2 projekt

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Enheten ska ständigt hålla sig informerad om olika projekt som är på gång i kommunen och agera för att Ame involveras på något sätt. Rutinmässiga kontakter med övriga förvaltningar.

Utfall 2008

En utomhusscen byggdes vid timmerstugorna.

Föreningshjälpen fortsatte även under 2008, trots att föreningsprojektet är avslutat. Ett antal föreningar fick hjälp med olika saker. Målet uppnått.

Stabil tillväxt* och arbete

Vision

Dals-Eds kommun ska fortsatt vara känd för sitt företagsvänliga klimat samt ha en hållbar och ekonomiskt stark utveckling.

Kommunen ska bli en av Sveriges mest framgångsrika kommuner inom områdena förnyelsebar energi, råvaruförädling och besöksnäring.

Kommunen ska skapa förutsättningar så att den enskilde får möjligheter att förverkliga sina drömmar och idéer genom flexibla tankebanor, förenklad byråkrati, bra utbildningsmöjligheter, attraktivt boende, bra kommunikationer och infrastruktur samt marknadsföring av kommunens tillgångar.

► Mål 1

Öka intresset hos de arbetssökande för att starta och driva eget företag i egen regi eller tillsammans med andra.

► Resultatmål 1

Ame ska tillsammans med vuxenutbildningen se till att minst 2 olika kurser om eget företagande och entreprenörskap anordnas per år.

Riktvärden:

2005 10 personer genomgår nämnda kurser

2006 15 personer genomgår nämnda kurser

2007 20 Personer genomgår nämnda kurser

Resultat 2008

Nyckeltal: 2008 2007 2006 2005

Antal deltagare 5 pers 0 pers 18 pers. 14 pers.

En starta eget-kurs startades under hösten med deltagare från både Ed och Bengtsfors.

Under våren gjordes försök att starta en grupp, men intresset var för dåligt.

► Mål 2

Den totala arbetslösheten ska minska i Dals-Eds kommun.

► Resultat 2

Den totala arbetslösheten ska minska till under 6 procent.

Riktvärden:

2005 10 %

2006 8 %

2007 7 %

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Gruppen arbetsökande ska motiveras och inspireras till egen försörjning. Arbetsmarknadsenheten har uppdrag i olika tillväxtprojekt, där arbetsökande med hjälp av anställningsstöd erhåller anställning.

* För Dals-Eds kommun innebär tillväxt ökad befolkning, nystartade företag, antal nyanställningar etc.

► *Resultat 2008*

Arbetslösa och personer i arbetsmarknadsprogram av arbetskraften mellan 16 och 64 år i genomsnitt över året: Dals-Ed 4,43 procent, riket 3,9 procent.

Målet uppnått. Arbetslösheten sjönk radikalt under första halvåret, främst beroende på konjunkturläget men också på kommunens satsning att hjälpa in folk på den norska arbetsmarknaden. Under hösten steg arbetslösheten däremot varje månad. Även den norska arbetsmarknaden viker något.

Hälsa och miljö

Vision

Dals-Ed ska vara en föregångskommun som kännetecknas av invånare som känner välbefinnande, trygghet, engagemang och lika värde.

Miljön och människors goda hälsa ska vara en grund i livskvaliteten och utgöra ett kraftfullt argument för människor att söka sig till, bo och verka i kommunen. Miljöhänsyn ska vara grunden för kommunens framtida utveckling och utgöra en hörnsten i arbetet med att skapa sysselsättning.

► *Mål 1*

Arbetsmarknadsenheten ska ta till vara skogsavfallet för flisning i så stor utsträckning som möjligt.

► *Resultat 1*

Istället för att elda grenar och ris flisas materialet för att sedan användas till uppvärmning i fjärrvärmeverk.

Riktvärden:

2005

2006 75 procent av skogsavfallet flisas

2007 85 procent av skogsavfallet flisas

► *Resultat 2008*

Ingen flisning skedde under året. Riset ligger på upplagsplats på Jordbrons industriområde. Allt ris inom tätorten togs om hand för flisning.

Demokrati och delaktighet

Vision

I Dals-Eds kommun ska jämlikhet råda. Alla, unga som gamla, ska kunna påverka och medverka, vilja ta ansvar och möta varandra med glädje, respekt och förståelse.

Vår kommun ska präglas av öppenhet och engagemang, där den enskilda individen ska kunna göra sig hörd och vara respekterad.

► Mål 1

Samtliga deltagare i arbetsmarknadspolitiska program ska ges möjlighet att framföra sina synpunkter på verksamheten samt komma med förslag till förbättringar.

► Resultat 1

Antal nöjda deltagare i arbetsmarknadspolitiska program ska vara minst 90 procent.

Riktvärden:

2005 = 90 procent

2006 = 92 procent

2007 = 94 procent

► Resultat 2008

Det fanns knappt några nya inskrivna på Returen under 2008. Därför gjordes ingen mätning.

Cirka 10 personer deltog i ett EU-projekt, Work Factory, under hösten. Dessutom fick ett hundratal personer hjälp med att söka jobb i Norge.

► Mål 2

I samband med skötsel av tätortsnära skog och grönytor ska fastighetsägare som angränsar till området ges möjlighet att komma med synpunkter i samband med arbetet utförs.

► Resultat 2

Öka antalet nöjda fastighetsägare med tomt som angränsar till kommunal mark.

Riktvärden:

2006 Färre än 10 kända klagomål

2007 Färre än 7 kända klagomål

Aktiviteter som ska bidra till måluppfyllelsen

Alltid i alla program ge deltagarna möjlighet att delge sina synpunkter om verksamheten.

Vid skogsarbeten vid bostadsområden informera fastighetsägarna om att arbete ska påbörjas samt att de kan ta kontakt med arbetsledaren om speciella önskemål finns.

Resultat 2008

0 kända klagomål. Målet uppnått.

Nyckeltal AME	2008	2007	2006
Antal deltagare Returen	3	24	23
Antal deltagare datortek	0	0	0
Antal deltagare i OSA	5	5	5
Antal personer i arbetspraktik	5	0	18
Antal personer i ungdomsgarantin	8	21	39
Antal personer i feriepraktik	34	32	70
Antal personer i Språngbrådan	0	0	76
Anställda med anställningsstöd	3	2	9
Anställda med lönebidrag	5	3	4
Plusjobb	11	17	17
Sökande kontakter, Norgejobb	102	120	0
Deltagare EU-projekt Work Factory	12		

Ekonomiskt utfall

Driftbudget

Kommunstyrelsens verksamheter resulterade i ett överskott med 4,4 mkr.

Följsamheten mot budget var mycket god bland de budgetansvariga.

Finansieringsverksamheten lämnar ett överskott mot budget på 2,0 mkr, medan de löpande verksamheterna ger ett överskott med 2,4 mkr. För att klara målet om avsättning till pensionsreserv (2,0 mkr) krävs att kommunstyrelsen ger ett överskott på 2 mkr. Kommunstyrelsen klarade det. Till följd av underskott inom andra nämnder missades dock pensionsmålet med 0,5 mkr.

Skatteintäkter och utjämningsbidrag ger ett underskott med 1,1 mkr. Räntenetto redovisar överskott med 0,6 mkr.

Den interna ränteersättningen togs ut med 5,0 procent, enligt rekommendation från SKL, vilket är i enlighet med budget.

Pensionskostnaderna ger ett överskott med 3 mkr. Av dessa avsätts 1,5 mkr för framtida pensionsutbetalningar. Enligt målet skulle 2 mkr avsättas. Med hänsyn till underskott i nämndverksamheten klarades målet inte fullt ut.

I årets resultat ingår en nedskrivning av fastigheten Ed 1:96 (före detta SBAB).

Verksamhet (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Administration	1, %	12,1	-0,1
Personalövergripande verks	0,6	0,4	0,1
Fastighetsadministration	0,6	0,7	0,0
Kommunservice	0,5	0,6	-0,1
Särskilda servicefunktioner	0,2	0,0	0,2
Folkhälsa och dylikt	0,3	0,3	0,0
Nämnd- och styrelseverks	1,4	1,3	0,1
Stöd politiska partier	0,1	0,1	0,0
Övrig verksamhet politik	0,7	0,7	0,0
Näringslivsfrämjande åtgärder	0,6	1,0	-0,4
Turistverksamhet	1,4	1,5	0,0
Gata och väg	2,7	2,6	0,1
Parker och grönområden	0,1	0,1	0,0
Räddningstjänst	3,9	3,8	0,2
Gem verksamhet block 2	1,3	1,2	0,1
Kulturverksamhet	0,1	0,1	0,0
Fritidsverksamhet	1,2	1,1	0,2
Förskoleverks, skolbarnsomsorg	0,3	0,3	0,0
Skolväsen barn och ungdom	2,2	2,0	0,3
Kommunal vuxenutbildning	0,4	0,3	0,1
Vård omsorg äldre och funkt hinder	1,6	1,1	0,5
Gem verksamhet block 5	0,1	0,2	0,0
Flyktmottagande	0,0	0,1	-0,1
Arbetsmarknadsåtgärder	2,8	2,3	0,5
Näringsliv och bostäder	-0,4	0,2	-0,5
Kommunikationer	4,6	3,2	1,4
Energi, vatten och avfall	2,3	2,3	0,0
Summa	41,9	39,4	2,4

Finansiering (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Pension och personalförsäkring	4,6	0,8	3,9
Intern ränta	-12,9	-11,8	-1,1
Kommunalskatt	-165,7	-164,6	-1,1
Generella statsbidrag	-62,4	-62,4	0,1
Oförutsett	-0,3	0,0	-0,3
Finansiella kostnader och intäkter	4,2	3,6	0,6
Summa	-232,5	-234,5	2,0
Totalt kommunstyrelsen	-190,6	-195,0	4,4

Kommunen har engagemang i näringslivet, bland annat genom ett stort innehav av fastigheter. I fastigheterna arbetar cirka 150 personer. Lägger man därtill Edshus näringsfastigheter stiger antalet till cirka 450 personer.

Till följd av konkurser för SBAB, Bollebygds Agro-maskiner och rekonstruktion inom Artinova Print AB redovisas stora hyresförluster med cirka 0,8 mkr 2008. Konkursen för SBAB medförde samtidigt att en avtalad försäljning av fastigheten till bokfört värde inte kunde fullföljas. Fastigheten lämnades istället till mäklare för försäljning. I samband med det konstaterades att marknadsvärdet inte når upp till det bokförda värdet, varför en nedskrivning gjordes med 1,1 mkr. Försäljningen beräknas kunna genomföras under våren 2009.

Nettokostnaden för näringsfastigheterna närmade sig ett nolläge 2007, borträknat från nedskrivningar.

Med samma beräkningsgrund för 2008 noteras en nettokostnad med 3 mkr. Resultatet tyngs som nämnts av hyresförluster.

Det höga beståndet av näringsfastigheter är bra för sysselsättningen, se ovan, men på samma gång fyllt med risk.

Kostnaderna för kollektivtrafiken minskade efter den senaste upphandlingen. Även den ökande inpendlingen till Ed påverkade kostnaderna positivt. Trafikanlaget redovisar därför ett överskott med drygt 1 mkr.

Nyckeltal

Kommunstyrelsen	2008	2007	2006	2005
Bostadsanpassning				
Antal ärenden	23	26	28	31
Kommunförvaltning				
Antal anknypningar i televäxel	280	280	260	260
Antal pc-arbetsplatser i nätet	200	200	185	183
Antal leverantörsfakturor	13 200	13 050	13 083	12 372
Andel skanning, %	26	20		
Antal bearbetade löner	10 200	10 900	10 700	10 800
Antal ärenden i KS	229	284	243	243
Näringsverksamhet				
Antal hyresgäster i näringsfastigheter	60	63	60	59

Investeringsbudget

Årets överskott uppgår till 3,2 mkr. Det förs som vanligt vidare till nästa budgetår. Räddningstjänsten sparar till ett mer omfattande byte av fordon.

Anslagen för ökad utyrning inom Jordbrons Företagshotell kan i enlighet med budgetbeslut även omfördelas för energiinvesteringar.

Investeringar (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Kommunkontor inventarier	0,0	0,0	0,0
It-enhet inventarier	0,2	0,2	0,0
Inventarier AME/skogslag	0,1	0,0	0,1
Objektsreserv ks	0,5	0,0	0,5
Skogslag inventarier	0,0	0,0	0,0
Ekonomisystem Dalsland	0,1	0,0	0,1
Ed 1:34 åtgärder ks-beslut	0,0	0,0	0,0
Räddningstjänst fordon	1,0	0,0	1,0
Kartdatabas	0,1	0,0	0,1
Personalsystem Dalsland	0,0	0,0	0,0
Byggnadskontor inventarier	0,0	0,0	0,0
Jordbrons företagshotell			
kf § 53/08 anp medel	1,3	0,0	1,3
Summa	3,4	0,2	3,1
Ombudgetering till 2009			3,2

Framtid

Finanskrisen och den påföljande lågkonjunkturen verkar bli betydligt djupare och mer utdragen än någon förut-såg.

Efter det att budgeten för 2009 antogs i november 2008 har tre nya prognoser kommit från Sveriges Kom-muner och Landsting om skatteunderlagets utveckling. Det är en mycket dystert läsning, med allvarliga ekono-miska problem för hela kommunsektorn.

För Dals-Eds kommun handlar det hittills om ett bortfall av skatteintäkter i förhållande till budget med knappt 3 mkr för 2009 och hela 8 mkr per år för tiden därefter.

Arbetet med ramar för budget 2010 och planer 2011–2012 sätter fart i mars 2009.

I det fall nya pengar från staten uteblir, står kom-munen inför stora anpassningsbehov som ofrånkomligt medför personalnedskärningar.

Det kan komma att spå på en redan ökande arbets-löshet.

I december 2008 var arbetslösheten 5,2 procent i Dals-Ed. Under 2009 ökar troligen arbetslösheten till uppåt 8 procent, vilket även påverkar försörjningsstöden på ett negativt sätt. Oron är naturligtvis mycket stor när det gäller framtiden för Fehrer AB, som har blivit ett offer för utvecklingen inom bilindustrin. Över 200 personer i kommunen har haft sin försörjning via Fehrer, som är en av de allra största arbetsplatserna i kommu-nen.

Inom Fehrer har cirka 100 personer varslats.

Allting är dock inte negativt. Ett antal företag kom-mer även fortsättningsvis att gå bra under 2009, såsom SYKES, ECUS, PREMEC, Bozela, Swedal med flera.

I juni startar projekteringen av infrastrukturen till de 25 vindkraftverk som ska uppföras på Töftedalsfjället. Ett antal hyreslägenheter byggs på Orrvägen under 2009

av en lokal entreprenör. I övrigt förs samtal med intres-senter om en exploatering av Stora Leområdet.

Seriösa diskussioner med intresserade exploatörer om en handelsutvidgning på Jordbron pågår. Det avgörs under 2009. Frågan om bostäder för seniorer finns också på agendan för 2009.

På grund av rådande lågkonjunktur tog kommunen beslut om ett sysselsättningsprogram, som ska skapa nya arbetstillfällen och företag i kommunen.

En omorganisation av serviceförvaltningen och Eds-hus genomförs under 2009. Det påverkar rekryteringen av nya chefer inom aktuella sektorer.

Ett nytt gemensamt pa-system för Dalslandskom-munerna införskaffas under slutet av 2009. Det gör det möjligt att samutnyttja personal från kommunernas olika personalkontor.

Investeringar (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Kommunkontor inventarier	0,0	0,0	0,0
IT-enhet inventarier	0,2	0,2	0,0
Inventarier AME/skogslag	0,1	0,0	0,1
Objektsreserv ks	0,5	0,0	0,5
Skogslag inventarier	0,0	0,0	0,0
Ekonomisystem Dalsland	0,1	0,0	0,1
Ed 1:34 åtgärder ks beslut	0,0	0,0	0,0
Räddningstjänst fordon	1,0	0,0	1,0
Kartdatabas	0,1	0,0	0,1
Personalsystem Dalsland	0,0	0,0	0,0
Byggnadskontor inv	0,0	0,0	0,0
Jordbrons företagshotell			
kf § 53/08 anp medel	1,3	0,0	1,3
Summa	3,4	0,2	3,1
Ombud till 2009			3,2

Fokusnämnden

Nettokostnaden var 93 mkr.

Fokusnämndens underskott uppgick till 1,2 mkr. För hög lärartäthet, fler elever än väntat i gymnasiesärskolan och dyra anpassningar av icke ändamålsenliga lokaler i förskolan är några av förklaringarna.

Fler förskoleplatser tillkom vid Stallbacken.

Antalet elever i grundskolan minskar.

Andelen grundskoleelever med minst G i alla ämnen ökade rejält och ligger över genomsnittet i Sverige.

Andelen behöriga till gymnasieskolan ökade också kraftigt och ligger över riksgenomsnittet.

Gymnasieskolan Utsikten byggdes om och till.

Verksamhetsområde

Fokusnämndens uppgift är att fullgöra kommunens ansvar inom det offentliga skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna. Det omfattar grundskola, särskola, gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och förskoleverksamhet. Nämnden ansvarar också för svenskundervisning för invandrare, uppdragsutbildning för vuxna, ungdomsplatser och kommunala musikskolan.

Kommunens ansvar för kultur- och fritidsverksamhet hör också till nämndens uppgifter.

Årets händelser och verksamhet

Förskoleverksamheten utökades genom att avdelningen på andra våningen i Stallbackens förskola fylldes.

Toppens förskola blev föremål för Arbetsmiljöverkets beslut om eventuell stängning. Stallbackens och Ängsvallens förskolor fick vid skyddsronen flera påpekanden.

Om- och tillbyggnad av Utsiktens gymnasieskola påbörjades hösten 2008.

Förvaltningschefen slutade sin anställning vid december månads utgång.

Driftprojekt 2008

KU8 (Kollegial utvärdering) – Kommunerna i norra Bohuslän, Färgelanda och Dals-Eds kommun deltar inom nätverket V8 i ett projekt för att utveckla verksamheterna i grund- och förskola. De första utvärderarna utsågs hösten 2007. Utvärderingarna påbörjades under 2008.

Media samverkan Dalsland – Med hjälp av anslag från regionbiblioteket köpte Dalslandsbiblioteken in litteratur som annars skulle ha fjärlånats för sammanlagt 110 tkr. Till Dals-Eds bibliotek förvärvades 119 volymer, främst kurslitteratur på högskolenivå. Projektet innebar att biblioteksservicen till främst vuxenstudier ökade. Projektet löper från 2007 till och med 2009.

Fokusnämndens mål

Stabil ekonomi

► *Mål: Inom fokus ska alla verksamheter ha ett bokslut i balans.*

	2005	2006	2007	2008
Differens mot budget, %	0	+1,7	0	-1,2

Totalt redovisas ett underskott med 1,2 mkr för 2008. Farhågor finns för att barn i behov av särskilt stöd inte får stöd i tillräcklig omfattning. Hagaskolan justerade inte tjänstefördelningen fullt ut utifrån minskande elevtal från hösten 2008. Justering sker inför hösten 2009. Antalet elever vid gymnasiesärskolan ökade från 1 elev till 6 elever från och med läsåret 08/09. Flera av förskolorna har lokaler som kräver stora och kostsamma anpassningar för att verksamheten ska fungera. Utsiktens gymnasieskola är inne i en expansionsfas vad gäller gymnasiesärskolan. Den fortsätter i ytterligare ett år innan den kan sägas ha fulla klasser i alla fyra årskurserna.

Förbättringsområden

- Månadsuppföljningar per ansvar
- Anpassningar av modeller för budget och resursfördelning

Stabil tillväxt och entreprenörskap

► *Mål: Entreprenöriella aktiviteter ska vara naturliga inslag i verksamheterna och stimulera alla att bli mera "ta-sig-församma" för att på sikt kunna skapa fler goda lösningar och framtida innovatörer.*

Kommunen har tecknat ett treårsavtal med Innovatum (2008–2010). Utsiktens gymnasieskola deltar i verksamheten Ung företagsamhet.

Förbättringsområden

- Mer skapande verksamhet utomhus – förskolor
- Ta bättre vara på tiden när det är lov i skolan – fritids

Hållbar utveckling, hälsa och miljö

► *Mål: Ökad fysisk aktivitet som attraherar båda könen och varierande åldrar.*

► *Ökad medvetenhet om allas ansvar för vår gemensamma arbetsmiljö.*

Gårdarna på Snörums skolan och Toppens förskola är mycket nedslitna. Av säkerhetsskäl har de flesta av lekredskapen plockats bort. Anpassning av Stallbackens förskola till utökad verksamhet planerades i december 2008 och genomförs under våren 2009.

Demokrati och delaktighet

► *Mål: Barn/elever/föräldrar ska på olika sätt kunna påverka undervisningens innehåll, arbetsätt och arbetsformer.*

Svarsfrekvens enkäter

Barn/elever, %	2005	2006	2007	2008
Snörums förskola	76	55		66
Toppens förskola	55	40		46
Ängsvallens förskola	48	61		64
Stallbackens förskola				24
Förskolor			59	
Familjedaghem	69	43	40	61
Fritidshem	51	53	54	57
Snörumskolanåk 2	91	93	93	96
Hagaskolanåk 5	92	97	86	87
Hagaskolanåk 8	88	91	77	83
Utsikten	88		94	88
Snitt totalt, %	75	68	70	74

Svarsfrekvens enkäter

Föräldrar, %	2005	2006	2007	2008
Snörums förskola	77	57		67
Toppens förskola	59	51		46
Ängsvallens förskola	62	62		67
Stallbackens förskola				39
Förskolor			41	
Familjedaghem	68	46	57	60
Fritidshem	70	46	54	48
Snörumskolan åk 2åk2	69	64	52	64
Hagaskolanåk 5	56	47	59	61
Hagaskolanåk 8	54	58	68	63
Utsikten	76	61	63	63
Snitt, %	66	53	51	58

Öka attraktionskraften i boende och verksamhetsmiljöer

► *Mål: Den föreningsdrivna verksamheten ska utgöra grunden för fritids- och kulturverksamhet.*

► *Alla kommunens barn och ungdomar från åk 3 som så önskar ska om möjligt beredas plats i Kulturskolan.*

När det gäller verksamhet i kommunal regi är barn- och ungdomsverksamheten prioriterad. Föreningarna, både på fritids- och kultursidan, har problem att rekrytera medlemmar som är beredda att arbeta aktivt med verksamheten.

Trots minskande elevtal på grundskolan minskar inte Kulturskolans elevtal nämnvärt. Kön minskade från 24 elever vt -08 till 21 elever ht -08.

Förbättringsområden:

- Förbättrad dialog med föreningar och studieförbund för att få bättre underlag för att stödja verksamheten.

Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter

► *Mål: Skapa en tydlig och gemensam bild av verksamheternas resurser och resultat som grund för delaktighet, analys, åtgärder och utveckling.*

► *Utgöra ett viktigt underlag för politiska beslut på lokal nivå.*

Förskola, grundskola och gymnasieskola använder sig av BRUK (Bedömning, Reflektion, Utveckling och Kvalitet) i sitt arbete med utvärdering av verksamheterna. Genom att koppla samman de nationella och kommunala målen i en verksamhetsplan och arbetsplan skapar verksamheten en helhet för budget, uppföljning och redovisning.

Ekonomiskt utfall

Resultat (mkr)	2008	2007
Intäkter	43,7	35,6
Kostnader	-136,7	-126,7
Varav löner	-80,6	-71,2
Nettokostnader	-93,0	-91,1
Budgetram	-91,8	-90,9
Budgetavvikelse	-1,2	-0,2

Drift (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
<i>Verksamhet</i>			
Administrativa enheter	2,9	2,5	0,4
Politisk verksamhet	0,2	0,3	0
Kulturverksamhet	4,1	4,0	0,1
Fritidsverksamhet	2,0	2,0	0
Förskola och barnomsorg	21,4	21,0	0,4
Grund- och gymnasieskola	57,3	59,6	-2,2
Kommunal vuxenutbildning	2,7	2,4	0,3
Bostäder	1,0	1,2	-0,2
Oförutsedd	0,6	0	0
Summa	91,8	0	-1,2

Investeringar (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Flera mindre projekt	0,5	0,5	0
Summa	0,5	0,5	0
Ombudgetering till 2009			11 000 kr

Fokusnämnden redovisar totalt ett underskott med 1,2 mkr. Under-/överskottet i stora drag:

+0,4 mkr rehab, psykolog och fortbildning

-0,8 mkr interkommunala avgifter gymnasie- och gymnasiesärskola

-0,3 mkr Hagaskolan

-0,7 mkr personalavgång

-0,3 mkr interkommunala avgifter och skjutsar för obligatorisk särskola

+0,4 mkr förskolor

+0,3 mkr vuxenutbildning

-0,2 mkr skolskjutsar

Frågor om kvalitativa resultat och utvecklingsarbete presenteras mer djupgående i kvalitetsredovisningarna.

Centralt gemensam verksamhet

I oktober 2007 formaliserades en styrgrupp (IFO, BUP, BVC och FOKUS) för att omsätta Västbus riktlinjer i lokala riktlinjer: "Edsbus". Under 2008 togs riktlinjerna för det praktiska genomförandet i verksamheterna fram.

Nämndverksamhet

Under året togs en arbetsplan fram utifrån fokusnämndens nya verksamhetsplan. Förvaltningen tog sedan fram en mall för det löpande uppföljningsarbetet under året.

Under året sammanträdde fokusnämnden elva gånger. Dess arbetsutskott sammanträdde tio gånger.

Kulturverksamhet

Allmän kulturverksamhet

Alla barn och ungdomar gavs tillfälle att uppleva minst två kulturella arrangemang på skoltid.

	2005	2006	2007	2008
<i>Svea Bio</i>				
Antal biobesök/år	4 269	4 822	3 941	4 264
Antal biobesök/förest	54	65	62	54
Antal förest	79	74	64	79
<i>Studieförbund</i>				
Antal studietim i bidragsunderlag	3 547	2 932	3 956	3 547
<i>Kommunbidrag kr/inv</i>				
Dals-Ed	33,87	33,93	34,44	33,87
Västra Götaland	45,03	45,13	44,98	45,03

Bibliotek

Bibliotekets besöksiffror sjönk ytterligare något. Låntagarna kan använda samma lånekort i kommunerna Dals-Ed, Bengtsfors och Färgelanda. Under året utarbetades en biblioteksplan som fastställdes av kommunfullmäktige. Antal bokningar av datorer minskar. Allt fler hem får bredbandsuppkoppling och antalet privata datorer ökar. Flest bokningar sker under sommaren, vilket beror på att många turister utnyttjar bibliotekets datorer.

	2005	2006	2007	2008
<i>Bibliotek</i>				
Öppethållande (antal tim/v)	35	27	27	27
Andel brukare som är nöjda/ganska nöjda med öppettiderna (%)	91	48	48	48
Besökare på huvudbiblioteket (besök)	47 091	39 919	38 510	36 606
Utlåning på huvudbiblioteket (exemplar)	42 397	42 389	45 616	45 367
Aktiva låntagare (antal personer)	*	1 958	1 945	1 978
Antal bokningar av datorer			3 327	2 487

* Statistik saknas.

Kulturskola

Kulturskolan har ansvaret för den obligatoriska musikundervisningen vid grundskolan förutom i åk 1.

Kulturskolans frivilliga verksamhet vänder sig till barn och ungdomar i åldrarna 9–18 år. När barnen börjar åk 3 erbjuds alla att börja spela ett instrument. 70–75 procent brukar anmäla sig, vilket är en hög siffra jämfört med landet i övrigt. Undervisning ges i piano, keyboard, trumpet, trombon, saxofon, klarinett, tvärflöjt, gitarr, elbas, violin samt solosång och genomförs under skoltid. Det stora flertalet elever erbjuds att vara med i orkestrar och körer. All kör- och orkesterundervisning äger rum efter skolans slut.

Den frivilliga dansundervisningen är mycket populär, främst bland flickor.

Nyckeltal – Kulturskola

	2007	2008
Totalt antal inskrivna elever	171	176
Andel av elever åk 3–9, %	40	44
Antal musikelever	145	137
Antal danselever	72	84
Antal elever i kö	24	21
Antal aktiviteter/elev	1,4	1,9
Andel elever som framträtt inför publik, %	65	75

Andelen av grundskolans elever som var inskrivna i kulturskolan ökade något.

Fritidsverksamhet

Allmän fritidsverksamhet

Ledarutbildningsbidraget utnyttjades i mycket liten omfattning. Föreningarna får allt svårare att rekrytera nya ledare.

	2005	2006	2007	2008
<i>Föreningar</i>				
Antalet redov ungdomsaktiviteter	2 830	3 060	2 708	2 400
Antal föreningar som fått aktivitetsstöd	19	18	16	15
Bidrag kr/redovisad aktivitet	40,28	37,26	42,10	50,41
<i>Simskola</i>				
Antal deltagare i simundervisning	99	82	50	68
Antal sålda simmärken	577	527	251	316

Idrotts- och fritidsanläggningar

Brukshundsklubbens verksamhet flyttade till Bölevallen.

Eds Ryttarsällskap arbetade under året vidare för att förverkliga planerna på ett ridhus. Ridbanan färdigställdes med stora ideella insatser från föreningens medlemmar.

Representanter från kommunen och Eds idrottsallians träffades flera gånger och diskuterade bollhallen. Lokalen är sliten och i behov av upprustning. Låg nivå på underhållet och skadegörelse är orsakerna.

Ungdomsgård

Ungdomsgården flyttade in i tillfälliga lokaler under våren 2008 vid missionskyrkan. Besöksfrekvensen var relativt hög. Inför 2009 utformas en ny ungdomsgård i bred samverkan med personal och ungdomar.

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg

För förskola och familjedaghem räknas en heltidsplats omfatta 30 timmar och för fritidshem 15 timmar. Barnens scheman anger dock genomsnittlig placeringstid – se tabell. Kommunens taxa med dagens tre nivåer innebär att det är många 15-timmarsbarn i verksamheterna. Den nya taxan började gälla från augusti 2006.

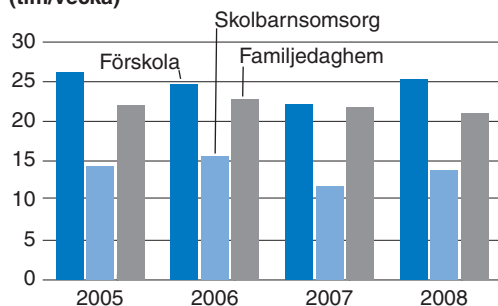
► **Resultatmål:** Antalet heltidsarbetare per 100 heltidsbarn ska ligga i nivå med budget.

	Bokslut 2005	Bokslut 2006	Bokslut 2007	Budget 2008	Bokslut 2008
Förskola (30 h)	21,3	22,4	23,8	20,0	20,5

Kostnaderna för 2007 låg mycket över kommunens strukturkostnadsbidrag. Under våren 2008 hade förskolor och familjedaghem fortfarande en låg barntäthet. Från hösten 2008 togs dock ett resursfördelningssystem från V8-nätverket i bruk, vilket medförde att nyckeltalen förbättrades.

Genomsnittlig placeringstid, barnomsorg

(tim/vecka)

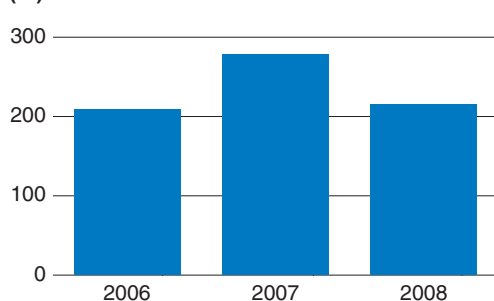

Förskolor

Stallbackens förskola fylldes under året till två avdelningar. Förskolans andra våning var dock inte helt anpassad för verksamheten. Det åtgärdas under våren 2009. Ljudabsorbenter sätts upp i en stor del av huset. Kostnaden för hyrorna översteg budget med råge. Från 2009 ingår inskolningstiden i underlaget med placerad tid. Utelekplatsen vid Toppens förskola tömdes av säkerhetsskäl i stort sett på lekredskap.

Kostnad per vistelsetimme, förskolan

(kr)

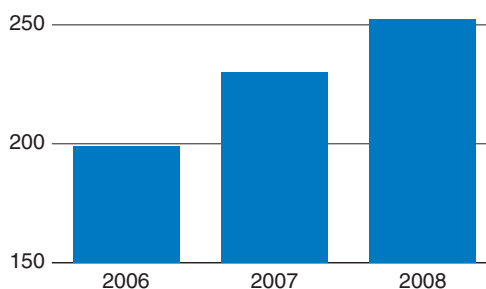

Familjedaghem

Totalt finns i kommunen för närvarande elva dagbarnvårdare. Närmare 25 procent av barnen i familjedaghem är fritidsbarn, vilket drar ned den genomsnittliga placeringstiden.

Kostnad per vistelsetimme, familjedaghem

(kr)

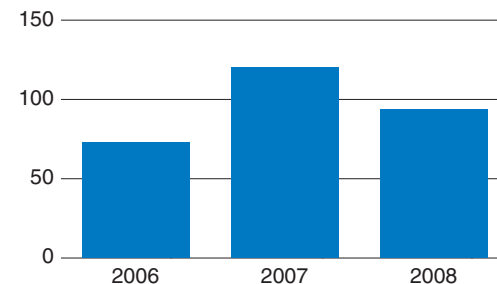

Skolbarnomsorg – fritidshem

Fritidshemsavdelningarna har många barn inskrivna och en låg personaltäthet, vilket innebär att vikarier alltid måste tas in vid frånvaro. Det blir en stor vikariekostnad.

Kostnad per vistelsetimme, fritidshem

(kr)

Skolväsen barn och ungdomar

Förskoleklass

Underskott med 0,2 mkr.

Läsåret 05/06 – 2 grupper (21, 22)

Läsåret 06/07 – 4 grupper (13, 11, 13, 12)

Läsåret 07/08 – 4 grupper (11, 11, 12, 12)

Läsåret 08/09 – 4 grupper (13, 13, 11, 11)

Antalet barn ökade med två från läsåret 07/08. Varje grupp har 0,6 tjänst, därutöver finns tillgång till en halvtids språkpedagog. Personaltätheten är egentligen oförändrad per grupp.

Grundskola

Underskott med 0,6 mkr.

► **Resultatmål 1:** Andelen elever i åk 9 som erhåller lägst betyg godkänt (nått målen) i alla ämnen ska öka.

	Dals-Eds kommun	Riket
2005	79,5	75,5
2006	71,1	76,0
2007	69,7	76,1
2008	78,8	76,6

► *Resultatmål 2: Eleverna i Dals-Eds kommun ska vid de nationella utvärderingarna ligga i nivå med, eller över, riksgenomsnittet vad gäller det genomsnittliga meritvärdet.*

	Dals-Eds kommun	Riket
2003	205,6	205,4
2004	201,9	206,9
2005	213,6	206,3
2006	214,7	206,8
2007	204,0	207,3
2008	209,0	209,3

► *Resultatmål 3: Andelen elever behöriga att söka ett nationellt gymnasieprogram ska ligga i nivå med, eller över, riksgenomsnittet.*

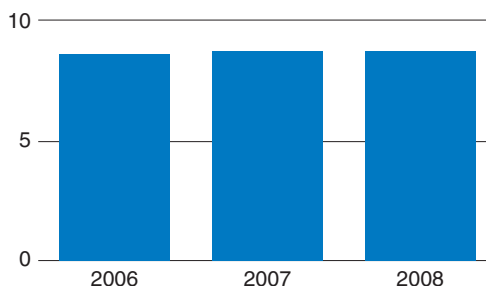
	Dals-Eds kommun	Riket
2003	89,2	89,9
2004	88,6	89,6
2005	93,2	89,2
2006	93,3	89,5
2007	81,8	89,1
2008	90,9	88,9

► *Resultatmål 4: Andelen avgångselever som efter högst fyra års studier lämnar gymnasieskolan med slutbetyg innebärande grundläggande behörighet till högskola och universitet ska öka, inkl IV (exkl IV).*

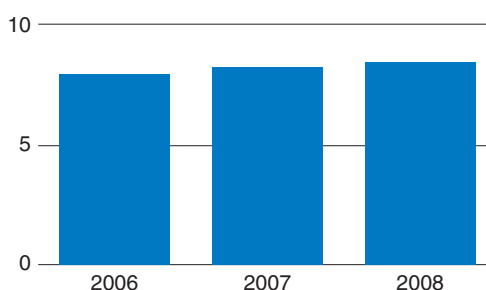
	Dals-Eds kommun	Riket
2006	72 (75)	76,0
2007	67 (68)	76,2
2008	71 (80)	76,4

Antalet grundskoleelever i åk 1–9 fortsätter att sjunka fram till läsåret 2011/2012, för att sedan plana ut till cirka 450 elever. Kommunen har inom några år en tvåparallell grundskola. Undervisningspersonal anpassas till aktuellt elevtal inför varje nytt läsår. Dock ser verksamheten en ökning av elever i behov av olika typer av extra stöd.

Grundskola pedagogisk personal inkl elevass/100 elever

Grundskola undervisningspersonal/100 elever

Grundsärskola

Underskott med 0,3 mkr.

Från hösten 2008 sjönk antalet elever kraftigt då ett stort antal började gymnasiet. En anpassning till ett lägre elevtal sker under våren 2009.

Gymnasieskola

Gymnasieskola – externt

Underskott med 0,8 mkr.

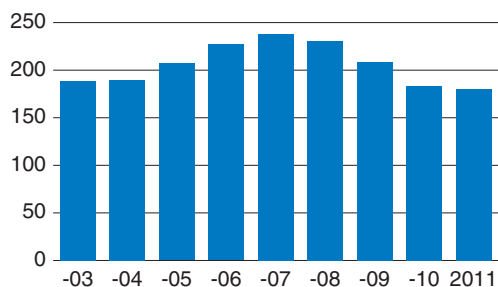
Från 2007 till 2008 ökade den interkommunala avgiften per elev från cirka 90 kkr till cirka 91 kkr, vilket motsvarar en höjning med drygt 1 procent. Läsåret 08/09 är det sista läsåret med totalt över 200 elever i aktuella årskurser.

En elev vid en gymnasiesärskola kostar i interkommunal avgift cirka 220 kkr per läsår. Särskoleleverna har möjlighet att gå tio år i grundskola, vilket kan göra det svårt att budgetera kostnaden för gymnasiet.

Kommunens strukturkostnad ligger inför 2009 på i snitt cirka 85 kkr per elev, oavsett om eleven går i gymnasie- eller gymnasiesärskola. Från läsåret 08/09 har kommunen sex elever i gymnasiesärskola.

Elevtal 2003-2011 gymnasiet

Dals-Eds gymnasium – Utsikten

Underskott med 0,5 mkr.

Gymnasieskolan är just nu inne i en expansiv fas som fortsätter ytterligare ett år, och ”växtvärken” ger en ansträngd ekonomi.

Turismledarprogrammet (TL) och Individuella programmet (IV) omfattade cirka 130 elever under 2008, varav cirka 48 påbörjade sin utbildning under hösten 2008.

Samtliga gemensamma kostnader för Dals-Eds gymnasium budgeteras och bokförs under TL.

Gymnasiesärskolan (gysär) har cirka 59 elever, varav 26 påbörjade sin utbildning under hösten 2008.

Under hösten 2008 påbörjades om- och tillbyggnaden av Utsikten. Den beräknas vara klar inför läsåret 09/10. Verksamheten som fanns i SYKES:s lokaler fram till december 2008 finns under våren 2009 i Kentrucks tidigare lokaler.

I augusti invigdes ytterligare ett boende för eleverna vid gysär på Toppen. Ett tiotal elever flyttade in. Först läsåret 09/10 är gysär fullt utbyggd med fyra fulla årskurser. Vid varje boende finns cirka fem anställda.

Kommunal vuxenutbildning

Antalet genomförda verksamhetspoäng motsvarar cirka 40 heltidsstudieplatser. Antalet deltagare var dock mycket högre, vilket innebär att vuxenutbildningens deltagare i hög grad studerar på deltid.

Nyckeltal – Vuxenutbildning

	2007	2008
Deltagare särvox	1 st	2 st
Deltagare gruv	10 st	10 st
Deltagare gymnasiekurser teori	83 st	76 st
Deltagare gymnasiekurser yrkes	23 st	37 st
Deltagare SFI	30 st	49 st
Deltagare högskolekurser på distans	13 st	15 st
Totalt antal deltagare	160 st	189 st

Verksamhetspoäng

	2007	2008
Våren	21 350 poäng	15 280 poäng
Hösten	15 355 poäng	11 205 poäng
Totalt	36 705 poäng	26 485 poäng
Antal högskolekurser på distans (Läris samt Bättre produktion)	2 st	2 st

Framtid

Fokusförvaltningen har ett antal utredningsuppdrag att påbörja och/eller slutföra:

- Utredning och beslut om lokal- och organisationsfrågor för förskola, fritidshem, förskoleklass och grundskola.
- Västbus riktlinjer omsattes i lokala riktlinjer i samverkan mellan fokus, IFO, BUP och primärvården. Arbetet med att föra ut riktlinjerna i organisationen pågår.
- Utvecklad samverkan för vuxenutbildningen i Dalsland utreds av Kommunalförbundet Dalsland.
- Vuxenutbildningen erbjuder högskolekurs Pedagogik A som distanskurs.
- Ta fram en fritids- och kulturplan.
- Nationella prov i åk 3.
- Ökat tryck på vuxenutbildningen till följd av den ekonomiska krisen och den begynnande lågkonjunkturen.

Under en snar framtid ska arbetet med nya lokaler för ungdomsgårdens verksamhet påbörjas. Om- och tillbyggnaden av Utsiktens gymnasieskola påbörjades under hösten 2008 och beräknas vara klar våren 2009.

Dagbarnvårdarna börjar arbeta utifrån ett nytt arbetstidsavtal från augusti 2009.

En så kallad lärplattform inrättas under 2009 för att utveckla kommunikationen med bland andra föräldrar. Dokumentation i lärplattformen dominerar den pedagogiska verksamheten på för-, grund- och gymnasieskola framöver.

Ett förbättringsarbete med tydliga kopplingar mellan kvalitetsredovisning (förbättringsområden), verksamhetsplan (mål) och arbetsplan (åtgärder) pågår. 2008 års "bokslut – resultat och kvalitet" är ett första steg på vägen. Där ingår även en översyn av förvaltningens rutiner och dokument med förenklingar och förbättringar. Arbetet ska också klarlägga vad den resursmodell som kommunen använder innebär för fokusnämndens möjligheter att bedriva verksamhet.

Plan- och byggnadsnämnden

Plan- och byggnadsnämnden inrättades den 1 juli.

100 bygglov beviljades, för bland annat vindkraft, villor, lägenheter och lokaler.

Utsiktens gymnasium byggdes om och till.

Nettokostnaden var 1,3 mkr.

Nämnden höll budgeten.

Verksamhetsbeskrivning

Plan- och byggnadsnämnden i Dals-Eds kommun fullgör de uppgifter som kommunen har inom plan- och byggväsendet (PBL med flera lagar). Huvuduppgifterna är att pröva bygglov, rivningslov, marklov, förhandsbesked och vissa strandskyddsdispenser, upprätta detaljplaner och bistå kommunstyrelsen vid översiktsplaneringen. Tillsyn enligt PBL samt kartverksamheten ligger också inom ansvarsområdet.

Årets händelser och verksamhet

Plan- och byggnadsnämnden är en nyinrättad nämnd från 2008-07-01 bestående av fem ledamöter och fem ersättare. Första halvåret 2008 var kommunstyrelsens byggtskott ansvarigt för verksamheten.

Det var ett intensivt år med mycket byggande i både större och mindre projekt. Sammanlagt beviljades 100 bygglov under året.

En av de större händelserna var att tillägg och fördjupning till översiktsplanen för vindkraft på Töftedalsfjället arbetades fram. Översiktsplanen antogs av kommunfullmäktige i juni.

Nämnden beviljade bygglov för 25 vindkraftverk på Töftedalsfjället i augusti.

I kommunalförbundets regi påbörjades arbete med att ta fram en gemensam vindkraftsplan för Dalsland. Kommunarkitekten ingår i projektgruppen.

En ny detaljplan för bostäder i Nössemark antogs.

En ändring i detaljplanen för Ed 4:41 (gamla Möbelkompaniet) antogs för en tillbyggnad av 14 mindre lägenheter. Bygglov beviljades för tillbyggnaden.

Tillägg till detaljplanen för Torps industriområde påbörjades för att det ska bli möjligt att utvidga verksamheterna.

Planarbetet i Trolldalen (Ed 1:121) som varit vilande på grund av geotekniska undersökningar återupptogs. Där vill man kunna avstycka befintliga fastigheter, och skapa ytterligare bostadstomter.

En konsult upphandlades för att ta fram förslag till fördjupad översiktsplan (FÖP Nössemark).

Några exempel på beviljade bygglov

- Två flerbostadshus i Äng med sammanlagt åtta lägenheter
- Ett kontorshus (Ecus) och ett affärshus (Horns Sten och trädgård) vid Trekantenområdet (intill brandstationen)
- Om- och tillbyggnad av Utsiktens gymnasium
- Tre enbostadshus för åretruntboende (ett inom detaljplanen och två utanför)
- Ett antal fritidshus
- En 3G-mast
- Om- och tillbyggnader
- Tillstånd för brandfarliga varor, marklov, skyltar med mera.

Övergripande mål

Stabil ekonomi i balans

► Inriktningsmål 1

Utökad verksamhet (t.ex. planarbete initierat av exploatör) finansieras med avgifter.

► Resultatmål 1

Antal ärenden i förhållande till nettobidraget, antal ärenden i förhållande till bruttobidraget.

Utfall 08

Planarbete under året som initierades av exploatör var delfinansierat. Målet delvis uppfyllt.

Stabil tillväxt och arbete

► Inriktningsmål 1

1. God planberedskap så att olika behov inom handel, verksamheter och boende kan tillgodoses.
2. Planinitiativ från exploatörer tas emot positivt.
3. Handläggningen av ärenden och planer är snabb, korrekt och rättssäker.

► Resultatmål 1–3

Antal beviljade bygglov. Antal påbörjade och antagna planer.

Utfall 08

100 bygglov beviljades. 2 detaljplaner påbörjades. 2 detaljplaner, samt tillägg till översiktsplan (vindkraft) antogs.

Utfall 08

Målet uppfyllt.

Hälsa och miljö

► Inriktningsmål 1

All planläggning ska ta hänsyn till de nationella miljömålen och Sveriges folkhälsomål.

► Resultatmål 1

Andel antagna planer med miljö- och folkhälsöhänsyn.

Utfall 08

Målet uppfyllt.

Demokrati och delaktighet

► Inriktningsmål 1

Information om bygglov och planer ska vara lättillgänglig för alla.

► Resultatmål 1

Information och blanketter ska finnas tillgängliga på hemsidan. Aktuell information om t.ex. samråd och planutställningar läggs ut på hemsidan.

Utfall 08

Målet uppfyllt.

Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter

► Inriktningsmål 1

Basverksamheterna ska vara kvalitetssäkrade.

► Resultatmål 1

Under 2009 kvalitetssäkra rutiner och ärendehantering. Mål 2009.

Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer

► Inriktningsmål 1

Ta initiativ till att öppna upp attraktiva områden för byggnation (t.ex. sjönära tomter).

► Resultatmål 1

Planera för attraktiva bostadstomter inom minst ett område.

Mål 2009.

Verksamhetsmål

Lov och tillsyn

► Inriktningsmål

1. Överklagade beslut ändras ej av länsstyrelse eller annan överklagandeinstans.
2. Beslut fattas senast 6 veckor efter inkommen komplett ansökan.

► Resultatmål 1–2

Antal överklagade beslut som gått kommunen emot. Tidsintervall mellan ansökan och beslut.

Utfall 08

Av tre överklagade beslut har ett gått kommunen emot. Målet således ej uppfyllt.

Målet uppfyllt när det gäller handläggningstid.

Planverksamheten

► Inriktningsmål 2008

1. Anta detaljplanen för Nössemarks-Strand 3:36 m.fl.
2. Anta tillägg och fördjupning av översiktsplanen för vindkraft på Töftedalsfjället.
3. Anta planändring för Ed 4:41 (gamla Möbelkompaniet).
4. Anta planändring för Eds-Torp 1:41 m.fl.
5. Ta fram förslag till FÖP Nössemark.

► Resultatmål 1–5

Andel antagna och påbörjade planer.

Utfall 08

Tre detaljplaner antogs (1–3.) Två planer påbörjades (4–5). Målet delvis uppfyllt.

Kartor och GIS

► Inriktningsmål 2009

1. Genomföra databaslagring och redigering av kommunens geografiska information kallad GeoAssistans.
2. Bygga upp ett väl fungerande kartstöd för interna användare.

► *Resultatmål 1–2*

Antalet interna användare av kartstöd ska öka så att alla som har behov ska kunna få det.

Utfall 08

Databaslagringen i GeoAssistans genomförd. Arbetet fortsätter med paket 2 under 2009.

Ekonomiskt utfall

Resultat (mkr)	2008
Intäkter	0,9
Kostnader	-2,2
Nettokostnader	-1,3
Budgetram	-1,3
Budgetavvikelse	0

Kostnader (mkr)	2008	Budget
Politisk verksamhet	0,1	0,1
Plan- o byggkontoret		
Planer, kart-/GIS	1,2	1,2
Summa	1,3	1,3

Verksamhetens budget och kostnader överfördes i sin helhet från kommunstyrelsen till den nya plan- och byggnadsnämnden. Nämnden inrättades vid halvårsskiftet men redovisar verksamheten på helårsbasis. Nämndens bokslut håller sig inom ram.

Framtiden

Vi är inne i en lågkonjunktur, och vad det innebär för nämndens arbete vad gäller bygglov och behov av detaljplanering är i dagsläget osäkert.

Det som ligger närmast att arbeta med är den fördjupade översiktsplanen för delar av Nössemark. Målet är att den ska bli klar under 2009. Det finns flera ansökningar för stugbyar i Nössemark. Ansökningarna ligger vilande i avvaktan på FÖP.

Översyn av gällande översiktsplan ÖP03 ska påbörjas så att kommunfullmäktige kan ta beslut om aktualitetsförklaring före mandatperiodens utgång 2010.

Det finns flera detaljplaner som är i behov av översyn. Prioriterade detaljplaner 2009 är Trolldalen, Hökedalen och delar av Jordbrons industriområde. Det finns även andra planer som kan bli aktuella, då det har diskuterats att försöka få fram attraktiva tomter för bostäder.

Nämnden ska i samråd med Vägverket, Köpmanaföreningen, Företagarna och servicenämnden ta fram förslag på hur man kan synliggöra och förbättra infarten till Ed.

Arbete med att införa ett nytt webb-baserat kart- och GIS-hanteringssystem för interna användare ska påbörjas.

Servicenämnden

Nettokostnaden var 14,3 mkr.

Nämnden höll budgeten.

Fastighetsskötseln omorganiserades.

Utsiktens om- och tillbyggnad präglade året.

Energipriserna ökade kraftigt.

Vintern var mild, till fördel både för energiförbrukning och för snöröjning.

Verksamhetsbeskrivning

Servicenämnden i Dals-Eds kommun hanterar de traditionellt tekniska verksamheterna såsom markförvaltning, parker, gator, renhållning, va-försörjning och fastigheter. Nämnden har även ansvaret för en sammanslagen organisation inom städ och kost. Samordning och verkställande av kommunens byggnads- och anläggningsprojekt ligger också på servicenämnden.

Årets händelser och verksamhet

Nämndens två prioriterade arbetsområden under året var fortsatt samordning av kommunförråd, fastighets- och va-personal samt energifrågorna.

Edshus AB köper från 1 januari 2008 sin fastighetsskötsel på entreprenad av servicenämnden, som samtidigt tog över Edshus yttre personal. Arbetet med samordningen fortsätter även 2009. Syftet är att få en homogen yrkesgrupp med starkt kundfokus som sköter anläggningar och fastigheter, även åt Edshus AB.

Nämnden driver ett omfattande arbete med att få ner energiförbrukningen. Det sker främst genom omställning från olja och el till pellets, flis eller värmepumpar.

Det finns mycket kvar att göra. Det ställer stora krav på investeringar framöver. De flesta betalar sig på relativt kort tid.

Under året tillkom en ny bowlinghall i Jordbrons företagshotell till fördel för hela fastigheten. Ny värmeanläggning och värmedistribution installerades också.

Om- och tillbyggnad av Utsiktens gymnasium för närmare 20 miljoner påbörjades efter semestern.

Servicenämndens mål

Övergripande mål

Stabil ekonomi i balans

- ▶ *Mål 1 Servicenämndens anställda ska vara, samt känna sig, delaktiga i det ekonomiska arbetet.*
- ▶ *Resultat 1 Budgetarbetet ska vara en stående punkt på alla arbetsplatsträffar.*

Utfall 08

Uppfyllt.

Stabil tillväxt och arbete

- ▶ *Mål 1 Servicenämndens verksamheter ska upplevas som bra, effektiva och kompetenta av alla som kommer i kontakt med dem.*
- ▶ *Resultat 1 Våra "kunder" ska vara nöjda med, eller kunna acceptera, den service vi erbjuder.*

Utfall 08

Ingen mätning gjordes 2008.

Hälsa och miljö

- ▶ *Mål 1 Nya fall av långtidssjukskrivningar som är arbetsrelaterade ska elimineras.*

Utfall 08

Målet uppfyllt.

- ▶ *Mål 2 Va-verksamheten ska producera renvatten och rena spillvatten till en sådan mängd och kvalitet att hygieniska och miljömässiga krav uppnås under alla tider och situationer.*

Utfall 08

Målet uppfyllt.

Demokrati och delaktighet

► *Mål 1 Servicenämndens verksamhet ska leda till en politiskt styrd utveckling av servicen inom kommunen, så att varje verksamhet inom ansvarsområdet drivs med ett optimalt resultat och i harmoni med den allmänna politiska inriktningen i kommunen.*

► *Resultat 1 Nämndens beslut ska fattas i politiskt samförstånd samt vara väl förankrade och accepterade av de parter beslutet berör.*

Utfall 08

Målet uppfylldes.

Verksamhetsmål

Va-verksamhet

Vision

Va-verksamheten ska producera renvatten och rena spillvatten till en sådan mängd och kvalitet att hygieniska och miljömässiga krav uppnås under alla tider och situationer.

► *Mål 1 Allt dricksvatten ska ligga inom Livsmedelsverkets hygieniska, tekniska och miljömässiga gränsvärden.*

► *Resultat 1 Målet ska uppfyllas till 100 procent.*

Utfall 08

Målet uppfylldes.

► *Resultat 2 Inläckaget på spillvattennätet ska vara maximalt 25 procent av det vatten som går till reningsverket.*

Utfall 08

Målet uppfylldes.

Kostverksamheten

Vision

Alla som betjänas av kostverksamheten ska uppfatta maten som god och prisvärd. Maten ska vara varierad och näringsriktigt sammansatt.

Inom äldreomsorg och barnomsorg/skola ska verksamheten tjäna som en bra pedagogisk miljö för att odla matkultur och matvanor.

► *Mål 1 Kostverksamhetens nyttjare ska vara nöjda med maten och matmiljön.*

► *Resultat 1 Andelen ätande som är nöjda med maten och matmiljön ska inom varje verksamhet vara minst 85 procent.*

Utfall 08

Det som mättes uppfyllde målet.

► *Resultat 2 Skollunchen ska erbjuda eleverna en tredjedel av dagens näringsbehov enligt SNR (svensk näringsrekommendation).*

Utfall 08

Målet uppfylldes.

Ekonomiskt utfall

Resultat (mkr)	2008	2007
Intäkter	47,3	45,0
Kostnader	-61,6	-58,1
Nettokostnader	-14,3	-13,1
Budgetram	-14,3	-13,4
Budgetavvikelse	0,0	0,3

Drift (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Verksamhet			
Kommungemensam verksamhet	0,4	-0,6	1,0
Politisk verksamhet	0,3	0,1	0,1
Infrastruktur och skydd	2,9	2,8	0,0
Fritid och kultur	0,3	0,3	0,0
Pedagogisk verksamhet	5,3	6,1	-0,8
Vård och omsorg	3,1	3,3	-0,2
Särskilt riktade verksamheter	0,2	0,2	0,0
Affärsverksamhet	2,2	2,0	0,2
Finansiering	-0,3	0,0	-0,3
Summa	14,3	14,3	0,0

Överskottet inom området kommungemensam verksamhet är jämt fördelat mellan tekniskt kontor, kommunförråd/vaktmästeri samt kost- och städverksamheterna.

Underskott inom övriga verksamhetsområden är huvudsakligen en följd av de kraftigt ökade energipri- serna under året.

Underskott inom verksamhet finansiering består av ej utförd sparbering. De kunde dock klaras inom ramen för nämndens totala utfall.

Utfallet för nämndens budgetansvariga varierar: Kost- och städverksamheten lämnar ett större överskott. Fördelning av kostnader och intäkter för kommunförråds- och vaktmästarpersonal delas mellan ansvar 6310 och 6410. Under 2008 medförde det en snedbelastning till nackdel för ansvar 6410. I budget 2009 sorterar hela verksamheten under ansvar 6410.

Det varma vädret höll nere kostnaderna för snöröjning.

Renhållning gav också ett bra resultat. Kommunens totala nettokostnad för va-verksamheten uppgår till knappt 0,2 mkr. Självfinansieringsgraden blev 98 procent.

Investeringar (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Kommunförråd inventarier	0,0	0,1	-0,1
Beläggning gata	0,5	0,5	0,0
Anslutning serviser va	0,3	0,3	0,0
Översiktlig projektering va	0,1	0,1	0,1
Ledningskartverk	0,1	0,0	0,1
Vattenmätare va	0,0	0,1	0,0
Filter va-verk	0,2	0,1	0,2
Reservvattentäkt Eds tätort	0,4	0,1	0,3
Mattor Hagaskolan	0,1	0,1	0,0
Fasad Snörummsskolan	0,0	0,0	0,0
Köksinventarier	0,4	0,5	-0,1
Inventarier städ	0,3	0,1	0,2
Gesäter f d skola vatten	0,0	0,0	0,0
Objektsreserv servicenämnden	0,1	0,0	0,1
Slamtransportör Brattesta	0,1	0,0	0,1
Takomläggning Hagaskolan	0,2	0,0	0,2
Matta Snörummsskolan	0,2	0,1	0,1
Orrvägen etablering	0,6	0,0	0,6
Grundvattenbrunn tryckning	0,1	0,0	0,1
Klorerings styrutrustning vattenverk	0,0	0,0	0,0
Brattesta slampump	0,1	0,1	0,0
Håbol reningsverk uppgradering	0,3	0,0	0,3
Återsugningskydd pumpstation	0,0	0,3	-0,3
Snörummsskolan lekplats	0,1	0,1	0,0
Utsikten tak	0,1	0,1	0,0
Utvecklingscenter fasader	0,1	0,1	0,0
Vattenverk personalingång	0,2	0,0	0,2
Nössemark ledningsrätt	0,1	0,0	0,1
Eyecatcher infopelare	0,0	0,0	0,0
Gatljus lampor	0,1	0,0	0,1
Kommunhus toalett och hiss	0,0	0,0	0,0
Brattesta övervakning	0,0	0,0	0,0
Avloppsverk biosteg med mera	0,2	0,2	0,0
Projektering Jordbron ind område	0,0	0,0	0,0
Tak f d E-Modul	0,5	0,1	0,3
Edsgärdet ombyggnad	3,0	0,0	2,9
Trafikterminal	0,2	0,1	0,1
Byte tak/fasad Jordbron föret hotell	0,0	0,0	0,0
Ny bowlinghall Jordbron	3,0	3,3	-0,3

Investeringar (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Bowlingbanor Jordbron	2,3	2,3	0,0
Almen, om- och tillb D H Utsikten	0,0	0,0	0,0
GC-väg Bergslätt	0,2	0,1	0,0
Jordbron företags- och distr system	1,3	1,3	0,0
Klorering och styrning va-verk	0,1	0,0	0,1
Sodahantering Kasen	0,3	0,3	0,0
Livsmedelsanpassning va	0,4	0,3	0,0
Håbol grundvattenpump	0,0	0,0	0,0
Radiolänk Högankas	0,1	0,0	0,1
Brattesta diverse åtgärder	0,1	0,0	0,1
Barometern Hagaskolan	0,1	0,0	0,1
Bibliotek ny belysning	0,1	0,1	0,0
Till- och ombyggn Utsikten m m	15,0	5,1	9,9
Energibesp åtg servning § 17/08	0,1	0,2	-0,1
Småbåtshamn kaj och mark	0,2	0,1	0,0
Wästberga värmesystem	0,7	1,1	-0,4
Asfaltering Jordbrons företagshotell	0,0	0,3	-0,3
Timmerjärn prospektering bostäder	0,1	0,0	0,1
Jordbrons företagshotell allm åtg	1,2	1,4	-0,2
Ungdomsgård ombyggnad ks 59/08	0,2	0,0	0,2
Summa	33,8	19,0	14,7
Ombudgetering till 2009			14,7

Servicenämnden hanterade ett stort antal projekt under året.

Under året försågs Jordbrons företagshotell med ny värmeanläggning och värmedistribution. En ny bowlinghall med åtta banor färdigställdes.

Om- och tillbyggnad av Utsikten påbörjades. I Wästbergafastigheten installerades ett värmesystem. Det försörjer även delar av Edshus lokaler.

Nästan 15 mkr av befintliga anslag överförs till 2009 års budget. Huvudsakligen berör det byggenskapen vid Utsikten.

Nyckeltal

Servicenämnden	2008	2007	2006
Administration			
Antal diarietförda ärenden	171	203	114
Antal protokollförda ärenden servicenämnden	141	147	104
Avfall			
Självfinansieringsgrad renhållning	116	117	109
Återställning Deponi Onsön – återbetalning 3 mkr			
Återbetalning ska ske med minst 0,3 mkr per år			
Antal abonnenter hushållssopor veckohämtning	101	101	97
Antal abonnenter hushållssopor 14 d-hämtning	1413	1419	1 483
Antal abonnenter hushållssopor 4 v-hämtning	288	276	270
Antal abonnenter hushållssopor 12 v-hämtning	139	141	150
Antal abonnenter fritidshus 14 d-hämtning maj-sep	289	280	281
Antal abonnenter fritidshus månadshämtning	187	194	197
Antal ton hushållssopor	1219	1185	1 076
Antal ton deponi (egen verksamhet)	330	329	341
Antal ton förbränning	1671	1693	1 650
Antal ton slam	492	588	602
Kostverksamheten			
Totalkostnad exklusive kapitaltjänstkostnad i mkr	9,8	9,3	9,1
Totalt antal portioner	402 705	372 773	373 020
Genomsnittlig kostnad per portion i kr	24	25	24
Va-verken			
Nettokostnad mkr	0,2	0	0,1
Bruttokostnad mkr	7,3	6,7	6,5
Självfinansieringsgrad i %	98	100	99
Producerad mängd vatten t m ³	215	218	235
Debiterad mängd vatten t m ³	201	192	197
Ej debiterad mängd i %	9	12	16
Inkommande vatten reningsverk Brattesta t m ³	328	298	282
Inkommande vatten i % av produktion	153	136	120
Uppkommen slamm mängd m ³	492	588	602
Gator			
Totalt antal belagd/underhållen yta i m ²	8870	3960	4 110
Totalkostnad exklusive administration tkr	687	230	258
Genomsnittlig kostnad kr/m ²	77	58	62

Framtiden

Stora kommande utmaningar är:

- Om- och tillbyggnad av gymnasieskolan Utsikten
- Ombyggnad av demensboendet på Edsgärdet
- Ny reservvattentäkt för Ed
- Energideklarationer samt energieffektivisering.

Socialnämnden

Nettokostnaderna var 82,5 mkr.

Socialnämndens underskott uppgick till 1,9 mkr. Underskottet berodde främst på att antalet brukare enligt LSS ökade, att institutionsplaceringarna blev dyrare samt att personal måste hyras in under perioder.

Individ- och familjeomsorgen hade stor personalomsättning under året.

EU-projektet Work Factory erbjöd ungdomar hjälp med att förbereda sig inför vuxenlivet.

Edsbus-modellen började tillämpas. Den är ett samarbete mellan olika instanser för att problem hos unga ska fångas upp i tid.

Inom äldreomsorgen anpassades antalet platser för riktigt gamla till det minskade behovet.

En dagverksamhet för dementa startades.

Anhörigstöd och frivilligverksamhet omorganiserades.

Verksamhetsområde

Socialnämndens verksamhetsområden är:

- Individ- och familjeomsorg
- Äldreomsorg
- Hälso- och sjukvård
- Handikappomsorg
- Psykiatrisk stödverksamhet

Inom individ- och familjeomsorgen hanteras frågor enligt socialtjänstlagen. Lagen hanterar barn och ungdom och vård enligt LVU, samt frågor om försörjningsstöd och boenden.

Äldreomsorgen omfattas av:

- Edsgärdet och Hagalid som är kommunens särskilda boende.
- Hemvården består av omvårdnads- och serviceinsatser, ledsagning och social samvaro i hemmet.
- Hemsjukvården i kommunen har ansvar för sjukvårdsinsatser upp till nivån sjuksköterska, arbetsterapeut och sjukgymnast.

- Kommunrehab har ansvar för förflyttningshjälpmedel för ovanstående målgrupp. Underlag för bostadsanpassning görs av arbetsterapeut.
- Verksamheten inom handikappomsorgen omfattar gruppboenden Timmergården, satellitboende – som numera kallas Novabo – daglig verksamhet, personlig assistans, kontaktpersoner, avlösarservice samt ledsarservice.

Årets händelser och verksamhet Individ- och familjeomsorgen

Trots personalbyten utträttades ett gott arbete. Det arbetet består av att bygga förtroende mellan omsorgen och dem som har behov av stöd. Behandlingsgruppen står för kontinuiteten i kontakterna med brukarna.

Kontinuiteten bland handläggarna brast till del på grund av byten på tjänsterna. Sakta men säkert kom de nyanställda handläggarna in i sitt arbete och det flyter nu på.

Samverkan inom ramen för finansiell samordning, FINSAM, fortsatte och fördjupades med sikte på att fler personer ska gå från arbetslöshet till sysselsättning. De enskilda individernas behov av till exempel utbildning och annat stöd beaktas särskilt i arbetet.

Under året tillkom ett EU-projekt speciellt riktat till ungdomar, ”Work Factory”. Det bygger på ett samarbete mellan IFO och särskilda coacher knutna till AME. Man arbetar med att skapa dagliga rutiner för deltagarna och öka deras medvetenhet om hälsa, motion, sömn, mathållning och annat grundläggande. Kontakten med framtida arbetsgivare främjas genom att deltagarna uppmuntras att själva ta initiativ, men också genom att gruppen anordnar mässor där arbetsgivare och utbildningsanordnare inbjuds. Mässorna görs i samarbete mellan ”Work Factory”-grupper i angränsande kommuner.

Socialnämnden och fokusnämnden antog modellen Edsbus. Den innehåller riktlinjer för samverkan mellan förskola, skola och socialtjänst samt barn- och ungdomspsykiatri. Det är viktigt att ansvarsfördelningen är tydlig, så att problem fångas upp i tid.

Äldreomsorgen

Målet för verksamheten är att skapa trygghet för den enskilde individen samt ge vård och service utifrån den enskildes behov inom ramen för socialtjänstlagen (SoL).

För att hålla personalen informerad om nya arbetsätt och kontinuerligt vidareutveckla personalgrupper genomfördes ett antal utbildningar. Ett exempel är utbildningspaketet ”Kompetensstegen”. Det gav all personal fortbildning i demensfrågor och sårvård. Även en etikombudsutbildning ägde rum.

All personal på Edsgärdet erbjöds en arbetslagsutveckling med en avslutande resa till Skagen. Insatsen finansierades med Schönbäcksmedel.

Socialnämnden fattade beslut om nedläggning av Hagalids kök. En permanent plats på Hagalid avvecklas också. På Edsgärdet avvecklades fyra permanenta platser samt en korttidsplats. Det medförde en personalminskning med 1,4 tjänster.

3–3-schemat på Hagalid sades upp. Det innebär personalminskning med två tjänster.

Efter att social samvaro för personer boende utanför Hagalid lades ned, disponeras numera samlingsalen av Hagalids måltidsvärdinna för aktiviteter för Hagalids boende.

Länsstyrelsen beviljades medel till en förundersökning om eventuellt införande av valfrihetssystem i Dals-Ed. Arbetet påbörjas under 2009.

Ombyggnaden av Edsgärdet för att få ändamålsenliga lokaler för demensboende har legat på is, eftersom man inte har tagit ställning till hur äldreomsorgens verksamhet ska se ut i framtiden. Behoven kvarstår.

Arbetet på kommunrehab går numera efter en handlingsplan som fastställer för vem man gör vad och när.

Demensdagvård bedrevs med resurser från kommunrehab: en person två gånger i veckan.

Den medicinskt ansvariga sjuksköterskan (MAS) ansökte om och fick pengar från regeringen till två olika projekt om socialt innehåll och kost. Det ledde till projektanställning av måltidsvärdinnor. Regionens hälso- och sjukvårdsnämnd gav medel till ett samverkansprojekt med primärvården för demenssjuka. Båda projekten inleddes 2007 och fortsatte med nya pengar under 2008. Att vissa utbildningar för sjuksköterskor beviljades med lön var ett stort framsteg. Under året genomförde tre–fyra personer kurser, både med och utan ersättning, för att bli äldresköterskor.

Psykiatriska stödverksamheten

Personalen fick under året handledning av en psykiatri-sköterska från Åmål. Verksamheten har ett gott samarbete med vuxenpsykiatri i Bäckeфорs. Möten anordnas varje månad. Några nya deltagare anslöt och några föll ifrån.

För vårdgruppen finns det två personliga ombud som är anställda genom USD. De ska vara ett stöd för personer med psykiska funktionshinder. Ombuden arbetar utifrån individen, på hans eller hennes uppdrag, och har en fristående ställning gentemot olika myndigheter.

Stödverksamheten är öppen fem dagar i veckan med kvällsöppet på onsdagar.

En gång i månaden är det kvinnodag, med aktiviteter enbart för kvinnor.

Handikappomsorgen

Verksamheten styrs av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). De grundläggande principerna i lagen är självbestämmande, inflytande, delaktighet, kontinuitet och helhetssyn. Under året tillkom inom LSS flera beviljade insatser: avlösarservice, familjehem för en person och boende med särskild service för tre personer. Korttidsvistelse beviljades för två personer. Under året utökades dagverksamheten i Hagalids lokal. Handikappomsorgen har ett gruppboende och tre satelitboenden.

Anhörigstöd och frivilligverksamheten

Anhöriga, närstående och frivilligorganisationer är viktiga resurser i den dagliga verksamheten. Socialnämnden i Dals-Ed fick medel från länsstyrelsen för att utveckla verksamheten. Alla personer över 80 år erbjuds hembesök för att få information om vad kommunen har att erbjuda. Man kan få information om olika verksamheter, mötesplatser, hjälpmedel, hemvård och så vidare.

En organisationsförändring skedde under året. Den innebär att demenssköterskan ansvarar för anhörigverksamheten och en frivilligkonsult ansvarar för frivilligverksamheten. Frivilligverksamheten ligger under hemvårdens verksamhetsområde och anhörigverksamheten under enhetschefen på Edsgärdet. En dagverksamhet för dementa startades under året med placering på Edsgärdet.

Utveckling Socialtjänsten i Dalsland (USD är ett samarbetsorgan mellan socialtjänsterna i Dalsland)

Styrgruppen för USD utgjordes av de fem Dalslandskommunernas presidier.

Ledningsgrupp för verksamheten är förvaltningschefsgruppen i Dalsland. Under 2008 initierades ett samarbetsprojekt inom ramen för regeringens satsning på Kompetensstegen, projektet "Genombrott i Dalsland". Edsgärdets särskilda boende var delaktigt. Socialtjänsten var även under året aktiv i ett Miltonprojekt, där syftet är samverkan mellan de olika instanser som arbetar kring personer med psykiska funktionshinder. Under 2008 utvecklade Dalslandskommunerna verktyget Kostnad per brukare (KPB). Det ska på ett likvärdigt och tydligare vis visa kostnaderna i de olika verksamhetsområdena. Initiativ togs till nätverksarbete i olika grupper. Dalslandskommunerna har en gemensam alkoholhandläggare. Handläggning, tillsyn och uppföljning sker i alkohol- och tobaksfrågor enligt alkohollagen.

Personliga ombud (PO) är anställda under USD. Två heltidstjänster arbetar som PO. Verksamheten finansieras till större delen med särskilt riktat statsbidrag; resterande kostnader bidrar kommunerna med solidariskt.

Exempel på övriga frågor som aktualiserades under året i USD är:

- Frågan om ensamkommande flyktingbarn och unga vuxna
- Vägledande bestämmelser för ekonomiskt bistånd (har fastställts av samtliga Dalslandskommuner)
- Fortbildningsinsatser av olika slag.

Mål och nyckeltal

Övergripande Mål

Stabil ekonomi i balans

► *Mål 1 Socialnämndens anställda ska vara, samt känna sig, delaktiga i det ekonomiska arbetet.*

► *Resultat 1 Budgetarbetet ska vara en stående punkt på alla arbetsplatsträffar*

Utfall 08

Arbetet bröts ner till ledningsnivå under 2008 och fortsätter nu att brytas ner till övriga arbetsgrupper. Personalgrupperna är medvetna om den ekonomiska situationen. På varje månadsträff finns budget på dagordningen.

Målet med ekonomi i balans är ej uppfyllt.

Stabil tillväxt och arbete

► *Mål 1 Socialnämndens verksamhet ska upplevas som god och säker, för dem vi är till för. Med kompetent personal som känner sig delaktiga i verksamheten. Detta gör oss till en attraktiv kommun.*

► *Resultat 1 Våra vårdtagare, deltagare och sökande ska känna sig nöjda med den service vi erbjuder.*

Utfall 08

En enkät som riktar sig till vårdtagare och anhöriga om kvaliteten på Hagalid och Edsgärdet genomfördes under året. Resultaten redovisades för socialnämnden. I Socialstyrelsens kvalitetsmätning för äldreomsorgen i Sverige ligger Dals-Ed på sjunde bästa plats i landet.

Tre klagomål på verksamheten inkom under 2008. De bearbetades.

Hälsa och miljö

► *Mål 1 Socialnämndens sjuktal ska halveras vid 2008 års utgång i förhållande till mätning 2003, motsvarande 8,2 %.*

► *Resultat 1*

Utfall 08

Sjuktalet redovisas i bokslutet 2008 till 9,09 procent.

Målet är ej uppfyllt

Demokrati och delaktighet

► *Mål 1 Socialnämnden ska vara lyhörd för kommuninvånarnas synpunkter.*

► *Resultat 1 Nämndens beslut ska kommuniceras med de parter besluten berör.*

Utfall 08

När det gäller personalfrågor kommuniceras dessa på arbetsplatsträffar samt MBL-förhandlas med de fackliga representanterna.

Förvaltningen har återkommande möten med pensionsorganisationerna och handikapprådet. När det gäller kommuninvånarna kan de politiska grupperna ha möten med berörda grupper.

Målet är uppfyllt.

Verksamhetsmål

Äldreomsorg

Vision

Socialnämnden ska ge den enskilde vård och omsorg i överensstämmelse med gällande lagstiftning. Verksamheterna ska utformas så att den enskildes, över tid varierande, behov kan tillgodoses. Därvid ska särskilt beaktas de övergripande målen.

■ Äldre ska åldras i trygghet och med bibehållet oberoende.

■ Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag.

■ Äldre ska bemötas med respekt.

■ Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg.

► *Mål 1 Kommunen ska ha platser i särskilda boenden som kan svara upp mot fattade biståndsbeslut.*

► *Resultat 1 Antalet platser i särskilda boenden ska uppgå till minst 77. inkl avlastningsplatser.*

Utfall 08

Målet är uppfyllt. Verksamheten avvecklade sex platser eftersom det inte fanns behov av dem.

► *Resultat 2 Ingen person med erhållet biståndsbeslut om plats i särskilt boende ska behöva vänta längre än tre månader på erhållande av plats.*

Utfall 08

Målet är uppfyllt.

► *Mål 2 Alla som bor i ordinärt boende och har hemvårdsinsatser ska kunna erhålla sådana under hela dygnet.*

► *Resultat 1 Ingen person med erhållet biståndsbeslut om hemvård ska behöva vänta längre än 14 dagar innan beslutet är verkställt.*

Utfall 08

Målet är uppfyllt.

► *Resultat 2 Uppsökande verksamhet ska bedrivas med 110 besök per år.*

Utfall 08

Målet är inte uppfyllt på grund av personalbyten och omstrukturerad verksamhet. Nystart 2009.

Individ- och familjeomsorg

Vision

Socialtjänsten ska aktivt verka för att människor stimuleras att i sitt vardags- och arbetsliv ta socialt ansvar för att förebygga och bryta isolering, passivitet och missbruk. Socialtjänsten ska främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. Barnets bästa ska sättas i centrum vid alla åtgärder som rör barn. Insatserna ska inriktas mot att stödja och utveckla vuxna i deras roll.

► *Mål Kommunen ska ha en organisation med inriktning på förebyggande arbete.*

► *Resultat 1 Antal placeringsdygn för barn och vuxna på hem ska understiga 150 per år.*

Utfall 08

Målet är ej uppfyllt.

► *Resultat 2 Kommunen ska erbjuda föräldrar att delta i familjecentral.*

Utfall 08

Målet är uppfyllt. En familjecentral finns.

Nyckeltal

	2008	2007	2006
Individ- och familjeomsorg			
Antal hushåll med försörjningsstöd	72	106	91
Kostnad/hushåll i kr	28 069	15 387	23 615
Kostnad/invånare i kommunen i kr	419	337	439
Antal vård dygn vuxna missbrukare	382	376	172
Antal vård dygn barn och ungdom i familjehem	734	336	362
Antal vård dygn barn och ungdom på institution	960	753	418
Medicinskt färdigbehandlade			
Antal vård dygn/sjukhus	0	9	11
Kostnad/dygn	3 106	2 978	2 783
Vård och omsorg			
Särskilda boendeformer			
Antal vårdplatser Hagalid	29*	29	29
Nettokostn per plats inkl kapitaltjänstkostn i kr	431 000*	378 150*	387 000*
Antal vårdplatser Edsgärdet	48*	48	48
Nettokostn per plats inkl kapitaltjänstkostn i kr	515 000	474 000	461 000
Personalkostnad per plats Hagalid i kr	338 000	309 000	277 000
Personalkostnad per plats Edsgärdet i kr	407 000	380 000	395 000
Ordinärt boende			
Beviljade timmar hemtjänst (snitt per månad)	2 122	2 500	2 777
Färdtjänst			
Antal enkelresor färdtjänst	2 588	1 758	1 579
Genomsnittlig kostnad/resa inkl adm i kr	446*	389	431

* Lokaler för administration ingår.

* Hagalid omfattade 27 permanenta platser samt 1 korttidsplats i slutet av året.

* Edsgärdet hade 39 permanenta platser samt 5–6 korttidsplatser i slutet av året.

* Inkluderat arbetsresor.

Ekonomiskt utfall

Resultat (mkr)	2008	2007
Intäkter	28,6	29,1
Kostnader	-111,1	-105,3
Nettokostnader	-82,5	-76,2
Budgetram	-80,6	-76,5
Budgetavvikelse	-1,9	0,3

Driftbudget

Drift (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
<i>Verksamhet</i>			
Politisk verksamhet	0,4	0,3	0,1
Äldre- och handikappomsorg	60,2	60,8	-0,6
Individ- och fam omsorg	10,9	11,7	-0,8
Förvaltningsgem verksamh	9,7	9,7	0,0
Finsam och plusjobb	0,1	0,1	0,0
Övrigt	-0,7	-0,1	-0,6
Summa	80,6	82,5	-1,9

Socialnämnden lämnar ett underskott om 1 918 000 kr 2008. Kommentarer angående det ekonomiska utfallet ges nedan per verksamhetsgren. Endast grenar som skiljer sig markant från budget kommenteras.

Vård och omsorg äldre och funktionshindrade

Verksamhetsgrenen lämnar totalt ett underskott om 633 000 kr. Det kommer från LSS, som gick med cirka 1,5 mkr i underskott, mycket beroende på att antalet brukare inom LSS-verksamheten ökade under 2008. Totalt sett gjorde äldreomsorgen ett bra resultat och klarade det sparbetning som fanns på verksamheten, se nedan.

Individ- och familjeomsorg

Underskottet beror på att kostnaderna för institutionsplaceringar blev cirka 600 000 kr dyrare än budgeterat. Kostnaderna för personal blev dyrare än beräknat, då man under långa perioder fick hyra in personal.

Sparbeting

Sparbetingen avser äldreomsorgen. Motsvarande överskott redovisas inom äldreomsorgens verksamhetsområde, se ovan. Anpassningskravet uppnåddes för 2008.

Investeringsbudget

Investeringar (mkr)	Budget	Utfall	Avvik
Socialkontor inventarier	0,8	0,1	0,7
Hemvården inventarier	0,0	0,2	-0,2
Hagalid inventarier	0,0	0,3	-0,3
Kostnad per brukare	0,2	0,0	0,2
Summa	1,0	0,6	0,4
Ombudgetering till 2009			0,4

Investeringsmedlen användes till datasystem, inventarier och ett fordon för att klara vissa transporter. Resterande medel begärs överflyttade till 2009.

Framtiden

Socialnämnden har för närvarande de högsta sjuktalen i kommunen

Sjukskrivningarna i socialnämnden var i december 2008 drygt 9 procent. Genomsnittet i Dals-Eds kommunala verksamhet är 6,3 procent. För att minska sjukskrivningstalen krävs arbetslagsutveckling, handledning samt fortbildning. Att satsa på personal är en investering. En stor utmaning som nämnden har att ta ställning till inför kommande år är hur organisationen ska utvecklas. Många pensionsavgångar väntas.

Ombyggnaden av Edsgärdet

Ombyggnaden är en stor och viktig satsning för att kommunen ska få ändamålsenliga lokaler för särskilt boende med inriktning mot demens. Länsstyrelsen har påpekat vid ett flertal tillfällen att boendet på Edsgärdet måste anpassas och utvecklas. Varje rum ska ha egen toalett och duschmöjligheter.

Stort behov av trygghetsbostäder och seniorbostäder – likheter och skillnader

Seniorboende

Seniorboende erbjuds ofta dem som är i åldrarna 55 år och däröver. Personer som söker sig till ett seniorboende befinner sig ofta i den så kallade tredje åldern, när familjeförhållandena förändrats och de önskar bo bekvämare med möjlighet till gemenskap med likasinnade.

Trygghetsbostäder

Trygghetsbostäder vänder sig till dem som med tilltalande ålder och skröplighet inte längre känner sig trygga i sin bostad och den omgivning där de trivs och känt

sig hemma. Man känner sig orolig och kanske isolerad. Vissa av dessa personer har sökt, men inte fått plats på särskilt boende.

Boendestöd

När det gäller personer med psykiska sjukdomar och dubbeldiagnoser måste kommunen utveckla boendestödet, för att stärka och utveckla individen utifrån hans eller hennes förutsättningar. När det gäller boende med särskild service i LSS-verksamheten ses en ökning.

Utveckling

Fortsatt utveckling av demensvården sker delvis i samverkan med primärvården. Dalslandsamverkan kring utbildningsinsatser till övrig personal genom att använda sjuksköterskornas kompetens planeras. Socialstyrelsen tittar över vilka yrkeskrav som kommunerna behöver ha på sin personal. Det resulterar sannolikt i någon form av rekommendation som innebär nya krav. Nya it-lösningar är på väg under 2009. De medför stora utbildningsinsatser för hela personalen.

Reform

En ny reform om öppen psykiatrisk tvångsvård trädde i kraft den 1 september 2008. Syftet med den nya reformen är att underlätta vården för personer med psykisk störning, som inte kan skrivas ut från tvångsvård, men som heller inte behöver vara intagna på en sjukvårdsinrättning. Här måste hemvård, individ- och familjeomsorgen, stödverksamheten samt biståndsenheten hitta en arbetsmodell som fungerar.

Placeringar

När det gäller placering på institution går det inte att förutsäga behov och kostnader. Det gör att institutionsplaceringar även i framtiden blir en avgörande faktor för utfallet av nämndens ekonomi.

Ekonomianpassningar

Socialnämnden får under de närmaste åren minskade anslag. Det beror på ett vikande skatteunderlag, för höga kostnader inom äldreomsorgen samt förändringar i demografin, vilka leder till minskade bidrag i skatteutjämningsystemet. Ett övergripande arbete med att anpassa verksamheten till de nya förutsättningarna påbörjades 2008. Ett startskott var den rådgivningsrapport som Öhrlings revisionsbyrå tog fram, där man belyste de områden inom äldreomsorgen som borde kunna minska sina kostnader.

Dals-Eds kommuns organisation

Ordförande	Rune Forsdahl	Kommunfullmäktige
Ordförande	Torgny Arvidsson	Revision
Ordförande	Rune Forsdahl	Valberedning
Ordförande	Martin Carling	Kommunstyrelsen
Chef	Peder Koldeus	IT, kansli, ekonomi och personal Näringsliv och turism Arbetsmarknad Räddningstjänst
Ordförande	Britta Carlén	Fokusnämnden
Chef	Monika Axelsson	Förskola och fritidshem Grundskola Gymnasium Vuxenutbildning Fritid och kultur Bibliotek
Ordförande	Yvonne Simonsson	Socialnämnden
Chef	Gunilla Bengtsdotter	Individ- och familjeomsorg Äldreomsorg Handikappomsorg
Ordförande	Ingemar Bäckman	Servicenämnden
Chef	Claes Hellberg	Vatten och avlopp Renhållning Fastighetsskötsel Gator och parker Kost och städ
Ordförande	Ingvar Johannesson	Plan- och byggnadsnämnden
Chef	Eva Karlsson	Plan- och byggfrågor
Ordförande	Åke Carlsson	Valnämnden
Ordförande	Martin Carling	Edshus AB
Chef	Claes Hellberg	Bostäder och en del lokaler
Ordförande	Elisabeth Forsdahl	Dalslands miljönämnd
Chef	Hans Peter Dahlgren	

Edshus AB är ett helägt dotterbolag till kommunen.

Dalslands Miljönämnd är gemensam för Bengtsfors, Färgelanda, Mellerud och Dals-Ed.

Tre år i sammandrag

Nyckeltal	2008	2007	2006	Riket 2007
Antal invånare 31/12	4 788	4 835	4 900	
Årets resultat i mkr	3,5	4,4	5,9	
Årets resultat per invånare i kr	731	910	1 211	1 354
Nettokostnadernas andel av skatteintäkterna, procent	97	97	96	98
Finansiella kostnader i mkr	5,1	4,7	4,5	
Finansiella intäkter i mkr	1,4	1,3	1,0	
Eget kapital per invånare i kr	26 100	25 100	23 928	25 638
Soliditet (exkl pensions- skuld intjänad före 1998), procent	42	40	39	52
Tillgångar per invånare i kr Likvida medel	62 900	63 268	61 485	48 639
Låneskuld i mkr	106,5	118,2	119,5	
Låneskuld per invånare i kr	22 300	24 444	24 394	11 678
Nettoinvesteringar i mkr	20,4	15	16,8	
Nettoinvesteringar i % av skatter och statsbidrag	9	7	8	8

Dals-Eds kommun

Box 31, 668 21 Ed

Tel: 0534-190 00

Fax: 0534-105 50

e-post: kommun@dalsed.se